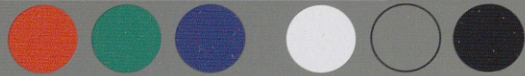

R G B WH GR BL

Grey Scale #13

C M Y K

DANES-PICTA .COM

A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19

Colour Chart #13

DANES-PICTA .COM

AKTY I DOKUMENTY

DOTYCZĄCE

SPRAWY GRANIC POLSKI

NA

KONFERENCJI POKOJOWEJ W PARYŻU

1918-1919

ZEBRANE I WYDANE

PRZEZ

SEKRETARJAT JENERALNY DELEGACJI POLSKIEJ

CZĘŚĆ IV

ŚLĄSK CIESZYŃSKI SPISZ I ORAWA

(DO POSTANOWIENIA PRZEPROWADZENIA PLEBISCYTU

PRZEZ RADĘ NAJWYŻSZĄ)

BIBLIOTEKA

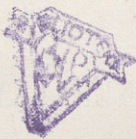
Wyższe; Szkoły Polit.-Wych.

PARYŻ

1926

93(438)11 : 93(438)12 : 327 : 341

228W/3

BIBLIOTEKA

Wyższe; Szkoły Polit.-Wych.

1. im. 49 40

Gdy Monarchja Austro-Węgierska przestała istnieć, poszczególne jej części ogłosiły swą niezależność lub też przyłączyły się do Państw sąsiednich tej samej co one narodowości. Na Śląsku Cieszyńskim część ludności zwróciła się ku Polsce, część zaś ku Czechom. Celem ułożenia wzajemnego stosunku polsko-czeskiego na Śląsku, Rada Narodowa ks. Cieszyńskiego i Czeski Narodni Vybor w Polskiej Ostrawie zawarły dn. 5 listopada 1918 r. układ, którego mocą sfery kompetencji tych dwóch instytucji były ściśle rozgraniczone, pod względem terytorjalnym i wszelkim innym. Układ ten (1) oddawał powiaty Cieszyński i Bielski pod zarząd Rady Polskiej, powiat Frydecki — pod zarząd Rady Czeskiej, a powiat Frysztacki dzielił między polaków i czechów, stosownie do tego w czym rękę znajdowały się w danej chwili zarządy gminne, polskim czy czeskim.

Los Śląska Cieszyńskiego, podobnie jak wszystkie sprawy wynikające z wojny, miał być rozstrzygnięty przez Konferencję pokojową w Paryżu; wobec tego Rada Narodowa Śląska wydelegowała do Paryża p. Gustawa Szurę, któremu towarzyszył p. Warchałowski.

Przybywszy do Paryża, pp. Szura i Warchałowski przedstawili położenie na Śląsku Cieszyńskim Komitetowi Narodowemu Polskiemu, a następnie, za zgodą Komitetu, p. Szura złożył dn. 29 grudnia we Francuskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych memoriał wykazujący prawa Polski do Śląska Cieszyńskiego (2).

Gdy po otwarciu Konferencji pokojowej do wiadomości Delegacji Polskiej doszedł « Memoriał Republiki Czecho-Słowackiej » z dn. 21 stycznia, p. Gustaw Szura opracował nań odpowiedź p. t. « Memoriał Republiki Czecho-Słowackiej z dn. 21 / I 1919 r. a stan rzeczywisty na Śląsku Cieszyńskim », który złożono w Sekretarjacie Konferencji (3).

Napad zbrojny czechów na terytorjum Śląska Cieszyńskiego, będące na mocy ugody z dn. 5 listopada pod zarządem polskim, dokonany dn. 23 stycznia 1919 r., postawił sprawę Śląska Cieszyńskiego na porządku dziennym Konferencji Pokojowej.

Rada Naczelna wezwała na posiedzenie 1 lutego przedstawicieli Polski i przedstawicieli Czech. Delegację polską reprezentowali pp. R. Dmowski i E. Piltz, którzy wobec Rady Naczelnej przedstawili punkt widzenia

polski. Po wysłuchaniu obydwóch Delegacji, Rada Najwyższa zatwierdziła tekst umowy, którą dano do podpisania polakom i Czechom dn. 3 lutego.

Umowa ta (4) miała obowiązywać do czasu ostatecznego zdecydowania sprawy Śląska Cieszyńskiego przez Radę Najwyższą. Zgodnie z tą umową na Śląsk Cieszyński, dla dopilnowania jej wykonania, udała się Komisja złożona z przedstawicieli Wielkich Mocarstw sprzymierzonych, Rządu polski i czeski zaś miały wyznaczony termin, w którym miały się porozumieć ostatecznie w sprawie Śląska Cieszyńskiego.

Gdy w końcu lutego rządy Sprzymierzone wywierały nacisk na Delegację polską, by polacy doszli z Czechami do polubownego porozumienia, przedstawiciel Rady Narodowej Cieszyńskiej p. Gustaw Szura złożył w Delegacji polskiej oświadczenie, na jakich warunkach dojście do porozumienia byłoby możliwe (5).

W marcu w Sekretarjacie Jeneralnym Konferencji został złożony Memorjał w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy (6).

W czasie od 10 do 25 lipca odbył się w Krakowie zjazd przedstawicieli Polski i Czech, lecz pertraktacje na tym zjeździe prowadzone nie doprowadziły do żadnego wyniku. Nie dały też rezultatu pertraktacje między Rządami polskim i czeskim.

Postanowieniem z dn. 23 lipca Rada Najwyższa przedłużyła o 10 dni termin porozumienia czesko-polskiego (7), lecz i w tym terminie do porozumienia tego nie doszło. Wobec tego sprawa powróciła do Rady Najwyższej i została skierowana do połączonych Komisji dla spraw czeskich pod przewodnictwem J. Cambona.

W dn. 19 sierpnia na posiedzenie połączonej Komisji udali się przedstawiciele Delegacji polskiej, pp. R. Dmowski i St. Patek, by jeszcze raz przedstawić stanowisko Rządu Polskiego. Przebieg posiedzenia podaje p. Patek w sprawozdaniu złożonem w Sekretarjacie Jeneralnym Delegacji Polskiej (8).

Dn. 5 września Rada Najwyższa Konferencji wysłuchiwała delegatów polskich R. Dmowskiego i I. J. Paderewskiego. Decyzja wszakże w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy nastąpiła dopiero 11 września, a więc po podpisaniu traktatu z Austrią (10 września) w St-Germain-en-Laye. Rada Najwyższa postanowiła, że przyszłość Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy będzie rozstrzygnięta drogą plebiscytu.

Dowiedziawszy się o zadecydowaniu plebiscytu, Delegacja polska przedstawiła dn. 12 września rano notę w sprawie terytorjum plebiscytowego Spisza i Orawy wraz z mapą (9). Po południu tegoż dnia delegat polski R. Dmowski był wezwany na posiedzenie Komisji Cambona, na którym bronił stanowiska polskiego.

Rada Najwyższa powzięła postanowienie ostateczne w sprawie plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie dn. 27 września 1919 r. (10).

Delegacja polska, otrzymawszy postanowienie powyższe i rozpatrwszy je dokładnie, doszła do wniosku, że ustępy dotyczące prawa głosowania przy plebiscycie oraz granice terytorjum plebiscytowego na Spiszu i Orawie nie odpowiadają słuszności i wniosła propozycje poprawek w no-

tach złożonych dn. 5 października (11) i dn. 7 października (12) i podpisanych przez I. J. Paderewskiego. Na żądanie przewodniczącego Komisji do spraw polskich J. Cambona, Delegacja polska przesłała 17 października notę dodatkową w sprawie prawa głosu na terytorjum plebiscytowem (13).

Na trzy noty Delegacji polskiej powyżej wymienione Przewodniczący Konferencji dał odpowiedź dn. 15 listopada (14).

1.

Układ z dn. 5 listopada między przedstawicielami
« Rady Narodowej Polskiej »
i « Zemskiego Narodniego Wyboru » czeskiego
w sprawie Wielkiego ks. Cieszyńskiego

PROCÈS-VERBAL

DE LA CONFÉRENCE DES REPRÉSENTANTS DU CONSEIL TCHÈQUE DE SILÉSIE (ZEMSKI NARODNI VYBOR) A POLSKA OSTRAWA ET DU CONSEIL NATIONAL POLONAIS DE CIESZYN, AU SUJET DU RÈGLEMENT DES RAPPORTS RÉCIPROQUES DANS LA SILÉSIE DE CIESZYN.

Étaient présents :

1° Pour le Conseil Tchéque de Silésie : 1) Dr. Zygmunt Witt, avocat à Morawska Ostrawa ; 2) Dr. Ferdinand Pelc, notaire à Polska Ostrawa ; 3) Pierre Cingr, ancien député au Parlement, résident à Polska Ostrawa et 4) Jean Nohel, instituteur à Polska Ostrawa.

2° Pour le Conseil National Polonais de Cieszyn : 1) Tadeusz Reger, ancien député au Parlement, résidant à Cieszyn ; 2) Dr. Ryszard Kunicki, médecin à Frysztat ; 3) Paul Bobek, professeur à Cieszyn et 4) Joseph Kiedroń, ingénieur à Dombrowa.

Les délégués, au nom de leurs constituants, ont conclu l'accord suivant :

Le présent accord a un caractère provisoire. Il ne tranche pas à l'avance la question de la délimitation territoriale qui est entièrement subordonnée à la décision des pouvoirs respectifs, savoir du Gouvernement polonais à Varsovie et du Gouvernement tchéque à Prague.

Dans le but unique de maintenir l'ordre et la tranquillité et afin de ne pas donner place à des discussions inutiles au sujet d'affaires de peu d'importance et d'intérêt purement local, la sphère d'influence et d'activité des deux représentations nationales existant actuellement dans la Silésie de Cieszyn, savoir : le Conseil National Polonais de Cieszyn et le Conseil National Tchéque de Silésie, a été déterminée comme suit :

1° Le district de Frydek dépendra du Conseil National Tchéque de Silésie, quant aux districts de Bielsk et de Cieszyn, ils dépendront du Conseil National Polonais de Cieszyn.

2° Dans le district de Frysztat, la situation actuelle restera sans changement. Dans les communes à municipalité tchéque, toutes les administrations dépendent du Conseil National Tchéque de Silésie. Quant aux autres communes de ce district, elles dépendent du Conseil National Polonais de Cieszyn. La nomination des fonctionnaires a lieu uniquement après entente préalable entre les deux représentations nationales, il en est de même pour les changements éventuels dans l'affectation des fonctionnaires.

Dans le district de Frysztat, les services de sécurité publique dépendent, dans les communes à municipalité tchéque, du Conseil National Tchéque, et dans les autres du Conseil National Polonais de Cieszyn.

Les pouvoirs du commissariat de police de Morawska Ostrawa, dépen-

PROTOKÓŁ

Z POSIEDZENIA PRZEDSTAWICIELI KRAJOWEGO NARODNIHO VYBORU PRO SLEZSKO W OSTRAWIE POLSKIEJ I RADY NARODOWEJ KSIĘSTWA CIESZYŃSKIEGO W CIESZYNIU, W SPRAWIE USTALENIA WZAJEMNYCH STOSUNKÓW W KSIĘSTWIE CIESZYŃSKIM.

Obecni :

I. Za krajowy Narodni Vybor pro Slezsko : 1) Dr. Zygmunt Witt, adwokat w Morawskiej Ostrawie ; 2) Dr. Ferdynand Pelc, notariusz w Polskiej Ostrawie ; 3) Piotr Cingr, b. poseł do Rady Państwa w Mor. Ostrawie ; 4) Jan Nohel, nauczyciel w Polskiej Ostrawie.

II. Za Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego : 1) Tadeusz Reger, b. poseł do Rady Państwa w Cieszynie ; 2) Dr. Ryszard Kunicki, lekarz we Frysztacie ; 3) Paweł Bobek, profesor w Cieszynie ; 4) Józef Kiedroń, inż. w Dąbrowie.

Wyżej wymienieni delegaci zawierają imieniem swoich mocodawców ugodę następującą :

Uгода niniejsza ma charakter przejściowy i w niczem nie przesądza ostatecznego rozgraniczenia terytorjalnego, które pozostawia się w całości rozstrzygnięciu przez czynniki powołane, t. j. przez Rząd polski w Warszawie i Rząd czeski w Pradze.

Jedynie celem utrzymania ładu i porządku w czasie przejściowym i by nie rozpraszać sił na wzajemne spory w sprawach drobiazgowych natury czysto lokalnej, określa się sferę wpływów i działania obydwu przedstawicielstw narodowych na Śląsku, t. j. Rady Narodowej Ks. Cieszyńskiego i Narodniho Vyboru pro Slezsko, w sposób następujący :

1. Polityczny powiat Frydecki podlegać będzie Nar. Wyb. pro Slezsko, polityczne zaś powiaty Bielski i Cieszyński Radzie Narodowej Ks. Cieszyńskiego.

2. W powiecie politycznym Frysztackim ma pozostać w zasadzie stan obecny niezmieniony. Wszystkie urzędy w tym powiecie, o ile się to tyczy gmin z zarządem czeskim, podlegają Nar. Wyb. pro Slezsko ; o ile to dotyczy wszystkich innych gmin tego powiatu, Radzie Narodowej Ks. Ciesz. Mianowanie urzędników może mieć miejsce tylko po wzajemnem porozumieniu się obydwu władz narodowych : dotyczy to także każdej zmiany w stanie urzędników.

W powiecie Frysztackim organy bezpieczeństwa publicznego zależą w obrębie gmin z zarządem czeskim od Narodniho Vyboru, w obrębie reszty gmin od Polskiej Rady Narodowej Ks. Cieszyńskiego.

Zakres działania komisariatu policyjnego w Mor. Ostrawie, który

dant du Conseil National Tchèque, s'étendent au territoire qui lui a été soumis jusqu'ici. Le Conseil National Polonais de Cieszyn a néanmoins le droit d'adjoindre à ce commissariat un homme de confiance, dont le consentement est indispensable pour toutes les mesures concernant les communes à administration mixte (polonaise ou allemande).

3° Dans toute la Silésie de Cieszyn, les deux représentations nationales prennent réciproquement l'engagement de garantir entièrement les droits des minorités, en particulier en ce qui concerne les particularités culturelles, les questions d'enseignement et de politique nationale. Toutes les affaires concernant ces minorités, pour autant qu'elles ont un caractère de politique nationale, doivent être uniquement décidées avec le consentement des deux représentations nationales.

4° Dans les communes, où la municipalité appartient à une nationalité autre que la majorité de la population, d'après le dernier recensement, un homme de confiance de cette dernière doit être adjoint aux autorités locales pour collaborer avec elles à la gestion des affaires.

5° La surveillance du chemin de fer Koszyce-Bogumin (Kaschau-Oderberg) appartient au C. N. P. de Cieszyn, qui nomme à cet effet une commission spéciale de surveillance. Le C. N. a le droit d'y désigner des représentants pour la défense des intérêts tchèques.

6° C'est le C. N. de Cieszyn qui désigne les garnisons des gares de Cieszyn, Trzyniec, Mosty et Bogumin (Oderberg). Le Conseil National Tchèque a également le droit d'entretenir à Bogumin (Oderberg) une garnison commandée par un officier tchèque.

Toutefois l'effectif de cette dernière ne peut pas dépasser la moitié de la garnison polonaise. De plus, elle ne peut intervenir que sur la demande du commandant polonais.

7° Le Conseil National Polonais de Cieszyn a la gestion de toutes les gares de Bogumin (voyageurs, marchandises et transit) jusqu'au dernier aiguillage dans la direction de Gruszów. Ceci ne porte nullement atteinte aux droits du Conseil National Tchèque sur le territoire prévu par l'article premier du présent accord. Cette clause n'entrera en vigueur qu'après avoir été approuvée par l'assemblée plénière du Conseil National Tchèque de Silésie (l'approbation en question a eu lieu).

8° Les autres lignes de chemin de fer dépendent en principe de la représentation nationale dont elles empruntent le territoire. En particulier la ligne de Cieszyn-Frydek jusqu'à la gare de Wojkowice-Bukowiec, y compris cette dernière, et la ligne de Kunczyce-Sucha-Cieszyn, jusqu'à la gare de Szonów, y compris cette dernière, dépendent du Conseil National Tchèque de Silésie.

Le chemin de fer minier dit « Montanka » dépend entièrement du Conseil National Tchèque de Silésie, sous réserve du libre transport du charbon et des matériaux destinés aux mines qui dépendent du Conseil National Polonais de Cieszyn.

Les lignes électriques de Morawska-Ostrawa-Karwina dépendent entièrement du Conseil National Tchèque de Silésie. Il en est de même pour la partie du chemin de fer de Silésie entre Polska-Ostrawa et Michalkowice et

podlega Narodniemu Wyboru, rozciąga się na cały dotychczasowy jego obwód. Rada Narodowa Ks. Ciesz. ma jednakowoż prawo wysłać de tego urzędu swego męża zaufania, a wszelkie zarządzenia, odnoszące się do gmin z zarządem mieszanym (polskim i niemieckim), mogą być wydawane jedynie za zgodą tego męża zaufania.

3. W całym Śląsku Cieszyńskim poręczają sobie wzajemnie oba przedstawicielstwa narodowe zupełną ochronę mniejszości narodowych, zwłaszcza zaś w sprawach kulturalnych, szkolnych i narodowo-politycznych. Sprawy, odnoszące się do takich mniejszości, o ile są natury narodowo-politycznej, mają być załatwione jedynie za zgodą obu przedstawicielstw narodowych

4. W gminach, w których zarząd gminny należy do innej narodowości aniżeli większość mieszkańców, wedle ostatniego spisu ludności, ma być przybrany mąż zaufania tej narodowości, w celu wspólnego załatwienia spraw wszelkich.

5. Dozór nad koleją koszycko-bogumińską sprawuje Rada Narodowa Ks. Ciesz. za pomocą osobnej rady nadzorczej, do której ma prawo wysłać swoich mężów zaufania Narodni Wybor, celem obrony interesów narodu czeskiego.

6. Załogi wojskowe na dworcach w Cieszynie, w Trzyńcu, Mostach i Boguminie ustanawia Rada Narodowa Ks. Ciesz., Narodni Wybor pro Sleszsko ma jednakowoż prawo utrzymywać na dworcu w Boguminie odpowiednią załogę z własnym oficerem. Siła tej załogi nie może jednak przenosić połowy załogi polskiej, będzie zaś załoga ta wkraczała jedynie na żądanie dowódcy załogi polskiej.

7. Dworzec kolejowy w Boguminie, tak osobowy jak ciężarowy i przetokowy, należy do zakresu działania Rady Narodowej Ks. Ciesz. aż po ostatnią zwrotnicę w stronę Gruszowa. Terytorjum, należące, w myśl punktu 1. niniejszej ugody, do zakresu działania Narodniho Wyboru, nie doznaje przez to żadnego uszczuplenia. Postanowienia w punkcie 7) zawarte wchodzi w życie dopiero po wyraźnem zatwierdzeniu przez pełny Narodni Wybor pro Sleszsko (zostały zatwierdzone).

8. Inne koleje podlegają w zasadzie tej władzy narodowej, na której terytorjum się znajdują, w szczególności : kolej Cieszyn-Frydek aż po stację Wojkowice-Bukowiec włącznie, o kolej Kunczyce-Sucha-Cieszyn aż po stację Szonów włącznie, zależą od Nar. Wyboru pro Sleszsko.

Kolej górnicza « Montanka » należy w całości do Nar. Wyb. pro Sleszsko z zastrzeżeniem wolnego przewozu węgla i materiałów kopalnianych dla kopalń, znajdujących się w zakresie działania Rady Narodowej Ks. Ciesz.

Kolejki elektryczne : Mor. Ostrawa-Karvina należą w całości do Nar. Wyb. pro Sleszsko. Tożsamo odnosi się do tej części kol. kraj. Śląskiej, która łączy Polską Ostrawę z Michałkowicami i Polską Ostrawę z Gruszowem. Reszta tych kolejek, a mianowicie linje : Gruszów-Bogumin, Bogumin-Karvina-Frysztat i Orłowa-Kopaniny, zależą od Rady Nar. Ks. Ciesz.

Kierownictwo ruchu i zawiadywanie kolejami, przypadającymi Radzie Narodowej Ks. Ciesz., obejmuje Dyrekcja kolejowa w Krakowie.

entre Polska-Ostrawa et Gruszów. Les autres de ces lignes, savoir : Gruszów-Bogumin, Bogumin-Karwina-Frysztat et Orłowa-Kopaniny dépendent du Conseil National Polonais de Cieszyn.

C'est la direction des chemins de fer de Cracovie qui prend l'administration et la gestion des lignes se trouvant dans la zone soumise au Conseil National Polonais de Cieszyn.

9° Quant au ravitaillement, il incombe en principe, dans le district de Frydek, aux autorités tchèques, dans ceux de Bielsk et de Cieszyn aux autorités polonaises, et, en vertu de l'article 2, aux autorités tchèques et polonaises dans le district de Frysztat. Dans tous ces districts, seront créées des commissions spéciales qui doivent veiller au ravitaillement de chaque district. Des commissions locales de ravitaillement seront créées dans chaque commune. On veillera à ce que toutes les classes de la population y soient représentées.

Pour le ravitaillement de tout le pays, on prévoit la création éventuelle d'un organe central composé de 7 délégués polonais, 7 délégués tchèques et 5 délégués allemands. Les organes de ravitaillement polonais et tchèques de toute la province dépendent respectivement de leur représentation nationale et englobent dans leur sphère d'influence tous les territoires sur lesquels, d'après le présent accord, ces représentations étendent leur pouvoir. En tout cas, les deux parties s'engagent à procurer les vivres nécessaires aux mineurs, ouvriers des usines à coke et des hauts fourneaux du bassin houiller d'Ostrawa-Karwina. Les deux parties garantissent l'exécution des commandes réciproques de vivres.

10° En ce qui concerne les houillères, les organisations existant jusqu'ici restent en principe les mêmes. Le district houiller dépendra de l'administration minière de Morawska-Ostrawa qui est subordonnée au Conseil National Tchèque de Silésie. Le Conseil National Polonais de Cieszyn a cependant le droit de désigner, pour faire partie de cette administration, un homme de confiance dont le consentement est exigé pour les mesures prises dans les usines se trouvant sur le territoire des communes à municipalité tchèque. Il en est de même pour l'inspection houillère de Morawska-Ostrawa qui, en ce qui concerne la répartition du charbon, dépend de l'organe central de ravitaillement, prévu par l'article 9.

11° Les mesures prises pour la militarisation des usines sont abolies. Toutefois, dans le but d'assurer l'ordre, des garnisons militaires seront maintenues dans toutes les communes. Des garnisons sont désignées pour les communes à municipalité tchèque par le Comité National Tchèque de Silésie, et dans les autres par le Conseil National Polonais de Cieszyn. Les garnisons polonaises sont subordonnées au commandement polonais de Cieszyn, et les garnisons tchèques à celui de Morawska-Ostrawa. En cas de nécessité d'action commune, ces deux commandements s'entendent entre eux.

12° Les mesures communes prévues par les art. 8, 9 et 10 et, en particulier, celles qui concernent le trafic des chemins de fer et des tramways, peuvent à tout moment être modifiées et abrogées, mais uniquement après entente réciproque.

9. Co się tyczy kwestji żywnościowej, w zasadzie troska o nią spada na władzę czeską w powiecie Frydeckim, na władzę polską w powiecie Bielskim i Cieszyńskim, a na obie władze w powiecie Frysztackim, w myśl punktu 2. We wszystkich tych powiatach potworzone będą pow. Rady gospodarcze, które mają dbać o wyżywienie odnośnego powiatu. W poszczególnych gminach potworzone będą lokalne Rady gospodarcze i należy dbać o to, aby w Radach tych uzyskały zastępstwo wszystkie warstwy ludności.

W celu zaopatrzenia w żywność całego kraju, utworzy się ewentualnie dyrektorjum, do którego wyślą czesi i polacy po 7, niemcy zaś 5 delegatów. Krajowe urzędy gospodarcze Polski i Czeski podlegają swoim władzom narodowym i wywierają swój wpływ tam, dokąd sięga ich władza według niniejszej umowy. W każdym zaś razie zobowiązują się obie strony dostarczać potrzebnych środków żywności dla zaopatrzenia górników, koksarzy i hutników zagłębia Ostrawsko-Karwińskiego. Obie strony gwarantują sobie, że zamówienia środków żywności będą zaspakajane.

10. W sprawie węglowej pozostają w zasadzie urządzenia dotychczasowe. Rewir mianowicie podlegać będzie rewirowemu urzędowi górniczemu w Mor. Ostrawie, który jest podporządkowany Narod. Wyb. pro Sleszko. Rada Narodowa Ks. Ciesz. jednak ma prawo do tego urzędu wysłać swego męża zaufania, którego zgoda potrzebna jest przy wydaniu zarządzeń dla kopalń, znajdujących się w tych gminach, które nie są w zarządzie czeskim. To samo odnosi się także do inspektoratu węglowego w Mor. Ostrawie, który w kwestji rozdziału węgla podlega dyrektorjum wymienionemu w ustępie 9.

11. Kadry węglowe się znosi. Pozostają jednak we wszystkich gminach rewiru, celem otrzymania porządku, załogi wojskowe, które w gminach z zarządem czeskim ustanawia Nar. Wybor pro Sleszko, w reszcie gmin rewiru, Rada Narodowa Ks. Ciesz.

Załogi polskie podlegają komendzie wojskowej w Cieszynie, załogi zaś czeskie komendzie wojskowej w Mor. Ostrawie. Jeżeli się okaże potrzeba współdziałania, obie te komendy porozumią się bezpośrednio ze sobą.

12. Wymienione w ustępach 8, 9 i 10 wspólne urządzenia, zwłaszcza w kwestji ruchu na kolejach i tramwajach, mogą być w każdej chwili, tylko po wzajemnem porozumieniu się, zmienione lub zniesione.

13° Les questions de salaire, ainsi que les questions sociales concernant tout le district houiller, sont justiciables de la commission des requêtes à Morawska-Ostrawa, subordonnée, dans sa composition actuelle, au Conseil National Tchèque de Silésie.

14° Le Conseil National Tchèque déléguera auprès du Conseil National Polonais de Cieszyn un homme de confiance pour la défense des intérêts tchèques. Le Conseil National Polonais de Cieszyn déléguera de même un homme de confiance auprès du Conseil National Tchèque à Polska-Ostrawa pour la défense des intérêts polonais.

Ostrawa-Polska, le 5 novembre 1918.

Ont signé :

Du côté polonais :

TADEUSZ REGER.

Dr. RYSZARD KUNICKI.

PAWEŁ BOBEK.

JÓZEF KIEDROŃ, ingénieur.

Du côté tchèque :

Dr. Z. WITT.

PETR. CINGR.

Dr. FERDINAND PELC.

JAN NOHEL.

13. Kwestje zarobkowe, jak wogóle sprawy społeczne, odnoszące się do całego rewiru, podlegają t. zw. komisji zażeń w Mor. Ostrawie, podlegającej w składzie swym obecnym Nar. Wyb. pro Slezska.

14. Narodni Vybor pro Slezsko ustanowi u Rady Narod. Ks. Cieszynskiego w Cieszynie, celem obrony interesów narodu czeskiego, zaś Rada Narodowa w Cieszynie dla obrony interesów narodu polskiego przy Nar. Wyb. pro Slezsko w Ostrawie Polskiej, upólnomocnionego męża zaufania.

Ostrawa Polska, dnia 5/XI 1918.

TADEUSZ REGER.
Dr. RYSZARD KUNICKI.
PAWEŁ BOBEK.
Inż. JÓZEF KIEDROŃ.

Dr. Z. WITT.
PETR. CINGR.
Dr. FERDINAND PELC.
JAN NOHEL.

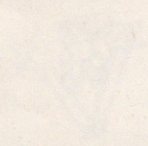

12. Kwestje wybitne, jakkolwiek sprawy polityczne, odnoszące się do polityki, podlegają w tym zakresie w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a nie w Ministerstwie Kultury i Sztuki. Wobec tego, w sprawie tej, Ministerstwo Kultury i Sztuki nie może być zainteresowane. Wobec tego, w sprawie tej, Ministerstwo Kultury i Sztuki nie może być zainteresowane.

Ostawa Polska, dnia 21 XI 1918, 2118-2-1918

Wzrost 180

Dr. N. Witt	Dr. Ryszard Kuczyński
Dr. Paweł Pająk	Dr. Józef Kaban
Dr. Józef Kaban	Dr. Józef Kaban

2.

Memorjał pana Gustawa Szury, delegata
Rady Narodowej Śląska Cieszyńskiego
z dn. 29 grudnia 1918 r.
złożony we francuskim Ministerstwie
Spraw Zagr.

LA SILÉSIE DE CIESZYN

(en allemand *Teschen*).

I

ÉTENDUE, POPULATION, NATIONALITÉS, CULTES, PROFESSIONS.

Étendue. — La Silésie de Cieszyn (districts de Bielsk, Cieszyn, Frysztat et Frydek) embrasse un territoire de 2.283 km² dont la partie industrielle représente une étendue de 330 km².

Population. — Population d'après les recensements officiels :

Année	Polonais	Tchèques	Allemands	Divers	Total
1880	153.724	71.788	36.865	35	262.412
	58,6 %	27,4 %	14 %		
1890	177.418	73.897	41.714	46	293.075
	60,5 %	25,2 %	14,2 %		
1900	218.869	85.553	56.240	353	361.015
	60,5 %	23,7 %	15,6 %	0,1 %	
1910	233.850	115.604	76.916	297	426.667
	54,8 %	27,1 %	18 %	0,1 %	

Le fait que le recensement de 1910 a donné un pourcentage de la population polonaise inférieur à celui de 1900 s'explique par la manière tendancieuse dont il fut effectué et par la pression que les fonctionnaires tchèques et allemands ont exercée sur la population du bassin houiller (voir chap. VII et IX).

Densité de la population. — La densité de la population est en moyenne de 156 habitants par km. en 1900 et de 185 en 1910. Dans la partie industrielle, elle est bien plus considérable. Ainsi à Karwin (district de Frysztat) elle était de 501 habitants en 1900 et de 1.058 en 1910; à Polska Ostrawa (district de Frydek) on comptait, en 1900, 909 habitants par km. et 1.615 en 1910.

Cultes. — En 1910 la répartition de la population par confessions religieuses était la suivante :

Catholiques.	257.250,	soit	84,73 %
Protestants.	91.741,	—	13,48 %
Israélites.	11.988,	—	1,76 %
Divers	36,	—

Les Tchèques sont presque exclusivement catholiques, les Allemands de religion évangélique-réformée forment environ 10 p. 100 de toute la population protestante. Quant aux Polonais protestants, ils sont environ 80 000, et représentent aujourd'hui environ 33 p. 100 de toute la population polonaise de la Silésie de Cieszyn.

ŚLĄSK CIESZYŃSKI

I

OBSZAR, ZALUDNIENIE, NARODOWOŚCI, WYZNANIA, ZAWODY.

Obszar. — Śląsk Cieszyński (powiaty Bielski, Cieszyński, Frysztański i Frydecki) obejmuje terytorjum 2.283 km. kw., z czego na obszar przemysłowy wypada około 330 km. kw.

Ludność. — Ludność Śląska według spisów urzędowych przedstawia się jak następuje :

Rok	Polacy	Czesi	Niemcy	Różne narodowości	Razem
1880	153.724	71.788	36.865	35	262.412
	58,6 %	27,4 %	14 %		
1890	177.418	73.897	41.714	46	293.075
	60,5 %	25,2 %	14,2 %		
1900	218.869	85.553	56.240	353	361.015
	60,6 %	23,7 %	15,6 %	0,1 %	
1910	233.850	115.604	76.916	297	426.667
	54,8 %	27,1 %	18 %	0,1 %	

Fakt, że spis z 1910 r. wykazał mniejszy odsetek Polaków niż spis z roku 1900, tłumaczy się tendencyjnym sposobem w jaki został przeprowadzony oraz naciskiem, wywieranym na ludność zagłębia węglowego przez urzędników czeskich i niemieckich. (Patrz roz. VII i IX.)

Gęstość zaludnienia. — Gęstość zaludnienia wynosiła przeciętnie 156 mieszkańców na km. kw. w 1900 r. i 185 mieszkańców w 1910. W okręgach przemysłowych jest ona znacznie większa; tak na przykład w Karwinie (powiat Frysztański) gęstość zaludnienia wynosiła 501 mieszkańców na km. kw. w 1900 r. i 1.058 w 1910. W Polskiej Ostrawie (powiat Frydecki) liczono 909 mieszkańców na km. kw. w 1900 r. i 1.615 w 1910.

Wyznania. — Podział ludności według wyznań był w 1910 r. następujący :

Katolicy	257.250,	czyli	84,73 %
Protestanci	91.741,	—	13,48 %
Żydzi	11.988,	—	1,76 %
Inne wyznania	36,	—	„

Czesi są prawie wyłącznie wyznania rzymsko-katolickiego. Niemcy ewangelicy — stanowią około 10 % całej ludności protestanckiej. Polacy protestanci w liczbie 80.000 stanowią około 33 % całej ludności polskiej Śląska Cieszyńskiego.

Professions. — La répartition par profession en 1910 était la suivante :

Agriculteurs	34,08 %
Industriels.....	49,13 %
Commerçants.....	7,28 %
Fonctionnaires et autres.....	9,99 %

Propriété foncière. — Les plus gros propriétaires fonciers sont l'archiduc Frédéric (63.332 hectares, soit 28 % de tout le territoire de la Silésie de Cieszyn, dont 49.200 hectares de forêts) et le comte Larisch Munnich (11.676 hectares). Vient ensuite un certain nombre de propriétaires allemands de moindre importance (de 1.000 à 4.000 hectares) Quant au reste des terres, il est réparti pour la plupart entre de petits propriétaires, de 0,5 à 2 hectares (59,08 %), de 2 à 6 hectares (21,74 %), de 5 à 20 hectares et de 20 à 100 hectares (18,48 %).

II

OPINIONS ET TENDANCES DE LA POPULATION POLONAISE.

Avant la guerre. — Bien qu'arrachée depuis six siècles à la Mère-Patrie, la population polonaise de la Silésie de Cieszyn n'a jamais cessé d'être polonaise, comme le prouvent son caractère, sa langue, ses coutumes, sa poésie, ses costumes nationaux, son architecture et son art populaire très rapproché de celui des districts de Żywiec, Biała, Konty et Nowy-Targ de la Galicie Occidentale.

C'est de son sein que sont sortis des poètes et des artistes polonais de grande valeur tels que le poète Jerzy Kubisz, le sculpteur Jan Raszka et le peintre Jan Walach.

On en trouve un témoignage incontestable dans les tendances de renaissance et d'union politique à la Pologne qu'a toujours manifestées la population polonaise de la Silésie de Cieszyn (nous voyons à la tête du mouvement national de la seconde moitié du XIXe siècle des hommes politiques de vieille souche silésienne tels que Stelmach, l'abbé Swięży, Cieniała et l'abbé Michejda) et enfin dans la lutte continuelle que n'ont cessé de soutenir pour leurs droits nationaux et politiques les Polonais de Silésie contre les Allemands et les Tchèques.

La lutte contre les influences allemandes se développa principalement dans les villes, où le Schulverein et le Nordmark, succursales de l'Ostmarkverein prussien, étaient soutenus par l'administration centrale des biens de l'archiduc Frédéric, le comte Larisch et les gros capitalistes allemands du bassin houiller.

Quant à la lutte contre les Tchèques, elle se concentra sur les confins du district de Frydek où leur influence a pris au cours des derniers trente ans une grande extension, et celui de Frysztat où, en s'alliant ouvertement ou d'une manière clandestine aux Allemands, ils ont réussi depuis une vingtaine d'années à s'emparer du pouvoir dans certaines communes.

Durant la guerre. — La déclaration de la guerre a provoqué un grand émoi parmi la population polonaise en faisant avant tout renaître en elle

Zawody. — Podział ludności według zawodów roku 1910 był następujący :

Rolnicy.....	34,08 %
Zatrudnieni w przemyśle.....	49,13 %
Zatrudnieni w handlu.....	7,28 %
Urzednicy i inne zawody.....	9,99 %

Własność ziemska. — Największymi właścicielami ziemskimi są : były arcyksiążę Fryderyk (63.332 ha., czyli 28 % całego obszaru Śląska Cieszyńskiego, w tem 49.200 ha. lasu) i hr. Larisch-Munnich (11.676 ha.). Następuje z kolei pewna liczba drobniejszych właścicieli Niemców (od 1.000 do 4.000 ha.). Pozostała ziemia podzielona jest przeważnie na drobne własności od 0,5 do 2 ha. (59,08 %), od 2 do 6 ha. (21,74 %), od 5 do 20 ha. i od 20 do 100 ha. (18,48%).

II

PRZEKONANIA IDAŻENIA LUDNOŚCI POLSKIEJ.

Przed wojną. — Ludność polska Śląska Cieszyńskiego, aczkolwiek od sześciu wieków oderwana od pnia ojczyzstego, pozostała rdzennie polską, o czem świadczy jej charakter, mowa, obyczaje, poezja ludowa, strój narodowy, jej architektura, jej sztuka ludowa tak podobna do sztuki ludu powiatów żywieckiego, bielskiego, kęckiego i nowo-tarskiego w Galicji zachodniej.

Z łona ludu tego wyszli znakomici poeci i artyści polscy, jakoto poeta Jerzy Kubisz, rzeźbiarz Jan Raszka i malarz Jan Wałach.

Niezaprzeczoną dowodem polskości jest nieustanne dążenie ludności Śląską Cieszyńskiego do odrodzenia i do połączenia się politycznego z Polską. W drugiej połowie XIX-go stulecia, na czele ruchu narodowego stoją działacze polityczni, rodowici Ślązacy, tacy jak Stelmach, ksiądz Świeży, Cienciąła, i ks. Michejda; wreszcie dowodem polskości kraju jest nieustanna walka, którą prowadzą bez przerwy Polacy śląscy z Niemcami i Czechami w obronie swych praw narodowych i politycznych.

Walkę z wpływami niemieckimi prowadzono przeważnie w miastach, w których « Schulverein » i « Nordmark », rozgałęzienia pruskiego « Ostmarkverein'u », były popierane przez administrację dóbr arcyksięcia Fryderyka, przez hr. Larisch'a i przez wielkich kapitalistów niemieckich zagłębia.

Walka z czechami ześrodkowała się głównie na granicy powiatu frydeckiego, w którym wpływy czeskie wzrosły znacznie w ciągu ostatnich lat 30-tu, i powiatu frysztackiego, w którym czesi, zawierając bądź jawne, bądź potajemne sojusze z Niemcami, zdołali w przeciągu ubiegłych lat 20-tu zagarnąć w swoje ręce władzę w kilku gminach.

Podczas wojny. — Wypowiedzenie wojny poruszyło do głębi ludność Śląską, budząc w niej przedewszystkiem nadzieję odzyskania wolności i połączenia kraju tego z Polską.

l'espoir de reconquérir son indépendance et de se voir rattachée à la Pologne.

La Silésie recruta pour les légions de Pilsudski un détachement de 500 volontaires dont les 4/5 furent incorporés dans la légion de la Galicie orientale. La Silésie qui jusque-là n'avait pas pris de part active aux luttes pour l'indépendance de la Pologne, scella de son sang sa fidélité à la Mère-Patrie en combattant pour son indépendance, cause sacrée qui était désormais le but unique de ses aspirations.

Lorsque d'une part l'orientation austro-allemande du N.K.N. (lettres initiales de la dénomination polonaise du Comité National Suprême en Galicie) eut, au début même de son existence, discrédité les nobles devises et les aspirations qu'il prétendait servir et que d'autre part, on se fut rendu compte que la population polonaise de la Silésie n'avait cessé de considérer l'Allemand comme le plus acharné de ses ennemis, la section silésienne du N.K.N. n'eut qu'une existence de courte durée. En octobre 1914 elle était déjà fermée. Cette décision fut prise à la suite de l'intervention de deux groupements polonais : « L'Union Nationale Polonaise » (formée de catholiques et de protestants) et « L'Union des Catholiques de Silésie ». L'orientation politique des Polonais de Silésie était désormais nettement déterminée. Elle devait avoir pour but l'union avec les autres parties de la Pologne et la lutte contre les Allemands. Aussi ces derniers ne manquèrent-ils pas de voir un acte de haute trahison dans la fermeture de la section silésienne du N.K.N. La persécution de la presse polonaise, des corporations, des sociétés polonaises et des hommes politiques polonais redoubla d'intensité. D'autre part, l'activité des organes de germanisation reprit de plus belle (de nouvelles écoles du Schulverein furent créées à Mosty, à Dziedzice et aux environs de Jabłonkovo).

Une trêve fut conclue entre les Tchèques et les Polonais : ils décidèrent même de se prêter mutuellement concours dans leur lutte intérieure contre les Allemands.

Sans parler de la classe intellectuelle qui fut la première à mener parmi les masses une campagne active en faveur des Alliés, l'orientation hostile aux Allemands et sympathique à l'Entente eut bientôt fait de pénétrer dans le peuple et la classe ouvrière.

Une série de faits ne tarda pas à fournir un témoignage éclatant de la solidité des bases sur lesquelles reposaient les partis ententophiles.

1. Ainsi, on vit la population polonaise de la Silésie suffire à elle seule à l'entretien des écoles et des établissements de la Maternelle scolaire qui, avant la guerre, étaient à la charge de la Pologne entière. Ce fut sur les terres où la lutte la plus acharnée se livrait aux tendances germanisatrices que ces établissements prirent, pendant la guerre, la plus grande extension (Jabłonkow, Cieszyn, Frysztat, Bogumin, Dzie lzice, Karwina).

2. La presse contribua de tous ses moyens à soutenir ce mouvement (le « Dziennik Cieszyński », Journal de Cieszyn, fut sans cesse cité par les journaux favorables à l'Entente).

3. Des secours s'élevant à des centaines de milliers de couronnes furent récoltés dans la Silésie de Cieszyn pour venir en aide aux popula-

Śląsk wysłał do legjonów Piłsudskiego oddział składający się z 500 ochotników, z których 4/5 zostało wcielone do Legjonu Galicji Wschodniej Śląsk, który dotychczas nie brał czynnego udziału w walkach o niepodległość Polski, krwią własną stwierdził wówczas swoje przywiązanie do Ojczyzny walcząc za świętą sprawę Jej niepodległości, sprawę, która się stała celem wszystkich jego dążeń.

Austro-niemiecka orientacja N. K. N. (Naczelnego Komitetu Narodowego) już w samych początkach jego istnienia zdyskredytowała szlachetne hasła i dążności którym jakoby miał służyć. Toteż kiedy się spostrzeżono, że ludność polska na Śląsku nie przestała uważać Niemca za swego najbardziej nieubłaganego wroga, oddział Śląski N. K. N. niedługim cieszył się istnieniem : został rozwiązany w październiku 1914 roku. Rozwiązanie to spowodowały dwa stowarzyszenia polskie : Polskie Zjednoczenie Narodowe (do którego należą katolicy i protestanci), oraz Związek Katolików Śląskich. Od tej chwili stanowisko polityczne Polaków śląskich zostało jasno określone, a celem jego stało się połączenie tego kraju z Polską i walka z Niemcami. To też Niemcy uważali rozwiązanie śląskiej sekcji N. K. N. za akt zdrady stanu. Wzmogło się prześladowanie prasy polskiej, korporacji, stowarzyszeń polskich i działaczy politycznych, wzmogła się równocześnie działalność organizacji germanizacyjnych (nowe szkoły Schullvereinu zostały założone w Mostach, w Dziedzicach i pod Jabłonkowem).

Polacy i czesi zawarli w tym czasie rozejm, a nawet postanowili pomagać sobie nawzajem w walce wewnętrznej z Niemcami.

Orientacja wroga względem Niemców a przyjazna dla Państw sprzymierzonych zapanowała wkrótce między ludem i klasą robotniczą, nie mówiąc już o inteligencji, która pierwsza podjęła wśród mas energiczną kampanję za zbliżeniem się do Aljantów.

Wkrótce też szereg faktów stwierdził dobitnie siłę podstaw, na których oparły się stronnictwa sprzyjające Państwom sprzymierzonym :

1. — Ludność Śląska własnym kosztem utrzymywała szkoły i zakłady Macierzy szkolnej, które utrzymywały się przed wojną z funduszków zbieranych w całej Polsce. Szkoły te rozwinęły się najsilniej podczas wojny w miejscowościach, w których walka z Niemcami przybrała największe rozmiary (w Jabłonkowie, Cieszynie, Frysztacie, Boguminie, Dziedzicach i Karwinie).

2. — Artykuły polskiej prasy na Śląsku (Dziennik Cieszyński) popierającej wszystkimi siłami ruch ten, były stale przez drukowców przez dzienniki, sprzyjające Entente'cie.

3. — Zebrano na Śląsku setki tysięcy koron na pomoc dla ofiar wojny w Galicji i w Królestwie, dla wychodźców uciekających przed najściem

tions de la Galicie et du Royaume ayant souffert de la guerre ainsi qu'aux réfugiés des pays envahis et à ceux qui, à la suite des événements, avaient quitté les rangs de la légion de Galicie orientale.

4. C'est de la Silésie de Cieszyn qu'est sortie l'initiative de l'hommage rendu aux grands patriotes polonais : Sienkiewicz, Sapieha, Paderewski, Osuchowski.

5. Les Allemands eux-mêmes reconnaissaient l'importance du mouvement patriotique qui se développait dans la Silésie de Cieszyn. Aussi, d'accord avec les renégats silésiens comme Kozdon (le journal « Slonzak » le Silésien), ne ménagèrent-ils pas leurs attaques contre les organisations polonaises, les partis et les journaux polonais qui étaient systématiquement confisqués et dont on appelait les rédacteurs sous les drapeaux à la suite de dénonciations de source allemande.

6. La population polonaise de la Silésie de Cieszyn s'abstint de participer aux manifestations patriotiques autrichiennes.

LES MANIFESTES DES DEUX EMPEREURS DES 5-XI-1916 ET 12-X-1917.

LA DÉCLARATION DES SILÉSIENS DANS LE CERCLE PARLEMENTAIRE DE CRACOVIE

LE 28-V-1917.

A la suite du manifeste des deux Empereurs qui proclamait l'Indépendance du Royaume de Pologne et instituait le Conseil d'État, la Silésie déclara par l'organe de sa presse, de ses partis politiques et de ses députés qu'en sa qualité de pays peuplé en majeure partie de Polonais et uni par une quantité d'affinités avec la Pologne, elle exigeait d'en faire partie.

Il en fut de même après le manifeste de l'Empereur d'Autriche du 12-X-1917 qui annonçait l'autonomie complète de la Galicie. La Silésie témoigna de son désir d'être rattachée à la Galicie, et par cela même à la Pologne, dans une série de déclarations et de manifestations publiques.

1. Le 1-V-1917 les députés silésiens l'abbé Londzin et le Dr Michejda déposaient une résolution de ce genre sur le bureau du « Koło » polonais de Vienne.

2. Le 28-V-1917 une déclaration identique était faite par le député socialiste de Silésie, Reger, au « Koło » parlementaire à Cracovie.

3. En novembre 1917 l'Union des Catholiques de Silésie et l'Union Nationale Polonaise de Silésie votaient des résolutions confirmant leur désir de se voir rattachés à la Pologne.

4. Enfin, le 24-II-1918 eut lieu à Cieszyn un grand meeting qui protestait contre les clauses du traité de Brest-Litovsk.

Lorsque le régime policier de la Monarchie dualiste commença à manquer de cohésion et d'autorité sous l'influence des victoires de l'Entente et qu'une plus grande liberté de la parole et des réunions publiques ne tarda pas à s'établir, tous les partis polonais de la Silésie commencèrent une campagne active afin de rattacher la Silésie à la Pologne en sa qualité d'alliée à l'Entente. Cette campagne se propagea rapidement dans tout le pays. Elle atteignit les villages perdus dans les montagnes et les colonies ouvrières du bassin houiller en trouvant partout un accueil enthousiaste.

wojsk nieprzyjacielskich i dla żołnierzy, którzy, zmuszeni okolicznościami, wystąpili z Legjonu wschodniego.

4. — Ze Śląska Cieszyńskiego wyszła inicjatywa złożenia publicznego hołdu wielkim patriotom polskim, Sienkiewiczowi, Sapiesze, Paderewskiemu, Osuchowskiemu.

5. — Sami Niemcy zdawali sobie sprawę z siły ruchu narodowego na Śląsku; to też nie szczędzili oni, z pomocą renegatów śląskich w rodzaju Koźdonia (gazeta « Ślązak »), napaści na organizacje, stronnictwa i dzienniki polskie, konfiskując systematycznie ostatnie i biorąc redaktorów ich do wojska na skutek niemieckich denuncjacji.

6. — Wreszcie ludność polska Śląska Cieszyńskiego powstrzymywała się od udziału w manifestacjach patriotycznych austriackich.

MANIFESTY DWU CESARZY 5-XI-1916 i 2-X-1917. DEKLARACJA ŚLĄZAKÓW
W KRAKOWSKIM « KOLE » SEJMOWEM 28-V-1917.

Po ogłoszeniu w manifestie dwu Cesarzy niezależności Królestwa polskiego i utworzeniu Rady Stanu, Śląsk oświadczył za pośrednictwem swej prasy, stronnictw politycznych i posłów, że jako kraj zamieszkały przeważnie przez Polaków i związany z Polską całym szeregiem węzłów, żąda przyłączenia do Polski.

Podobne oświadczenia wywołało ogłoszenie manifestu Cesarza austriackiego z dnia 12-X-1917, na mocy którego Galicja otrzymała całkowitą autonomję. W całym szeregu deklaracji i manifestacji publicznych Śląsk żądał połączenia z Galicją, a tem samym z Polską.

Potwierdzenie tych dążeń ludności znajdujemy również w stanowisku prasy polskiej na Śląsku, w rezolucjach przyjętych na zebraniach stronnictw, w deklaracjach posłów śląskich i koła sejmowego w Krakowie. Z dowodów takich przytoczymy jeszcze :

1. Dnia 1 maja 1917 posłowie śląscy ks. Londzin i Dr. Michejda, złożyli w Kole polskiem we Wiedniu rezolucję w tym duchu.

2. Taką samą deklarację złożył socjalistyczny poseł Śląska Reger na zebraniu Koła sejmowego w Krakowie.

3. W listopadzie 1917 r. « Związek Katolików śląskich » i « Polskie Zjednoczenie Narodowe na Śląsku » uchwałyły rezolucję stwierdzającą, że chcą być przyłączone do Polski.

4. Wreszcie dn. 24 lutego 1918 r. odbył się w Cieszynie wielki wiec protestujący przeciwko Traktatowi podpisanemu w Brześciu Litewskim.

Z chwilą gdy, dzięki zwycięstwom Entente'y, zaczęły rozluźniać się więzy rządów policyjnych, gdy zapanowała większa swoboda słowa i zgromadzeń, wszystkie stronnictwa polskie na Śląsku rozpoczęły agitację pod hasłem przyłączenia Śląska do Polski, jako do Państwa sprzymierzonego z Entente'ą. Agitacja ta objęła wkrótce kraj cały, przenikając do zapadłych wioszczyn górskich, do kolonji robotniczych zagłębia, witana wszędzie z jaknajwiększym entuzjazmem. Żeby ocenić jej powodzenie wystarczy przy-

Pour juger de son succès il suffit de citer le meeting monstre qui rassembla à Orlova 20.000 ouvriers et celui encore plus nombreux de Cieszyn où 35.000 personnes venues de tous les coins de la Silésie, de Polska Ostrawa jusqu'à Jablonkow et de Szonow jusqu'à Bielsko, proclamèrent leur désir d'être rattachés à la Pologne et manifestèrent en l'honneur de l'Entente et des principes du Président Wilson.

III

ORGANISATION ACTUELLE DE LA SILÉSIE AU POINT DE VUE POLITIQUE ET ADMINISTRATIF

Le Conseil National. — Au commencement du mois d'octobre 1918, les trois partis politiques de la Silésie de Cieszyn, à savoir : « L'Union Nationale de Silésie, L'Union Catholique de Silésie et le Parti Polonais Socialiste de Silésie » s'entendirent pour former « Le Conseil National de la Silésie de Cieszyn ». Ces trois partis délèguèrent au Conseil National chacun dix représentants. La direction fut confiée à un bureau composé de trois délégués (un par parti). Ces délégués sont : l'Abbé Londzin, le docteur Jean Michejda et Thadée Reger. Lorsque commença l'écroulement de l'Empire d'Autriche, le Conseil National de la Silésie de Cieszyn, par une déclaration datée du 29 octobre, annonça qu'il était l'organe exécutif du Gouvernement polonais de Varsovie et c'est en son nom qu'il prit en main le pouvoir dans toute la Silésie de Cieszyn.

Le Conseil National de la Silésie de Cieszyn est formé de représentants de la classe ouvrière (1/3), des cultivateurs (1/3), et de la classe intellectuelle.

Les affaires courantes, aussi bien politiques qu'administratives, sont expédiées par le bureau, le secrétaire et le président du Comité exécutif.

Le Comité exécutif comprend les sections suivantes : trésor, justice, milice et voies de communication, commerce, mines et industrie, instruction publique et agriculture.

Administration. — L'administration des arrondissements et des communes est restée entre les mains des anciens chefs d'arrondissements (2 Polonais et 1 Tchèque dans le district de Frysztat) et des anciens organes municipaux. On a conservé, pour le moment, l'ancien système administratif. Les chefs d'arrondissement et les maires ont prêté serment au Conseil National.

Justice. — Le code civil, criminel et commercial autrichien a été maintenu. Les tribunaux dépendent de la cour de cassation de Cracovie.

Trésor. — Le système des impôts a été maintenu. Les percepteurs, les receveurs d'arrondissement ainsi que les gardes du Trésor sont sous les ordres immédiats du rapporteur financier auprès du Conseil National. La direction du Trésor à Cracovie sert de dernière instance.

Voies ferrées. — Les chemins de fer dépendent de la direction centrale des chemins de fer de Cracovie au nom de laquelle des fonctionnaires

toczył wiec olbrzymi w Orłowej z udziałem 20.000 robotników i większy jeszcze w Cieszynie, na którym 35.000 osób, ze wszystkich zakątków Śląska, z Polskiej Ostrawy, a nawet z Jabłonkowa, z Szonowa i z Bielska wyraziło życzenie przyłączenia Śląska do Polski i manifestowało na cześć Entente'y i zasad prezydenta Wilsona.

III

OBECNY USTRÓJ ŚLĄSKA POD WZGLĘDEM POLITYCZNYM I ADMINISTRACYJNYM.

Rada Narodowa. — W początkach października 1918 r. trzy stronnictwa polityczne polskie Śląska Cieszyńskiego : « Zjednoczenie Narodowe na Śląsku », « Związek Śląskich Katolików » i « Polskie Stronnictwo Socjalistyczne na Śląsku » utworzyły wspólnie Radę Narodową Księstwa Cieszyńskiego, do której weszło po 10 przedstawicieli każdego stronnictwa. Na czele Rady stanęło 3 posłów od każdego stronnictwa : ks. Józef Londzin, Dr. Jan Michejda i Tadeusz Reger. Gdy Cesarstwo austrjackie zaczęło się rozpadać, Rada Narodowa Śląska ogłosiła w deklaracji z dn. 29 października, że jest organem wykonawczym Rządu polskiego w Warszawie i w jego imieniu ujęła w swe ręce rządy na całym terytorjum Śląska Cieszyńskiego.

W skład Rady Narodowej Śląska Cieszyńskiego weszli przedstawiciele klasy robotniczej (1/3), ziemian (1/3) i inteligencji (1/3).

Sprawy bieżące, zarówno polityczne jak administracyjne, załatwia prezydum, na czele którego stoją sekretarz i prezes Komitetu wykonawczego.

Komitet wykonawczy obejmuje następujące departamenty : skarbowy, sądowy, milicji, komunikacji, handlu, górnictwa i przemysłu, oświecenia publicznego (szkolny) i gospodarczy.

Administracja. — Administracja powiatów i gmin pozostała w ręku dawnych starostów powiatowych (2 polaków i 1 czech w powiecie frysztackim) i dawnych urzędów gminnych, przyczem pozostawiono bez zmiany dotychczasowy system administracyjny. Starostowie i wójtowie złożyli przysięgę wierności Radzie Narodowej.

Sądownictwo. — Kodeks austrjacki cywilny, karny, handlowy i wekslowy, zarówno jak procedura sądowa, pozostały bez zmiany. Sądy śląskie zaś oddano kompetencji sądu krajowego w Krakowie.

Skarb. — System podatkowy austrjacki pozostał bez zmiany. Urzędy podatkowe i skarbowe przy starostwach, zarówno jak straż skarbowa, pozostają pod bezpośrednim zwierzchnictwem referenta skarbowego przy Radzie Narodowej, a w ostatecznej instancji, Dyrekcji Skarbu w Krakowie.

Koleje żelazne. — Koleje podlegają dyrekcji kolejowej w Krakowie, z ramienia której wyżsi urzędnicy polacy z Krakowa pełnią nadzór nad głównymi węzłami kolejowymi (Bogumiń, Dziedzice, Cieszyn).

supérieurs de Cracovie ont la surveillance des principaux nœuds de voies ferrées (Bogumin, Dziedzice, Cieszyn).

Postes. — Il existe au Conseil National un rapporteur spécial des postes qui dépend de l'Inspection des Postes et Télégraphes de Cracovie.

Industrie et mines. — Un rapporteur spécial, le Dr Czapliński, est à la tête des Mines et de l'Industrie. Il a été nommé par le Gouvernement de Varsovie d'accord avec la Commission de Liquidation de Cracovie.

Il existe, en outre, une inspection spéciale des Mines de charbon pour la partie polonaise du bassin houiller. Cette inspection a été créée temporairement jusqu'à ce que la frontière occidentale soit nettement déterminée. Elle est en rapport avec la Direction tchèque des mines à Morawska Ostrawa dont elle tend actuellement à se détacher.

Approvisionnement. — La section d'approvisionnement du Conseil National est chargée de veiller à l'approvisionnement de toute la Silésie de Cieszyn. Quant à celui du bassin houiller, il est à la charge d'une Direction spéciale composée à Morawska Ostrawa de 7 Polonais, 7 Tchèques et 5 Allemands pris parmi les propriétaires des mines et des fabriques. Une société commerciale « Ziemia », au capital de 5 millions de couronnes, vient d'être constituée par un consortium des banquiers polonais de Silésie, afin de se libérer du monopole que détiennent jusqu'ici les grandes maisons de commerce tchéco-allemandes alimentées par des capitaux étrangers.

Instruction publique. — C'est le Gouvernement de Varsovie qui s'est chargé de la question de l'enseignement dans la Silésie de Cieszyn. Il a constitué à cet effet une Commission scolaire composée d'un Président, d'inspecteurs de lycées, d'Ecoles normales, d'Ecoles primaires et professionnelles, de spécialistes de l'enseignement populaire et de l'enseignement professionnel et de représentants des différents cultes.

La Milice. — Afin d'assurer le maintien de l'ordre et la tranquillité publique on a organisé dans chaque commune une garde civique (milice) recrutée de préférence parmi les anciens soldats. Les commandements locaux sont subordonnés à ceux de chaque district à la tête desquels se trouvent des officiers de l'armée régulière. Ces derniers sont sous les ordres d'un officier polonais attaché au Conseil National, résidant à Cieszyn. On n'a pas eu à noter de troubles sérieux au cours du mois de novembre, sur tout le territoire polonais, en dehors de deux cas de pillage et d'un meurtre.

Armée. — L'armée est sous les ordres du Gouvernement militaire de Cracovie qui a confié le commandement des forces polonaises en Silésie au général de brigade Latinik. Ces forces s'élèvent à 2.000 — 2.500 hommes; elles sont composées en majeure partie d'infanterie. Il y a aussi de petits détachements de cavalerie et une compagnie de mitrailleurs. L'artillerie manque. L'infanterie possède des munitions en quantité suffisante, elle est assez bien équipée. C'est la section économique du Conseil National qui s'occupe du ravitaillement (situation à la date du 5 décembre 1918). Les soldats ont été recrutés parmi les Silésiens. Les officiers sont également silésiens. Les compagnies de dépôt sont à Cieszyn et à Frysztat. Des détachements plus importants sont cantonnés à Bogumin, Frysztat, Dziedzice,

Poczty. — Poczty mają przy Radzie Narodowej swego specjalnego referenta, zależącego od inspektora Poczty i Telegrafów w Krakowie.

Przemysł i Górnictwo. — Na czele przemysłu i górnictwa stoi osobny referent, fachowiec dr. Czaplński, mianowany przez Rząd warszawski w porozumieniu z Komisją Likwidacyjną w Krakowie.

Pozatem stworzono osobny tymczasowy inspektorat węglowy dla polskiej części zagłębia węglowego, do czasu ostatecznego ustalenia granicy zachodniej Śląska. Urząd ten pozostaje w związku z czeskim urzędem węglowym w Morawskiej Ostrawie, jednakże w obecnej chwili okazuje on wyraźne dążenie do uniezależnienia.

Aproprowizacja. — Aproprowizacją całego Śląska Cieszyńskiego zajmuje się departament aproprowizacyjny Rady Narodowej Śląskiej.

W zagłębiu węglowym czynność tę pełni osobne t. zw. Dyrektorjum w Morawskiej Ostrawie, składające się z 7 Polaków, 7 Czechów i 5 Niemców, wybranych z pomiędzy właścicieli kopalń i fabryk. W związku ze sprawami aproprowizacji utworzone zostało stowarzyszenie handlowe « Ziemia » z kapitałem 5 milionów koron. Stowarzyszenie to, zawiązane przez konsorcjum bankierów śląskich narodowości polskiej, ma na celu oswobodzenie kraju od zależności od wielkich firm handlowych czesko-niemieckich, zasilanych przez kapitały zagraniczne.

Szkolnictwo. — Sprawę szkolnictwa na Śląsku zajął się Rząd warszawski. Utworzył on komisję szkolną złożoną z przewodniczącego, z krajowych inspektorów szkół średnich, seminarjów nauczycielskich, szkół ludowych i zawodowych, ze znawców szkolnictwa ludowego i zawodowego, wreszcie z przedstawicieli różnych wyznań.

Milicja. — W celu utrzymania porządku i bezpieczeństwa publicznego utworzono w każdej gminie straż obywatelską (milicję), złożoną przeważnie z wysłużonych żołnierzy. Dowództwa miejscowe podlegają dowództwom powiatowym sprawowanym przez oficerów wojsk regularnych, którzy z kolei podlegają oficerowi wojsk polskich, przydzielonemu do Rady Narodowej w Cieszynie. W przeciągu całego miesiąca listopada, prócz 2 wypadków grabieży i 1 zabójstwa, nie było na terenie polskim żadnych poważniejszych zaburzeń.

Wojsko. — Wojsko zostaje pod rozkazami Głównej Komendy wojskowej w Krakowie. Siłą zbrojną polską na Śląsku dowodzi brygadjer Latini, mianowany przez Komendę krakowską. Wojsko polskie na Śląsku liczy od 2.000 do 2.500 ludzi i składa się przeważnie z piechoty. Posiada ono też niewielkie oddziały konnicy i oddział karabinów maszynowych. Artylerji brak. Piechota jest dość dobrze umundurowana i obficie zaopatrzona w amunicję. Zaopatrzeniem wojska w żywność zajmuje się wydział gospodarczy Rady Narodowej (stan rzeczy z dnia 5 grudnia 1918) Wojsko, zarówno oficerowie jak żołnierze, rekrutuje się wyłącznie ze Ślązaków. Kadry mają siedzibę w Cieszynie i Frysztacie, większe oddziały stoją w Boguminie, Frysztacie, Dziedzicach, Jabłonkowie, Skoczowie i Bielsku.

Jablonkow, Skoczow et Bielsk. Les principaux nœuds de chemins de fer sont occupés par des détachements polonais. L'ordre règne parmi les troupes. L'esprit est bon. Les officiers, anciens élèves des lycées locaux, sont animés du plus pur patriotisme. Ils font leur service d'une manière exemplaire. Les élèves des trois classes supérieures du lycée d'Orlowa ont demandé au mois de novembre à être incorporés. Ils font depuis deux mois l'exercice.

On procède au recrutement par engagements volontaires. Aux premiers jours de décembre, l'affluence était considérable, en moyenne de 50 à 80 hommes par jour (on eut même un jour à enregistrer 160 engagements).

Bons et mauvais côtés de la situation. — L'ensemble de l'administration se présente en général d'une manière satisfaisante. Il s'agit d'arriver autant que possible à un système meilleur que sous l'ancien Gouvernement autrichien. On manque toutefois d'un nombre suffisant de fonctionnaires polonais. Les Allemands émigrent en assez grand nombre en Autriche. Les Tchèques nous sont, pour la plupart, hostiles et s'opposent à toute collaboration. On manque d'employés des postes. Ce sont les cheminots qui font le mieux leur service. On manque néanmoins de matériel roulant. La magistrature (en majorité des Tchèques) à Bielsk, Frysztat et Cieszyn nous est hostile. (Il est question d'écarter ces éléments indésirables.) La milice et l'armée deviennent numériquement de plus en plus fortes et se perfectionnent.

La centralisation autrichienne. — On a toujours à lutter contre l'héritage encombrant du centralisme autrichien qui n'a pas même rompu ses profondes attaches avec Vienne. Cette lutte est particulièrement difficile dans la Silésie de Cieszyn, liée jusque-là d'une part avec Opawa (Troppau) au point de vue administratif et politique et d'autre part avec l'enclave moravienne (bassin houiller de Morawa-Ostrawa) au point de vue du ravitaillement. Les efforts du Conseil National tendent à rattacher toutes les institutions du pays avec la Galicie et avec Varsovie (tribunaux, postes, chemins de fer, trésor, armée, administration et ravitaillement). Le peuple seconde volontiers ces efforts surtout lorsqu'il y voit un avantage (ravitaillement).

Evidemment, toute cette organisation est purement provisoire. Sa durée est subordonnée à la constitution d'une administration unique pour toute la Pologne. Pour le moment on s'efforce de créer un organe central d'administration locale et de briser tous les liens qui rattachaient jusqu'ici le pays à Opawa. Ces projets sont déjà en voie d'exécution.

IV

LA QUESTION OUVRIÈRE DANS LE BASSIN HOULLER

A Trzyniec et dans les autres localités. — La militarisation des mineurs qui eut lieu pendant la guerre, leur causa un tel préjudice que lorsque dans la suite les Tchèques voulurent, après la conclusion de l'armistice, mainte-

Główne węzły kolejowe zajęte są również przez oddziały polskie. W wojsku panuje porządek i duch jest dobry. Oficerowie, przeważnie wychowañcy polskich szkół średnich na Śląsku, ożywieni głębokiem poczuciem patriotyzmem, pełnią służbę wzorowo. W listopadzie młodzież 3 najwyższych klas gimnazjum w Orłowej sama zgłosiła się do wojska i ćwiczy się od 2 miesięcy aby być w pogotowiu do służby czynnej w razie potrzeby.

Wojsko rekrutuje się z ochotników. W początkach grudnia zgłaszało się dziennie przeciętnie po 50 do 80 ludzi (pewnego dnia zapisało się nawet 160 ochotników).

Dodatnie i ujemne strony. — Całokształt administracji krajowej przedstawia się naogół zadawalniająco, usiłowania wszystkie zmierzają do wytworzenia w miarę możności systemu lepszego od dawnego za rządów austriackich. Daje się jednak odczuwać brak urzędników polaków. Niemcy wyjeżdżają dość licznie do Austrii; czesi zajmują przeważnie stanowisko nieprzychylnie. Brak również urzędników pocztowych. Stosunkowo najlepiej wywiązują się ze swego zadania kolejarze, pomimo braku taboru kolejowego. Sądownictwo (przeważnie czesi) w Bielsku, Frysztacie i Cieszynie zachowuje się naogół wrogo, poruszono też sprawę usunięcia tych niepożądanych elementów. Milicja i armja wzrastają wciąż w siłę i doskonałą swoją organizację.

Centralizm austriacki. — Walczy się ciągle z pozostałościami dawnego systemu centralistycznego austriackiego połączonego silnemi węzłami z Wiedniem. Trudną jest ta walka zwłaszcza w Cieszyńskim, które dotychczas było połączone z Opawą (Troppau) pod względem politycznym i administracyjnym, a z enklawą morawską (zagłębie Morawsko-Ostrawskie), pod względem aprowizacji. Usiłowania Rady Narodowej zmierzają do połączenia urzędów krajowych z odpowiedniami urzędami w Galicji i w Warszawie (sądy, poczty, koleje, wojsko, administracja i aprowizacja) : lud chętnie przyczynia się do tych usiłowań, zwłaszcza gdy widzi w tem swoją korzyść. jak to ma miejsce np. w sprawie aprowizacji.

Oczywiście organizacja powyższa jest tylko tymczasowa i trwać będzie do chwili wprowadzenia jednolitego systemu administracyjnego w Polsce. Na razie postawiono sobie za zadanie utworzenie centralnego organu administracji krajowej : uwolnienie kraju od dotychczasowej zależności administracyjnej od Opawy. Plan ten obecnie jest już w toku wykonania.

IV

SPRAWY ROBOTNICZE W ZAGŁĘBIU

W Trzyńcu i innych miejscowościach. — Militaryzacja górników, zastosowana podczas wojny, była dla nich tak uciążliwa, że usiłowania Czechów, dążących do utrzymania tego systemu po zawarciu zawieszenia broni,

nir le même système, ils se heurtèrent à des protestations unanimes. Ils furent forcés d'y renoncer.

Accord entre les ouvriers et les patrons. — On a établi la journée de 8 heures, ce qui a apaisé les esprits.

Grâce à l'attitude raisonnable des délégués ouvriers polonais, on est arrivé entre les ouvriers et les patrons à un accord qui créait des tribunaux d'arbitrage (2 ouvriers, 2 représentants des mines, 1 délégué du Conseil National ou de la Représentation Tchèque et le directeur de l'Administration des mines).

1. — Ces tribunaux sont appelés à trancher toutes les questions litigieuses qui peuvent naître entre les ouvriers et les employés des mines et des usines.

2. — L'accord en question fixait également un salaire minimum pour le minimum de travail accompli. La tranquillité et l'ordre furent promptement rétablis. Mais, au mois de novembre, la propagande bolcheviste déployée spécialement par les Tchèques dans la partie polonaise du bassin houiller, exposa cet état de choses à une rude épreuve. Cette propagande portait principalement sur deux buts : 1) — la vengeance que les ouvriers devaient tirer des fonctionnaires pour les injustices dont ils avaient été victimes pendant la militarisation des mines et 2) — la création de conseils d'ouvriers.

Tentative de propagande bolcheviste du côté tchèque. — Les Tchèques, après avoir été pendant la guerre les plus dociles exécuteurs des ordres des autorités militaires, furent les premiers à se ressentir des effets de cette propagande. On renvoya des mines deux directeurs tchèques (Sucha Srednia et Poremba) et plus d'une dizaine de surveillants tchèques (parmi les expulsés il y avait 2 Polonais). A la suite de ces événements l'agitation bolcheviste cessa complètement. Quant aux tentatives de soulever l'opinion contre les ingénieurs polonais, elles restèrent sans résultat vu que l'attitude de ces derniers n'avait pas provoqué de mécontentement.

Conseils d'ouvriers. — Les conseils d'ouvriers commencèrent à se former; le parti socialiste polonais s'y opposa néanmoins formellement et au bout de deux semaines rétablit l'ancienne autorité des délégués ouvriers.

Apaisement social. — L'apaisement social est sensible et sera durable si l'approvisionnement est assuré. Le Conseil National y consacra ses efforts. Mais le secours doit venir également de l'extérieur (Etats de l'Entente), étant donné le manque complet de graisses végétales et animales, de vêtements, de chaussures, de farine, de gruau, de riz et de tous les articles d'usage courant.

Caractéristique des ouvriers. — L'ouvrier polonais de Silésie n'est pas un élément favorable aux tentatives bolchevistes; c'est par voie légale qu'il règle tous ses conflits. Animé d'un grand sentiment patriotique, il ne veut satisfaire ces exigences sociales que dans un État polonais indépendant qu'il espère voir enfin constitué. Il convient à ce sujet de souligner que ce sont uniquement des bandes d'ouvriers tchèques de Witkowic, des montagnes de Ste-Marie (Marjańskie Gory) et de Morawska Ostrawa qui ont commis les brigandages de juillet 1917, dont furent victimes presque toutes les bou-

napotkały wszędzie na silny opór. Ostatecznie czesi zmuszeni zostali system tego zaniechać.

Uгода pomiędzy robotnikami i pracodawcami. — Wprowadzenie ośmiogodzinnego dnia roboczego kojąco wpłynęło na umysły.

Dzięki rozsądnemu stanowisku polskich delegatów robotniczych, doszło do ugody pomiędzy robotnikami i pracodawcami. Na zasadzie tej ugody :

1. Wprowadzono sądy polubowne (2 robotników, 2 przedstawiciele kopalń, 1 delegata Rady Narodowej albo Narodowego Wyboru czeskiego i przewodniczącego Urzędu górniczego).

2. Sądy te mają rozstrzygać wszystkie kwestje sporne, mogące powstać między robotnikami a urzędnikami kopalń i fabryk.

3. Oznaczono minimum zapłaty za minimum pracy wykonanej.

Spokój i porządek przywrócony dzięki ugodzie, został narażony na ciężką próbę w listopadzie z powodu agitacji bolszewickiej podjętej tendencyjnie przez Czechów, w polskiej części zagłębia. Agitacja ta rzuciła wśród robotników hasła : 1. odwetu za nadużycia urzędników w okresie militaryzacji kopalni ; 2. utworzenia rad robotniczych.

Agitacja bolszewicka prowadzona przez Czechów. — Pierwsze z tych hasel zwróciło się przede wszystkim przeciwko samym Czechom, którzy podczas wojny byli najgorliwszymi wykonawcami rozkazów władz wojskowych. Wydalono z kopalni (Sucha Średnia i Poręba) dwu kierowników Czechów i kilkunastu dozorców ; z Polaków wydalono zaledwie 2 dozorców. Wobec takich rezultatów agitacji zaniechano, a próby wzburzenia opinii przeciwko inżynierom Polakom spełzły na niczym dla braku powodów do niezadowolenia.

Rady robotnicze. — Chwilowo zaczęły się formować rady robotnicze, jednakże, dzięki energicznemu przeciwdziałaniu polskiej partji socjalistycznej, został przywrócony wpływ dawnej instytucji delegatów robotniczych.

Powrót do porządku społecznego. — Powrót do stanu normalnego daje się zauważyć w społeczeństwie i będzie trwały, o ile będzie zapewniona aprowizacja kraju. Usiłowania Rady Narodowej zwrócone są w tym kierunku, ale niezbędna jest również i pomoc zewnętrzna Entente'y, zważywszy brak zupełny tłuszczów roślinnych i zwierzęcych, ubrań, obuwia, mąki, kasz, ryżu i wszelkich artykułów codziennego użytku.

Charakterystyka robotnika. — Robotnik polski na Śląsku nie jest naogół materiałem podatnym dla bolszewizmu ; wszystkie zatargi swoje załatwia on na drodze legalnej, a ożywiony głębokim poczuciem patriotycznym, pragnie zaspokoić swoje żądania socjalne nie inaczej jak w ramach niezależnego Państwa polskiego. Zaznaczyć tu należy, że rabunków, ofiarą których padły w lipcu 1917 r. prawie wszystkie sklepy żydowskie jakoteż część sklepów chrześcijańskich w zagłębiu, dopuścili się robotnicy czescy z Witkowic, z Marjańskich Gór i z Morawskiej Ostrawy.

tiques de marchands juifs et une partie de celles qui étaient tenues par des chrétiens dans le bassin houiller.

Tentatives bolchevistes dans les campagnes. — Il a été en outre reconnu que les Tchèques ont inondé la Silésie d'agents provocateurs, de soldats désarmés (payés par eux), de toutes sortes de musiciens ambulants qui excitaient les paysans à couper les forêts, à s'appropriier les terres des domaines archiducaux (ce fait a été notamment reconnu à Istebna, Jabłonkovo, Wisła, Ustronie). Des mesures énergiques et immédiates furent prises contre les désordres ; les agents provocateurs furent recherchés et arrêtés ; l'ordre fut rétabli. Deux meurtres ayant eu lieu au cours des pillages, la peine de mort fut prononcée contre les coupables. L'exemple porte jusqu'ici les meilleurs fruits.

Peuple des campagnes. — Le peuple des campagnes est très calme et bien disposé en faveur de la Pologne, il soutient donc le Conseil National. Tout comme l'ouvrier, le paysan réglera la question des réformes agraires quand il sera citoyen d'une patrie polonaise libre, il n'est donc pas accessible aux théories bolchevistes.

V

ATTITUDE DES ALLEMANDS

La « Chambre archiducale ». — La direction des domaines de l'ancien Archiduc Frédéric de Habsbourg, appelés « Chambre » (Komora) et comprenant 28 % de l'étendue de la Silésie de Cieszyn, et le personnel administratif des domaines du comte Larisch-Munnich, exerçaient une grande influence sur le peuple des campagnes par l'entremise de son personnel domestique, des écoles et d'un groupe de renégats à leurs gages appelés « Slonzakowcy » (Silésiens) qui publiaient le journal hebdomadaire « Slonzak ». Le Schulverein et le Nordmark apportaient leur concours à cette action germanisatrice.

Trois semaines après la prise du pouvoir par le Conseil National un contrôle fut établi sur l'administration des biens de la « Chambre ». Désormais l'administration de la « Chambre » ne peut plus, sans l'autorisation préalable du contrôleur, faire des contrats d'achat et de vente, expédier des valeurs, disposer des produits sur les marchés, dans les forêts et dans les usines, c'est la section économique du Conseil National qui se sert de tous ces produits pour les besoins généraux de la population et qui les a taxés d'un prix maximum.

Les « Slonzakowcy » (Silésiens). — Les Allemands de Cieszyn pendant trois semaines environ (novembre 1918) firent une grande propagande en faveur des Tchèques contre la Pologne. Gunther, directeur de la « Osterreichische-Berg-und-Huettenengesellschaft » signa (5 novembre 1918) une convention à Prague stipulant que les plus grands efforts devaient être faits pour réunir la Silésie de Cieszyn à la Bohême.

Les Allemands de Bielsk se comportèrent de la même façon ; à Bogumin leur conduite à l'égard des Polonais fut loyale.

Próby agitacji bolszewickiej na wsi. — Stwierdzono również, że czesi rozestali po całym Śląsku agitatorów, rozbrojonych żołnierzy pozostających na żołdzie czeskim, grajków i kataryniarzy wędrownych, którzy namawiali włościan do wyrąbywania lasów i przywłaszczania sobie gruntów, należących do dóbr arcyksiążęcych. Fakty podobne stwierdzone zostały mianowicie w Istebnej, Jabłonkowie, Wiśle i Ustroniu. Dzięki energicznym rozporządzeniom, wydanym w celu zapobieżenia rozruchom, porządek został natychmiast przywrócony. Agitatorów wysledzono i aresztowano. Z powodu dwu wypadków morderstwa rabunkowego, wydano wyrok śmierci na winnych. Przykład ten poskutkował i dał jaknajlepsze wyniki.

Lud wiejski. — Lud wiejski zachowuje się spokojnie, jest oddany Polsce i popiera Radę Narodową. Włościanie, tak samo jak robotnicy, pragną załatwić sprawę reform agrarnych po odbudowaniu Państwa polskiego. To też względem bolszewizmu zachowują się oni odpornie.

V

STANOWISKO NIEMCÓW

Komora arcyksiążęca. — Zarząd dóbr b. arcyksięcia Fryderyka Habsburga, t. zw. « komory » obejmującej 28 % obszaru całego Śląska Cieszyńskiego, jakoteż zarząd dóbr hr. Larisch Munnich'a, wywierały silny wpływ germanizacyjny na lud wiejski za pomocą służby dóbr, szkół i partji renegatów, t. zw. « Ślązakowców » z ich organem tygodniowym « Ślązak ». W tym samym kierunku działały Schulverein i Nordmark.

W trzy tygodnie po objęciu władzy przez Radę Narodową ustanowiono kontrolę nad zarządem « komory ». Bez wiedzy i zezwolenia mianowanego w tym celu kontrolera, zarząd Komory nie ma prawa zawierać żadnych transakcji kupna ani sprzedaży, wysyłać pieniędzy i rozporządzać produktami pochodzącymi z folwarków, lasów i fabryk komory. Wydział ekonomiczny Rady Narodowej nałożył na te produkty ceny maksymalne i rozporządza nimi, odpowiednio do potrzeb ogólnych ludności.

Ślązakowcy. — W Cieszynie przez trzy prawie tygodnie (listopad 1918 r.), Niemcy prowadzili silną agitację przeciwko Polsce a na rzecz Czechów. Gunther, dyrektor towarzystwa « Osterreichische Berg-und-Huetengesellschaft » podpisał w Pradze, 5 listopada 1918 r., układ, zobowiązujący do wyłączenia wszystkich sił dla przyłączenia Śląska Cieszyńskiego do Czech.

Podobne stanowisko zajęli Niemcy w Bielsku ; w Boguminie zachowali się oni względem Polaków lojalnie.

VI

ATTITUDE DES TCHÈQUES

Négociations avec les Tchèques à Prague et à Lublana. — En mai 1918, des conférences eurent lieu à Prague entre Polonais et un groupe d'hommes politiques tchèques (Kramarz, Stanek et autres). Les Tchèques déclarèrent qu'ils n'attachaient que peu d'importance à la possession de quelques communes en Silésie et que, eu égard aux intérêts généraux des deux nations, une commission mixte composée de représentants des deux États, assistés des meilleurs experts polonais et tchèques de Silésie, devrait fixer les limites de la Pologne et de la Bohême. Les déclarations des Tchèques à Lublana confirmèrent celles de Prague.

Pendant quatre mois environ, des relations très pacifiques se maintinrent entre Tchèques et Polonais.

Droits historiques. — Mais tandis qu'ils grandissaient aux yeux de l'Entente, les Tchèques cessèrent en même temps de parler de la Commission de règlement; ils se mirent dès lors à invoquer de prétendus droits historiques sur la Silésie; ils exigèrent notamment toute la Silésie jusqu'au fleuve Olza, c'est-à-dire les districts de Frydek, de Frysztat et de Cieszyn avec tout le bassin houiller, c'est-à-dire la partie la plus industrielle et par conséquent ayant la plus grande valeur.

Considérations économiques. — Ils ajoutaient à ces prétentions de soi-disant arguments économiques, en affirmant que la houille était abondante en Silésie et plutôt rare dans la Bohême proprement dite, et qu'il leur fallait assurer l'accès de la Slovaquie par la possession du chemin de fer Bogumin-Mosty-Koszyce.

Rapports hostiles. — Les relations commencèrent dès lors à être tendues. Prague, il est vrai, traitait encore la question sur un ton modéré ou évitait d'en parler; mais les Tchèques de Silésie prirent une attitude provocante et commencèrent une propagande effrénée pour la réunion du bassin houiller à la Bohême, tandis que s'ouvrait une campagne de presse, riche en injures et diffamations de toutes sortes.

Le lendemain de la proclamation à Prague de l'État Tchéco-Slovaque, les Tchèques déclarèrent, le 29 octobre 1918, qu'ils prenaient le pouvoir en Silésie sur les districts de Frydek et de Frysztat.

A cette déclaration, le Conseil National répondit en publiant qu'il prenait le pouvoir dans toute la Silésie. Il y ajoutait une proclamation à la population silésienne. L'après-midi du même jour son pouvoir s'étendait sur la « starostie » de Frysztat et bientôt après sur celles de Cieszyn et de Bielsk.

Appui fourni par l'armée polonaise le 30 octobre 1918. — La prise de pouvoir put se réaliser grâce à l'appui de l'armée à Cieszyn. Les officiers polonais au nombre de 31 (c'étaient tous des Silésiens) s'entendirent entre eux et avec le Conseil National, élirent un chef, travaillèrent dans le même sens

VI

STANOWISKO CZECHÓW

Rokowania z Czechami w Pradze i w Lublanie. — W maju 1918 r. rozpoczęły się rokowania w Pradze między polakami i działaczami czeskimi do których należeli Kramarz, Stanek i inni. Czesi oświadczyli, że nie przywiązują zbyt wielkiej wagi do posiadania kilkunastu gmin na Śląsku i że zgadzają się, ze względu na wspólne dobro obu narodów, aby komisja mieszana, złożona z przedstawicieli obu Państw i 2 najwybitniejszych rzeczoznawców polaków i Czechów, oznaczyła granicę Polski i Czech. Takiego samego zdania byli czesi w Lublanie.

Przez cztery miesiące pomiędzy polakami i Czechami panowały jaknajbardziej pokojowe stosunki.

Prawa historyczne. — W miarę wzrostu znaczenia swego w oczach Entente'y przestali czesi mówić o Komisji rozjemczej, a natomiast zaczęli zgłaszać swoje rzekome prawa historyczne i żądać przyłączenia Śląska po rzekę Olzę, t. j. powiatów frysztackiego i cieszyńskiego wraz z całym zagłębiem węglowym, czyli najbardziej przemysłowej części Śląska.

Względy ekonomiczne. — Żądania te popierali czesi również argumentami ekonomicznymi, niedostateczną jakoby produkcją węgla w Czechach, a wielką obfitością jego na Śląsku, wreszcie koniecznością ustalenia komunikacji ze Słowacją za pomocą linii kolejowej Bogumin-Mosty-Koszyce.

Wrogie stosunki pomiędzy polakami a Czechami. — Od tego czasu stosunki polsko-czeskie zaczęły się zaostrzać. Wprawdzie Praga traktowała je-zcze tę sprawę pojednawczo lub wymijająco, na Śląsku jednak czesi przybrali postawę wyzywającą; rozpoczęli oni silną agitację za przyłączeniem zagłębia do Czech oraz nie przebierającą w środkach pełną obelgą i oszczerstw kampanję w prasie.

Dnia 29 października 1918 r., nazajutrz po ogłoszeniu w Pradze Państwa Czecho-słowackiego, czesi oznajmili że obejmują władzę na Śląsku w powiatach frydeckim i frysztaeckim.

W odpowiedzi na akt ten, Rada Narodowa oznajmiła, że obejmuje władzę na całym Śląsku; jednocześnie wydała ona manifest do ludności śląskiej. Po południu tego samego dnia władza Rady Narodowej rozciągała się na starostwo frysztaeckie, a wkrótce potem cieszyńskie i bielskie.

Poparcie wojska polskiego. — Powodzenie to zawdzięczać należy poparciu wojska polskiego w Cieszynie. Oficerowie polscy w liczbie 31 (rodowici Ślązacy), po porozumieniu się z Radą Narodową, wybrali z pomiędzy siebie dowódcę, upewnili się o wierności żołnierzy dla sprawy

la garnison polonaise (plus de 400 hommes) composée uniquement de Silésiens, et ayant fait entrer dans leurs vues les officiers tchèques (20) et leurs soldats (environ 250), enlevèrent au colonel autrichien le commandement militaire et occupèrent les installations militaires, magasins, et s'emparèrent des armes et munitions.

Le même jour ils procédèrent au désarmement d'une compagnie de mitrailleurs (garnison allemande) à Skoczow, occupèrent les postes militaires importants à Cieszyn, Bogumin, Skoczow, Jabłonkowo, et entrèrent en rapports avec le Commandement militaire polonais de Cracovie, en se rangeant sous des ordres.

Milice civile. — Dans la nuit du 29 au 30 octobre, dans toutes les villes et villages fut instituée (d'après le système décimal) une milice civile.

Cette milice s'exerça sous la direction des officiers et des soldats qui comptaient plusieurs années de service et dont le mérite était reconnu.

Gendarmerie et police. — La gendarmerie et la police municipale furent commandées par les autorités polonaises.

Le 30 octobre, les délégués du Conseil National (Vybor) Tchèque de Silésie à Polska-Ostrawa, désavouèrent les représentants qui annonçaient la prise de pouvoir à Frysztat en déclarant que ces représentants avaient agi sans le consentement des institutions administratives officielles tchèques. En même temps, ces délégués proposaient un accord.

Accord Polono-Tchèque. — L'accord signé entre le Conseil National à Cieszyn et le Conseil National à Polska-Ostrawa afin de maintenir l'ordre dans le pays, et qui délimitait les sphères d'influence de chacun des représentants nationaux en Silésie, n'a qu'un caractère transitoire et ne règle en aucune façon la délimitation définitive de ce territoire. Cette décision revient au Gouvernement polonais à Varsovie et au Gouvernement tchèque à Prague (préface de l'accord).

1. Les Tchèques prennent le pouvoir dans le district politique de Frydek. Les Polonais dans ceux de Bielsk et de Cieszyn.

2. Dans le district de Frysztat la situation est restée la même en principe : les communes soumises à l'administration tchèque (Dzieńmorowice, Orłowa, Łazy, Pietwałd, Sucha moyenne et basse Sucha) dépendent du Conseil National Tchèque, le reste (38 communes) dépend du Conseil National polonais de Cieszyn. Dans les mêmes limites, l'un et l'autre pouvoir s'exercent en ce qui concerne les efforts à faire pour maintenir l'ordre et la sécurité publique (armée et milice).

3. Le respect réciproque du droit des minorités est assuré.

4. L'administration du chemin de fer Koszyce-Bogumin est aux mains du Conseil National de Cieszyn. Les Tchèques ont le droit néanmoins de conserver une garnison dans la gare de Bogumin (50 % de la garnison polonaise); mais cette garnison ne peut agir que sur un ordre délivré par le Commandant polonais.

5. La gare de Bogumin et toutes les installations jusqu'au dernier embranchement en direction de Gruszów sont comprises dans la sphère d'action dépendant de l'autorité polonaise.

narodowej (około 400 ludzi) i skłoniwszy na swoją stronę oficerów czeskich (około 20) i załogę czeską (około 250 ludzi), dn. 30/X 18 odebrali władzę pułkownikowi austriackiemu, zajęli budynki i magazyny wojskowe, zabrali broń i amunicję. Tego samego dnia polacy rozbili niemiecki oddział karabinów maszynowych, stojący załogą w Skoczowie, zajęli ważne posterunki wojskowe w Cieszynie, Boguminie, Skoczowie i Jabłonie, a następnie weszli w porozumienie z komendą wojskową w Krakowie, od której otrzymali mandat do działania i odpowiednie instrukcje.

Straż obywatelska. — W nocy z dnia 29 na 30 października we wszystkich miastach i wsiach utworzono straż obywatelską, opartą na systemie dziesiętnym.

Kierownictwo straży powierzono wysłużonym i zaufanym oficerom i żołnierzom.

Policja i żandarmerja. — Policja i żandarmerja zostały oddane pod rozkazy władz polskich.

Dnia 30 października oficjalni przedstawiciele czeskiego Narodowego Wyboru w Polskiej Ostrawie, wyparli się swych przedstawicieli czeskich, którzy ogłosili objęcie władzy w starostwie frysztackim, oświadczając że działali oni bez upoważnienia sfer miarodajnych czeskich i zaproponowali zawarcie ugody.

Ugoda polsko-czeska. — Ugoda między Radą Narodową w Cieszynie a Narodnym Wyborem w Polskiej Ostrawie zawarta dn. 5 listopada 1918 r. w celu utrzymania porządku w kraju a rozgraniczająca jedynie sferę wpływów obydwu przedstawicielstw narodowych na Śląsku, ma charakter przejściowy i nie przesądza w niczem ostatecznej decyzji, tyczącej rozgraniczenia terytorjalnego. Decyzję tę pozostawia się Rządowi polskiemu w Warszawie i Rządowi czeskiemu w Pradze (wstęp do ugody).

1. Czesi obejmują władzę w powiecie politycznym Frydeckim, a polacy w powiatach Bielskim i Cieszyńskim.

2. W powiecie Frysztackim stan rzeczy pozostaje w zasadzie bez zmiany: gminy pozostające pod zarządem czeskim (Dzieńmorowice, Orłowa, Łazy, Pietwałd, Sucha średnia i Sucha dolna) podlegają władzy Narodowego Wyboru, gminy pozostałe (38 gmin) zależą od Rady Narodowej w Cieszynie. W zakresie tego podziału obie władze, polska i czeska, sprawują rządy, dbają o spokój i o porządek publiczny i t. p. (wojsko, milicja).

3. Wzajemne poszanowanie mniejszości narodowych jest zapewnione za poręczeniem stron obu.

4. Zarząd kolei żelaznej koszycko-bogumińskiej pozostaje w rękach Rady Narodowej w Cieszynie. Czesi jednak mają prawo utrzymywać swoją załogę na dworcu w Boguminie (50 % załogi polskiej); jednakże załoga ta może być użyta jedynie na żądanie dowódcy polskiego.

5. Dworzec kolejowy w Boguminie wraz z dworcem przetokowym do ostatniej zwrotnicy w stronę Gruszowa należy do terytorjum pozostającego pod zarządem polskim.

6. Les autres lignes de chemin de fer et les petites lignes électriques sont en principe soumises à l'autorité de la nation sur le territoire de laquelle elles se trouvent.

7. Le chemin de fer de mine appelé « Montanka » allant d'Ostrawa Morawska à Karwina dépend entièrement du Conseil National Tchèque, qui s'engage à laisser libre le transport de la houille et du matériel de mine vers les mines qui se trouvent en territoire polonais.

8. Un « Directoire » se trouvant à Morawska-Ostrawa et composé de 7 Polonais, de 7 Tchèques et de 5 Allemands, s'occupe de l'approvisionnement dans le bassin houiller.

9. Toute la région houillère dépend de l'administration minière à Morawska-Ostrawa où les Polonais envoient un homme de confiance muni de pleins pouvoirs pour ce qui concerne les mines en territoire polonais. Il en est de même de l'inspection des mines à Morawska-Ostrawa pour la répartition du charbon. Une inspection polonaise spéciale est établie pour les mines, d'accord avec Cracovie.

10. Les garnisons militaires dans cette région sont soumises à leurs autorités respectives dans chaque territoire délimité.

11. L'une et l'autre autorité nomment chacune un plénipotentiaire de confiance (Dr. Olszak, Polonais, du côté polonais et Chlumsky du côté tchèque).

Faits caractéristiques de l'accord. — Il convient de bien remarquer maintenant qu'en acceptant cette délimitation précise des sphères d'influence des deux nationalités respectives, les Tchèques ont reconnu :

1. Le caractère proprement polonais de la majeure partie de la Silésie de Cieszyn.

2. Leur situation très faible dans tout le bassin houiller (où seule la classe bourgeoise est tchèque, inspecteurs, ingénieurs, fonctionnaires des mines et fonctionnaires d'État, surveillants) et l'absence de tout élément populaire tchèque.

Ils ont reconnu enfin :

3. Qu'ils ne pouvaient s'appuyer que sur la possession actuelle de six communes dans le district de Frysztat où les Polonais constituent la majorité (les Tchèques y ont pris le pouvoir par la terreur et grâce à leur alliance avec les Allemands et les Juifs) et qui, avant 1910, étaient d'ailleurs aux mains des Polonais. Le recensement de 1900 indique dans ce district une forte majorité polonaise.

	1880		1890		1900		1910	
	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
Dzie ńmorowice	2.428	1.471	730	1.353	2.368	343	740	2.616
Orłowa	2.287	424	984	2.199	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy	577	893	1.507	622	4.660	921	3.804	3.829
Pietwald.....	2.467	245	3.462	269	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha Basse...	27	883	486	617	811	610	1.295	837
Sucha moyenne.	574	272	623	377	840	609	1.666	1.289

4. Qu'ils renonçaient à la ligne des chemins de fer de Koszyce-Bogumin.

6. Inne koleje i kolejki elektryczne podlegają w zasadzie władzom tego narodu, na którego terenie się znajdują.

7. Kolej górnicza t. zw. « Montanka » łącząca Morawską Ostrawę z Karwiną, należy do Narodnego Wyboru z zastrzeżeniem wolnego przewozu węgla i materiałów kopalnianych do kopalń położonych na terytorjum polskiem.

8. Apropowizacją zagłębia zajmuje się « Dyrektorjum » w Morawskiej Ostrawie składające się 7 polaków, 7 Czechów i 5 Niemców.

9. Cały okręg węglowy podlega urzędowi górnictwu w Morawskiej Ostrawie. Do urzędu tego Polacy wysyłają swego męża zaufania z głosem decydującym w sprawach dotyczących kopalń, położonych na terytorjum polskiem. To samo odnosi się do inspektoratu węglowego w Morawskiej Ostrawie w sprawie rozdziału węgla. Utworzono specjalny inspektorjat węglowy w porozumieniu z Krakowem.

10. Załogi wojskowe tego okręgu podlegają odnośnym władzom, odpowiednio do rozgraniczenia terytorjalnego.

11. Obie władze mianują każda po jednym mężu zaufania (Dr. Olszak ze strony polskiej, Chlumsky ze strony czeskiej).

Rysy charakterystyczne ugody. — W tem miejscu stwierdzić należy, że, zgadzając się na takie a nie inne rozgraniczenie sfery wpływów obu narodowości, Czesi uznali :

1. że większa część Śląska Cieszyńskiego posiada charakter polski ;

2. że stanowisko ich jest bardzo słabe w Zagłębiu, gdzie do narodowości czeskiej należy jedynie burżuazja, inżynierowie, urzędnicy kopalniani i państwo, dozorczy, nauczyciele i inni, natomiast niema wcale czeskiego elementu ludowego ;

3. że mogą oni oprzeć się jedynie na zarządach 6 gmin powiatu Frysztackiego, w których większość faktycznie jest polska. Rządy zaś zdobyli Czesi terrorem w sojuszu z Żydami i Niemcami. Zresztą gminy te jeszcze przed 1900 r. znajdowały się w rękach polskich o czem świadczy spis z 1900 r. wykazując większość polską :

	1880		1890		1900		1910	
	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
Dzieńmoro wice.	2.428	1.471	730	1.353	2.368	343	740	2.619
Orłowa.....	2.287	424	984	2.199	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy.....	577	893	1.507	622	4.660	921	3.804	3.829
Pietwałt.....	2.467	245	3.462	269	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha Dolna...	27	883	486	617	811	610	1.295	837
Sucha Średnia.	574	272	623	377	840	609	1.666	1.289

4. wreszcie, że wyrzekają się linii kolejowej koszycko-bogumińskiej.

L'accord fut signé au moment de la formation du Gouvernement polonais lorsqu'il fallait avant tout assurer la paix intérieure; la délimitation provisoire des terrains d'influence, le souci d'éviter tout conflit intérieur devaient faciliter le travail en vue d'une organisation stable dans le domaine administratif et social.

Il a été reconnu néanmoins :

1. — Le caractère tchèque du district de Frydek (qui avait été soumis à l'influence tchèque pendant les dernières 50 années).

2. — Que les Polonais n'avaient pas réussi à reprendre tout le district de Frysztat, c'est-à-dire 6 communes où le travail national était le plus intense, et la population en majeure partie polonaise mais jusqu'ici terrorisée par les Tchèques et les Allemands. Pourtant cette population pouvait enfin proclamer ses aspirations tant au point de vue national qu'au point de vue politique. La ville de Łazy présentait en 1910 une population de 3.804 Polonais et 3.829 Tchèques. Au début de décembre cette ville envoyait une adresse au Conseil National de Cieszyn : on y lisait 4.900 signatures polonaises. A Sucha Moyenne, où le recensement de 1910 signalait 837 Tchèques, on ne trouve plus que 13 familles tchèques venues de Moravie et de Bohême.

3. — La ligne Koszyce-Bogumin passe par Orłowa, territoire provisoirement tchèque, sur une longueur d'environ 3 kilomètres.

4. — Dans le bassin polonais de Karwina pénètre un morceau de territoire tchèque comprenant des mines et des gisements de houille, propre à fournir du coke, très abondant à Orłowa, Łazy, Pietwałd et Sucha Moyenne.

Attitude de Prague par rapport à l'accord. — L'accord polono-tchèque en Silésie ne fut pas approuvé par les hommes politiques tchèques qui pratiquaient une politique agressive dans les régions frontalières; ils se mirent donc à le combattre. Le Conseil National de Prague tardait d'ailleurs toujours à le confirmer et la presse officielle de Prague était mal disposée à son égard. Enfin, le 15 novembre 1918 le Conseil National de Prague confirma cet accord sans aucun changement par une dépêche envoyée au Conseil National de Cieszyn.

VII

LE BASSIN HOUILLER

Le Bassin houiller d'Ostrawa-Karwina est, après la Haute-Silésie, la partie la plus industrielle de la Pologne; il possède en effet les plus nombreux et les plus riches gisements houillers, usines métallurgiques et chimiques.

Les gisements de houille et de charbon à coke sont concentrés dans les deux districts miniers d'Ostrawa et de Karwina. Le premier de ces districts est soumis à l'influence tchèque; le second est compris dans le domaine polonais. Les ouvriers du district de Karwina sont presque tous Polonais (plus de 90 %), ceux du district d'Ostrawa le sont également pour la plupart (50 % d'entre eux sont des émigrés de Galicie, c'est-à-dire le plus facilement enclins à subir l'influence nationalisatrice tchèque).

Układ został zawarty w chwili tworzenia się Rządu polskiego, gdy chodziło przede wszystkim o zapewnienie wewnętrznego spokoju. Prowizoryczne rozgraniczenia sfery wpływów miało przede wszystkim na celu usunięcie wszelkich starć wewnątrz państwa dla tem większego skupienia sił na utworzenie wewnętrznej organizacji państwowej i społecznej.

Układ ten stwierdził jednakże :

1. że powiat Frydecki, pozostający od lat 50 pod wpływem czeskim, posiada charakter czeski ;

2. że polacy nie zdołali objąć całego powiatu Frysztackiego a mianowicie w sześciu gminach w których praca narodowa była najintensywniej prowadzona, a których ludność jest w większej części polska, choć steryzowana przez Czechów i przez Niemców. To też skorzystała ona z pierwszej sposobności, aby dać wyraz swoim pragnieniom narodowym i politycznym. Ludność miasta Łazy która w 1910 roku liczyła 3.804 Polaków i 3.829 Czechów wysłała w początkach grudnia 1918 r. do Rady Narodowej w Cieszynie adres na którym podpisało się 4.900 Polaków. W Suchej Dolnej, gdzie spis z roku 1910 wykazał 837 Czechów, znajduje się w rzeczywistości zaledwie 13 rodzin czeskich, pochodzących z Moraw i Czech ;

3. że linja kolejowa Koszyce-Bogumin w Orłowej przechodzi przez terytorjum prowizoryczne czeskie na przestrzeni około 3 kilm.

4. że w polskie zagłębie Karwińskie wrzyna się terytorjum czeskie, obejmujące bardzo wydajne kopalnie i koksownie w Orłowej, Łazach, Pietwałdzie i Suchej Sredniej.

Stanowisko Pragi wobec układu. — Układ polsko-czeski został nieprzychylnie przyjęty przez działaczy czeskich, prowadzących politykę agresywną na pograniczu : wystąpili oni przeciwko niemu i rozpoczęli silną agitację. Narodni Vybor w Pradze zwlekał z zatwierdzeniem układu, a czeska prasa urzędowa w Pradze zajęła względem niego stanowisko wrogie Wreszcie, 15 listopada 1918 r. Narodni Vybor w Pradze zatwierdził układ ten bez żadnych zmian, wysyłając odpowiedni telegram do Rady Narodowej w Cieszynie.

VII

ZAGŁĘBIE WĘGLOWE

Zagłębie Ostrawsko-karwińskie jest poza Górnym Śląskiem, najbardziej przemysłową częścią Polski. Posiada ono najliczniejsze i najbogatsze kopalnie węgla, koksownie, fabryki żelaza i przetworów chemicznych.

Kopalnie węgla i koksownie ześrodkowują się w dwu rewirach, ostrawskim i karwińskim. Pierwszy leży w obrębie wpływów czeskich, drugi znajduje się na terytorjum polskim. Robotnicy w rewirze karwińskim są przeważnie narodowości polskiej (przeszło 90 %), w okręgu Ostrawskim również przeważają Polacy (58 % robotników ostrawskich stanowią wychodźcy z Galicji, którzy jednakże najłatwiej ulegają wpływom czeskim).

Le charbon de Silésie est un charbon noir, ne le cédant en valeur qu'au charbon de la Haute-Silésie (dit charbon prussien). La valeur du district de Karwina (Polonais) se trouve augmentée par suite de cette circonstance que le district de Karwina est le seul terrain en Pologne (il faut en excepter la Haute-Silésie) contenant des gisements de charbon à coke. En Galicie et dans le Royaume — vu l'absence de charbon à coke dans ces régions — les hauts fourneaux emploient le coke de Karwina (« prima ») ou celui d'Ostrawa (« primissima ») qui s'exporte même en Haute-Silésie étant donné sa valeur de premier ordre.

La totalité de la production houillère en Silésie de Cieszyn était en 1916 de 114.799.345 quintaux. Il y avait 38.560 ouvriers et 1.608 surveillants.

La production de coke atteignait en 1916 : 7.900.000 quintaux pour la Silésie de Cieszyn et 16.900 000 quintaux pour la Moravie.

La production minière d'après l'accord territorial tchéco-polonais. — Du côté polonais (selon l'accord polono-tchèque du 5 novembre 1918) la production houillère en Silésie était de 38.843.025 quintaux en 1916 (d'abord très avantageuse, elle est tombée actuellement à 25 %); il y avait 10.754 ouvriers et 440 surveillants.

Du côté provisoirement tchèque (Orłowa, Łazy, Pietwałd, Basse Sucha et Moyenne Sucha) nous avons les nombres correspondants de 21.836.000 quintaux, 5.920 ouvriers et 248 surveillants. La production de tout le bassin de Karwina en 1916 (district de Frysztat) était évaluée à 60.679.025 quintaux de charbon occupant 16.674 ouvriers et 684 surveillants.

La production totale de charbon du bassin silésien, c'est-à-dire du district d'*Ostrawa-Karwina*, était en 1916 de 114.799.345 quintaux, avec 38.560 ouvriers et 1.608 inspecteurs.

Si donc le district de Frysztat était tout entier réuni à la Pologne, les Polonais de Silésie auraient environ : 60.679.025 q. de charbon par an (1916) et les Tchèques 54.120.320 q.

En tout le bassin d'Ostrawa-Karwina réuni : 114.799.345 q.

Coke. — Les districts d'Ostrawa et de Morawa dans le bassin produisent le meilleur coke (« primissima ») dans une proportion de 16.900.000 q. (année 1917).

La Région de Karwina (dans le district administratif de Frysztat) produisit 7.900.000 q. de coke en 1917. La valeur de ce produit est de premier ordre (« prima »). Cette région contient les seuls gisements de charbon à coke de Pologne, avec ceux de Haute-Silésie.

VIII

CHEMIN DE FER DE KOSZYCE-BOGUMIN

Importance de la voie ferrée Koszyce-Bogumin. — Cette ligne de chemin de fer possède une énorme importance pour la Silésie, la région houillère et pour toute la Pologne, étant donné qu'elle traverse une portion

Węgiel śląski jest to węgiel czarny. Pod względem wartości ustępuje on jedynie węglowi górno-śląskiemu (t. zw. « pruskiemu »). Znaczenie rewiru karwińskiego podnosi jeszcze i ta okoliczność, że w rewirze tym znajdują się jedyne w Polsce, za wyjątkiem Górnego Śląska, pokłady węgla koksującego. Wobec braku węgla koksującego miejscowego Galicja i Królestwo używają do swoich wysokich pieców węgla karwińskiego (« prima ») lub ostrawskiego (« primum »). Węgiel ten wywozi się nawet na Górny Śląsk ze względu na jego pierwszorzędną wartość.

Całokształt produkcji węglowej Śląska Cieszyńskiego wynosił w roku 1916, — 114.799.345 q. Przy wydobywaniu węgla zatrudnionych było 38.560 robotników i 1.608 dozorców.

Produkcja koksu wynosiła w roku 1916 : 7.900.000 q. na Śląsku Cieszyńskim i 16.900.000 q. na Morawach.

Produkcja węgla według rozgraniczenia terytorjalnego polsko-czeskiego. — Na terenie polskim (określonym na zasadzie umowy polsko-czeskiej z dn. 5 listopada 1918 r.) śląska produkcja węgla wynosiła w 1916 r. 38.843.025 q. (obecnie zmniejszyła się ona o 25 %); zatrudnionych było 10.754 robotników i 440 dozorców.

Na tymczasowym terytorjum czeskim (Orłowa, Łazy, Pietwałd, Sucha Dolna i Sucha Średnia), produkcja wynosiła 21.836.000 q., robotników było 5.920 i 248 dozorców.

Produkcja całego zagłębia karwińskiego (powiat Frysztański) wynosiła w 1916 roku — 60.679.025 q. węgla, zatrudniała 16.674 robotników i 684 dozorców.

Całkowita zaś produkcja zagłębia Śląskiego t. j. rewiru ostrawsko-karwińskiego wynosiła w r. 1916 : 114.799.345 q. przyczem pracowało 38.560 robotników i 1.608 dozorców.

Jeżeliby więc cały powiat Frysztański został przyłączony do Polski, to polacy śląscy mieliby w przybliżeniu : 60.679.025 q. węgla rocznie (dane z r. 1916), a Czesi .. 54.120.320 q.

Cały rewir ostrawsko-karwiński dostarczałby : 114.799.345 q. węgla.

Koks. — Rewir Ostrawski i Morawskie zagłębie produkują najlepszy koks (« primum ») w ilości 16.900.000 q. rocznie (rok 1917).

Rewir karwiński w powiecie Frysztańskim wyprodukował w 1917 r. — 7.900.000 q. koksu. Gatunek koksu jest pierwszorzędny (« prima ») i rewir ten jest jedynym w Polsce (prócz Górnego Śląska) terenem zawierającym pokłady węgla koksującego.

VIII

KOLEJ KOSZYCKO-BOGUMIŃSKA

Znaczenie kolei koszycko-bogumińskiej. — Kolej żelazna koszycko-bogumińska posiada dla Śląska, dla zagłębia i całej Polski ogromne znaczenie ze względu na to, że przechodzi na znacznej przestrzeni przez tery-

considérable du district houiller de Karwina, qu'elle relie Bogumin à Cieszyn et à Trzyniec, centre de la production du fer en Silésie et qu'elle aboutit plus loin par l'embranchement de Jablonkowo à la Hongrie.

Tout le charbon provenant de la Haute-Silésie ou de la région de Karwina est transporté en Hongrie par la voie ferrée Koszyce-Bogumin. Aussi dans les premiers jours où le Conseil National s'empara de cette ligne, le Ministère hongrois du Commerce envoya ses représentants à Cieszyn, afin de conclure un accord nécessaire au transport en Hongrie du charbon de Prusse et de Karwina. En revanche, il s'engageait à fournir à la Silésie des secours en matières alimentaires.

Les représentants du G. Q. G. allemand (de Pless) agirent de la même façon. Ils demandaient aux Polonais un accord en vertu duquel le transport par Bogumin des matières premières et matières alimentaires de Hongrie serait assuré et s'engageaient, par contre, à fournir du charbon aux usines polonaises de Bogumin (qui possèdent des foyers spécialement appropriés au charbon prussien) et de Galicie. Les accords proposés furent conclus à Cieszyn et à Cracovie.

Importance de Bogumin. — Bogumin est un nœud de voies ferrées où se croisent les deux plus importantes voies commerciales de cette partie de l'Europe, allant du Nord au Sud et de l'Ouest à l'Est. C'est par Bogumin que passe la route commerciale la plus courte qui relie à l'Adriatique et aux Balkans les ports de la Baltique (Ligne Berlin-Bagdad).

Cette voie est donc en même temps une des plus importantes voies ferrées au point de vue stratégique, comme l'a prouvé cette guerre. C'est grâce à elle en effet que les Allemands ont pu si rapidement transporter leurs armées d'Allemagne et du front oriental vers les Balkans et l'Italie en passant par la Hongrie. Ces mêmes Allemands appréciaient la valeur de la Silésie de Cieszyn au point de vue industriel et commercial et l'importance stratégique du chemin de fer de Koszyce-Bogumin, témoin leur campagne de presse en faveur de la réunion de la Silésie de Cieszyn à la Prusse ou encore à la Hongrie, témoins également les intrigues qu'ils ont fomentées pendant les quelques moments où la fameuse conception « Naumannienne » de la Mitteleuropa avait du succès. Ce projet de réunion de Cieszyn à la Prusse était soutenu par les pangermanistes de Silésie. Celui de sa réunion à la Hongrie l'était par la presse gouvernementale et Andrassy; elle était combattue en Autriche par la dynastie et par les partis chrétiens-sociaux.

Jonction avec la Slovaquie occidentale. — Si la Pologne arrive à obtenir la partie de la Slovaquie qui est habitée par des Polonais et qui touche à la Silésie de Cieszyn, la ligne Koszyce-Bogumin sera la plus courte de celles reliant ces deux territoires.

IX

LES VOIES FERRÉES DE MORAVIE-SLOVAQUIE

Dans les échanges de vues qui ont eu lieu jusqu'ici entre Tchèques et Polonais, soit en Silésie, à Prague ou à Cracovie (avec le Consul tchèque

torjum rewiru karwińskiego, że łączy Bogumin z Cieszynem i z Trzynicem, ośrodkiem produkcji żelaza na Śląsku i że przechodzi następnie przez przełęcz Jabłonkowską do Węgier.

Koleją tą idą do Węgier wszystkie dostawy węgla z Górnego Śląska i z rewiru karwińskiego. To też natychmiast po objęciu linii przez Radę Narodową, węgierskie Ministerjum Handlu wysłało przedstawicieli swoich do Cieszyna dla układów, dotyczących dostawy węgla z Prus i z Karwiny do Węgier. Wzajemnie Węgrzy zobowiązali się dostarczyć żywności dla Śląska.

Zgłosili się również przedstawiciele Głównej kwatery niemieckiej (z Pless) z propozycją układu, na mocy którego, wzajemnie za dostawę żywności i surowców z Węgier, zobowiązali się zaopatrywać w węgiel fabryki polskie w Boguminie, które posiadają paleniska specjalnie przystosowane do węgla pruskiego, i fabryki galicyjskie. Układy prowadzone w Cieszynie i w Krakowie doszły do skutku.

Znaczenie Bogumina. — Bogumin jest punktem węzłowym, w którym krzyżują się dwie najważniejsze w tej części Europy drogi handlowe, idące z północy na południe i z zachodu na wschód. Tędy przechodzi najkrótsza droga handlowa łącząca porty Bałtyku z morzem Adriatyckiem i z półwyspem Bałkańskim (Linja Berlin-Bagdad).

Jest to zarazem jedna z najważniejszych kolei strategicznych, jak to się okazało w wojnie obecnej. Dzięki tej kolei mogli prusacy przerzucać tak szybko swoje armje z Niemiec i wschodniego frontu przez Węgry do Włoch i na Bałkany. Zdawali oni sobie doskonale sprawę ze znaczenia Śląska Cieszyńskiego pod względem handlowym i przemysłowym i oceniali wartość strategiczną kolei koszycko-bogumińskiej. Świadczy o tem kampanja podjęta w prasie niemieckiej na rzecz przyłączenia Śląska Cieszyńskiego do Prus, ewentualnie do Węgier, świadczą o tem intrygi, jakie prowadzili Niemcy w okresie powodzenia Naumannowskiej koncepcji Europy środkowej (« Mitteleuropa »). Myśl przyłączenia Cieszyńskiego do Prus popierali Wszechniemcy śląscy; za przyłączeniem do Węgier wypowiedziała się prasa rządowa i hr. Andrassy. Jednakże dynastja austriacka i koła chrześcijańsko-socjalne były projektem tym przeciwnie.

Połączenie ze Słowaczną zachodnią. — W razie przyłączenia do Polski części Słowaczyny, zamieszkałej przez Polaków, graniczącej ze Śląskiem Cieszyńskim, linja koszycko-bogumińska będzie najkrótszą drogą łączącą oba te kraje.

IX

KOLEJE ŁĄCZĄCE MORAWY Z SŁOWACZYNĄ

W dotychczasowych rokowaniach polsko czeskich, jakie miały miejsce bądź na Śląsku, bądź w Pradze, w Krakowie (z konsulem czeskim

Dr. Locher) ou encore à Paris, les Tchèques ont spécialement insisté sur la possession de Bogumin et l'accès à la Slovaquie par le chemin de fer Koszyce-Bogumin. Autrement dit, ils voudraient avoir toute la Silésie au delà du fleuve Olza. Ils ne dissimulaient d'ailleurs pas que dans le district judiciaire de Jabłonkowo, par exemple, il n'y a pas un seul Tchèque ; c'est sur des considérations économiques et stratégiques qu'ils fondent leurs exigences.

Mais ces mêmes considérations nous amènent à retourner la question : se basant sur des considérations d'ordre ethnographique, le chemin de fer de Koszyce-Bogumin doit appartenir aux Polonais ; quant aux compensations et privilèges que les Tchèques leur accordent, qu'ils soient au contraire accordés aux Tchèques. Ces derniers pourront ainsi se servir de la ligne en question. Tout dépend, du reste, des intérêts de l'État polonais, de ses relations avec l'État tchèque et de la politique internationale.

Pour ce qui est de la manière dont les Tchèques traitent la question (la ligne Bogumin-Koszyce serait pour eux la seule voie d'accès à la Slovaquie) elle est en profond désaccord avec la vérité ; les Tchèques possèdent en effet, jusqu'ici trois lignes de chemin de fer directes reliant la Silésie et la Moravie à la Slovaquie et à la Hongrie :

1. La ligne partant de Morawska-Ostrawa, longeant la frontière de la Silésie de Cieszyn (district de Frydek) et aboutissant à une localité appelée Bila, d'où il est facile d'atteindre Czacza Zsolna (Sillein en allemand et Żylina en polonais) et continue directement vers Koszyce.

Il en résulte que la région houillère et industrielle (Polska-Ostrawa et Morawska-Ostrawa) communiquent avec la Slovaquie et la Hongrie, étant liée, d'autre part, par des voies secondaires avec le district de Frydek et directement avec la ligne nord : Vienne-Léopol.

C'est cette voie que suivaient jusqu'ici tous les transports de Morawska-Ostrawa en Slovaquie.

2. La ligne reliant Prague, Przerow (Prorau), Węgierskie Hradyszczki (Ung. Hradisch ou Hradisch en Hongrie), Trenczyn (Tepla-Trentsen) avec Zsolna (ou Sillein) et plus loin avec Koszyce.

3. La ligne reliant Prague avec Budapest (en passant par Berno ou Brun), Lundenburg et Nagyszambat.

En dehors de ces trois voies principales, il y a deux lignes allant jusqu'à la frontière hongroise (la première de Weisskirchen, par voie Przerow-Morawska-Ostrawa à Karłowitz et la seconde de Jenlin à Wisonice). Les Tchèques peuvent faire passer cette voie par le territoire slovaque à Czacza ou à Zsolna.

X

DÉLIMITATION LINGUISTIQUE DES FRONTIÈRES POLONO-TCHÈQUES EN SILÉSIE

Opinion des savants tchèques. — 1. Safarik (Szafarzik) reconnaît comme étant tout à fait polonaise toute la principauté de Cieszyn. La limite lin-

Dr. Locherem) czy w Paryżu, czesi kładli szczególny nacisk na posiadanie Bogumina i na dostęp do Słowaczyny za pomocą kolei koszycko-bogumińskiej, żądając przyłączenia Śląska po rzekę Olzę. Nie przeczą oni zresztą, że w powiecie sądowym jabłonkowskim np. niema ani jednego czecha i żądania swoje opierają na argumentach natury ekonomicznej i strategicznej.

Argumenty te jednakże doprowadzają nas do wręcz odwrotnego postawienia danej sprawy : ze względów etnograficznych kolej żelazna Koszycko-bogumińska powinna należeć do Polski, która będzie mogła dać Czechom przywileje, jakie oni nam ofiarują i zapewnić im w ten sposób możliwość korzystania z tej drogi, o ile to będzie leżało w interesie Państwa polskiego i jego stosunków do Państwa czeskiego i o ile będzie się zgadzało ze względami polityki międzynarodowej.

Natomiast twierdzenie Czechów, jakoby linja Koszyce-Bogumin była jedynym środkiem komunikacji pomiędzy Czechami i Słowaczną, mija się najzupełniej z prawdą ; w rzeczywistości czesi posiadają 3 linje kolejowe, łączące bezpośrednio Śląsk i Morawy ze Słowaczną i z Węgrami :

1. Kolej z Morawskiej Ostrawy, idąca wzdłuż granicy Śląska Cieszyńskiego (powiatu Frydeckiego) do miejscowości Biła a stamtąd wprost do Koszyc. Biła posiada pozatym dobre połączenie z Czaczą Zsolną (po niemiecku Sillein, po polsku Zylin).

W ten sposób rewiry węglowo-przemysłowe (Polska Ostrawa i Morawska Ostrawa) z jednej strony, połączone są ze Słowaczną i Węgrami, a z drugiej, za pomocą linji pobocznych, z powiatem frydeckim, zaś bezpośrednio z linją Lwów-Wiedeń.

Tą drogą szły dotąd wszystkie transporty z Morawskiej Ostrawy na Słowaczną.

2. Kolej łącząca Pragę, Przerów (Prorau), Węgierskie Hradyszcz (Ung. Hradisch lub Hradisch na Węgrzech), Trenczyn (Tepla — Trenstsen), z Zsolną (Sillien) a dalej z Koszycami.

3. Kolej łącząca Pragę z Pesztem (przez Berno czyli Brunn), Lundenburg i Nagy-Szambat.

Prócz 3 wymienionych linji głównych, 2 drogi kolejowe idą do samej granicy węgierskiej ; pierwsza z Veiskirchen przez Przerów, Morawską Ostrawę do Karłowic, druga z Jenlina do Wisonic. Ostatnią drogę czesi mogą przeprowadzić z łatwością przez terytorjum słowackie do Czaczy lub Zsolna.

X

GRANICA JEZYKOWA POLSKO-CZESKA NA ŚLĄSKU

Zdanie uczonych czeskich. — 1. Safarik (Szafarzik) przyznaje, że całe Księstwo Cieszyńskie jest krajem czysto polskim. Granica językowa czesko-

guistique entre Tchèques et Polonais suivrait, d'après lui, la rivière Ostrawica jusqu'à l'Odra, c'est-à-dire la frontière occidentale des districts judiciaires de Frydek et de Polska-Ostrawa.

2. Sember et Bartos admettent que le dialecte employé à Opawa et à Ostrawa ne dépasse pas à l'est, la ligne allant du nord au sud par Wierzbica, Dalin, Bruzowic, Noszowic et Morawka. (Voir carte annexée, ligne bleue.)

Opinion des savants polonais. — 3. Bystron considère la partie sud du district de Frydek jusqu'à la ligne (Ibidem) entre Wienclowic et Kaniowic, comme se rapprochant le plus, au point de vue du dialecte parlé, de la langue tchèque, la partie nord employant davantage la langue polonaise.

4. Nitsch Casimir — (le plus exact) estime comme incontestablement polonais, du nord au sud, Wierzbica, Muglinow, Radwanice, Bartowice, le haut Datyn, Wienclowice, Szobiszowice, Domasłowice, Dobracice, Ligotka Kameralna (ligne rouge).

L'opinion des savants tchèques nous est très favorable puisqu'ils affirment l'existence (jusqu'à la ligne bleue indiquée) non d'une langue, mais d'un dialecte se rapprochant du tchèque. Cette affirmation corrobore l'opinion de Nitsch qui n'a établi la ligne de démarcation qu'après avoir fait toute une série d'observations sur place (ligne rouge).

En admettant donc comme base la ligne de démarcation des Tchèques, à l'Est et la ligne des savants polonais, la moins avancée vers l'Ouest, il faudrait fixer la limite linguistique entre la Pologne et la Bohême, d'après la ligne admise par Nitsch (ligne rouge).

XI

STATISTIQUE DE LA POPULATION DE LA SILÉSIE DE CIESZYN DANS LES COMBINAISONS TERRITORIALES

Toute la Silésie à la Pologne. — 1. Si toute la Silésie de Cieszyn appartenait à la Pologne, le chiffre de la population, d'après les statistiques de 1910, se présenterait pour nous sous un jour très défavorable, soit :

Polonais	Tchèques	Allemands
233.859	115.604	76.912
54,8 %	27,1 %	18,1 %

Sans le district de Frydek. — II. Si l'on détachait le district de Frydek, en donnant à la Pologne ceux de Frysztat, de Bielsk et de Cieszyn :

Polonais	Tchèques	Allemands
218.766	35.106	64.976
68,8 %	11,0 %	20,2 %

La statistique de 1920 est favorable aux Tchèques, parce que le recensement de la population du district judiciaire polonais d'Ostrawa et de Frydek fut fait par des fonctionnaires tchèques qui, en terrorisant la population polonaise, obtinrent de fausses déclarations ; cette question dut être portée devant le Parlement de Vienne et l'on fit les rectifications nécessaires. D'après les Allemands (Barth, Journal antipolonais « Silésia » 1911), dans le

polska idzie według niego wzdłuż rzeki Ostrawicy aż do Odry, t. j. wzdłuż zachodniej granicy powiatów sądowych frydeckiego i polsko-ostrawskiego.

2. Sembera i Bartos uznają istnienie osobnego dżalektu opawsko-ostrawskiego, którego granicą najdalej na wschód posuniętą jest linja idąca od północy do Wierzbicy, Dalin, Bruzowic, Noszowic i Morawki na południu (zakreśloną linią niebieską na załączonej mapie).

Zdanie uczonych polskich. — 3. Zdaniem Bystronia dżalekt używany w południowej części powiatu Frydeckiego, do linji (ibidem) przechodzącej pomiędzy Więclowicami a Kaniowicami, jest bardziej zbliżony do języka czeskiego, podczas gdy dżalekt części północnej zbliżony jest do polskiego.

4. Kazimierz Nitsch (najbardziej ścisły) uważa za niezaprzeczenie polskie (w kierunku od północy do południa) miejscowości: Wierzbicę, Muglinów, Radwanice, Bartowice, Datynie Górne, Więclowice, Szobiszowice, Domasłowice, Dobracice, Ligotkę Kameralną (linja czerwona).

Zdanie uczonych czeskich jest dla nas bardzo korzystne, ponieważ stwierdzają oni istnienie (do wymienionej linji niebieskiej) nie języka czeskiego, a zbliżonego do niego dżalektu. Twierdzenie to zgadza się ze zdaniem Nitscha, który ustalił swoją linię graniczną na zasadzie obserwacji osobiście zebranych na miejscu (linja czerwona).

Przyjmując więc za podstawę najdalej na wschód wysuniętą linię czeską i najmniej na zachód posuniętą linię polską, należałoby ustalić ścisłą granicę językową polsko-czeską według Nitscha (linja czerwona).

XI

STATYSTYKA LUDNOŚCI ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO WOBEC KOMBINACJI TERYTORJALNYCH

Przy połączeniu całego Śląska z Polską. — 1. W razie gdyby cały Śląsk Cieszyński został przyłączony do Polski, stosunek ludności według statystyki z r. 1910 wypadłby dla nas bardzo niekorzystnie, a mianowicie :

Polacy	Czesi	Niemcy
233.859	115.604	76.912
54,8 %	27,1 %	18,1 %

Bez powiatu Frydeckiego. — Gdyby oddzielono powiat Frydecki, a powiaty Frysztacki, Bielski i Cieszyński przyłączono do Polski, stosunek narodowości przedstawiałby się w sposób następujący :

Polacy	Czesi	Niemcy
218.766	35.106	34.976
68,8 %	11,0 %	20,2 %

Statystykaz r. 1910 wypada na korzyść Czechów dzięki temu, że w powiecie sądowym Ostrawskim i Frydeckim spis prowadzony był przez urzędników czeskich, którzy, terroryzując ludność, wymuszali na niej fałszywe deklaracje. Sprawa ta została podniesiona w parlamencie wiedeńskim, wskutek czego wprowadzono odpowiednie poprawki. Zdaniem Niemców (Barth w nieprzychylnym dla Polaków dzienniku « Silesia »), w samym

seul district d'Ostrawa 40-50.000 Polonais (de Galicie principalement) furent ainsi traités, d'où l'on peut conclure que 50% au moins de la population inscrite comme tchèque ou allemande était polonaise. Ce pourcentage répond au chiffre du pourcentage de la population polonaise du Royaume de Pologne (70 %).

Exigences Tchèques. Territoires Silésiens jusqu'à l'Olza (Trois districts). — III. Si l'on souscrivait aux exigences tchèques en Silésie jusqu'à l'Olza, dans les trois districts de : Frydek, Cieszyn et Frysztat, la proportion de la population polono-tchèque serait tout simplement monstrueuse, résulterait, en effet, des statistiques de :

1910		1900	
Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
121.428	113.289	156.015	85.053
51,8 %	48,2 %	64,71 %	35,29 %

Cet état de choses serait mis encore mieux en évidence si, faisant abstraction du district de Frydek, on établissait un rapport de la population polonaise et tchèque dans les seuls districts de Frysztat et de Cieszyn.

1910		1900	
Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
152.609	34.307	141.721	15.120
81,8 %	10,4 %		9,7 %

Ces chiffres démontrent :

a) Le nombre très faible des Tchèques dans les districts de Cieszyn et de Frysztat.

b) L'augmentation factice et subite de la population tchèque dans ces districts soit de : 9,7 % (1900) à 18,4 % (1910), ce qui prouve encore que le dernier recensement fut fait d'une façon trop favorable aux Tchèques et au détriment des Polonais.

c) Que seul le district de Frydek pourrait être réuni aux territoires tchèques, ce qui correspondrait à leur force réelle politique et intellectuelle dans ce district qui, en partie, marque la délimitation linguistique (Nitsch).

d) Que les exigences tchèques sont inadmissibles : en effet on ne peut aucunement consentir à livrer à la Bohême la Silésie jusqu'à l'Olza, simplement en raison de la supériorité numérique des Polonais, en raison également de l'importance commerciale et stratégique de la ligne de chemin de fer Koszyce-Bogumin et enfin de peur de priver la nation polonaise de ces forces morales, intellectuelles et politiques que représente la Silésie et dont le foyer principal est à Cieszyn et dans le bassin houiller d'Orłowa, berceau de la renaissance de la Silésie.

Satisfaire aux exigences tchèques, ce serait reculer à l'Est non devant une occupation allemande, mais devant une occupation tchèque ; et les fautes historiques (Sigismond le Vieux, Sigismond III, Ladislas IV, Jean Sobieski) seraient renouvelées. Nous perdriions dans ce cas le rempart qui défend la Pologne à l'Ouest et qui suit précisément le chemin de l'Olza jusqu'à l'Oder, tandis que l'État tchèque s'étendrait jusqu'aux murs de Cracovie. Rien ne pourrait désormais réparer le tort causé à la Pologne par la perte de la Silésie.

powiecie Ostrawskim sfałszowano w ten sposób narodowość 40 do 50 tysięcy polaków, pochodzących przeważnie z Galicji. Na tej zasadzie przypuszczają należy, że co najmniej 50 % ludności polskiej zapisano jako Czechów albo Niemców; że w rzeczywistości zaś procent ludności polskiej na Śląsku byłby podobny do tego, jaki znajdujemy w Królestwie (70 %).

Żądania czeskie. Terytorjum Śląskie aż po Olzę (3 powiaty. — 3. Gdyby żądania Czechów, wymagających przyłączenia Śląska aż po Olzę zostały zaspokojone, to stosunek ludności polskiej do czeskiej w powiatach Frydeckim, Cieszyńskim i Fryszackim byłby wprost potworny. Przedstawiałby się on według statystyk jak następuje :

1910		1900	
Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
121.428	113.289	156.015	85.053
51,8 %	48,2 %	64,71 %	35,29 %

Ten stan rzeczy uwydatni się jeszcze, jeżeli wyłączymy powiat Frydecki i zestawimy stosunek ludności pozostałych powiatów, Fryszackiego i Cieszyńskiego :

1910		1900	
Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
152.609	34.307	141.721	15.120
81,6 %	18,4 %	90,3 %	9,7 %

Cyfry te wykazują :

a) Słabość liczebną Czechów w powiecie Cieszyńskim i Fryszackim; b) Nienaturalny i nagły wzrost ludności czeskiej w tych powiatach, z 9,7 % w 1900 do 18,4 % w 1910, co dowodzi jedynie, że ostatni spis został przeprowadzony tendencyjnie, ze szkodą Polaków a na korzyść Czechów.

c) Że jedynie powiat Frydecki może być przyłączony do Czech; decyzja taka odpowiadałaby rzeczywistej sile jaką posiadają Czesi w tym powiecie pod względem politycznym i intelektualnym, a jednocześnie zgadzałaby się z granicą językową (Nitsch.)

d) Że żądania czeskie (Śląska po Olzę) są niedopuszczalne; zgodzić się na nie żadną miarą nie można, nie tylko ze względu na liczebną przewagę Polaków na tym terytorjum, ale również ze względu na handlowe i strategiczne znaczenie linii kolejowej koszycko-bogumińskiej. Wreszcie takie zrzeczenie się pozbawiłoby Polskę tej siły moralnej, intelektualnej i politycznej jaką przedstawia Śląsk. Głównym ogniskiem siły tej jest Cieszyn i zagłębie węglowe Orłowej, tam powstał ruch odrodzeniowy, który ogarnął następnie Śląsk.

Zaspokojenie żądań czeskich byłoby cofnięciem się na wschód już nie przed zaborczością niemiecką, a przed naporem czeskim, byłoby ono powtórzeniem historycznych błędów polskich popełnionych przez Zygmunta Starego, Zygmunta III, Władysława IV, i Jana Sobieskiego. Tracąc Śląsk, Polska straciłaby przedmurze swoje, które jej broni od zachodu, a które biegnie właśnie linią Olzy aż do Odry; państwo czeskie zaś rozpostarłoby się aż pod mury Krakowa. Strata Śląska byłaby dla Polski nigdy i niczym niepowetowana.

XII

RAPPORT ENTRE LES POPULATIONS DES COMMUNES LIMITROPHES DES DISTRICTS JUDICIAIRES DE FRYSZTAT ET DE POLSKA-OSTRAWA

Dans les quatre districts limitrophes de la région de Polska-Ostrawa et celle de Karwina, Gruszow, Hermanice, Michałkowice et Radwanice, le recensement de la population de 1880 à 1890 est le suivant :

	1880		1890		1900		1910	
	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
Gruszow	98	658	313	1.006	1.538	1.050	2.429	1.487
	6,3 %	42,0 %	14,5 %	46,7 %	36,6 %	25,0 %	32,4 %	19,8 %
Hermanice . . .	40	573	143	1.166	691	1.743	776	2.800
	4,3 %	93,6 %	10,9 %	88,6 %	28,2 %	71,1 %	21,5 %	77,6 %
Michałkowice,	374	1.150	1.079	1.660	3.689	2.226	2.481	4.147
	22,4 %	74,1 %	38,2 %	58,9 %	60,3 %	36,4 %	36,5 %	6,1 %
Radwanice . . .	38	1.599	362	1.860	994	3.722	1.202	5.772
	2,2 %	91,9 %	15,8 %	81,1 %	20,6 %	77,1 %	17 %	81,3 %

Les chiffres ci-dessus indiquent un accroissement permanent de l'élément polonais dans ces districts (Gruszow), l'abaissement subit du niveau de la population en 1910 (Michałkowice) ou encore la diminution progressive (Hermanice et Radwanice) de la population polonaise au profit de l'élément tchèque. Les Polonais possèdent une supériorité numérique très sensible dans ces districts; mais l'élément illettré y est prépondérant (34 % du fait de l'émigration galicienne, car la population silésienne autochtone ne compte presque pas d'illettrés; or cet élément d'illettrés subit rapidement l'influence tchèque et se soumet au despotisme des employés tchèques dans les mines et les administrations communales (voir chapitre XI).

Ces communes de l'avis des linguistes tchèques et polonais dépendent du territoire linguistique polonais; elles ont été pendant la guerre et dans le bassin de Polska-Ostrawa, parmi les plus animées de l'esprit polonais et continuent à prendre une grande part au mouvement national en demandant leur incorporation à la Pologne.

XIII

CONCLUSIONS ET REVENDICATIONS

Pour nous résumer, constatons que la Silésie de Cieszyn :

1. Malgré 600 ans de séparation de la mère-patrie, est demeurée polonaise, a résisté à la germanisation; seul le district frontière de Frydek s'est laissé pénétrer par l'influence tchèque.

2. Que la Pologne recouvre en Silésie de Cieszyn (districts de Bielsk, Cieszyn et Frysztat) des territoires peuplés d'une masse polonaise compacte (70 %) et à l'Ouest, un rempart défensif éprouvé.

3. Que le peuple silésien lui apporte ses excellentes qualités nationales : persévérance, endurance dans la lutte, assiduité au travail, haute culture

XII

STOSUNKI NARODOWOŚCIOWE W GMINACH POGRANICZNYCH POWIATÓW SĄDOWYCH FRYSZTACKIEGO I POLSKO-OSTRAWSKIEGO

W czterech gminach pogranicznych rewiru polsko-ostrowskiego i karwińskiego, a mianowicie w Gruszowie, Hermanicach, Michałkowicach i Radwanicach, stan ludności od 1880 do 1910 roku przedstawia się jak następuje :

	1880		1890		1900		1910	
	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
Gruszów.....	98	658	313	1.006	1.538	1.050	2.429	1.487
	6,3 %	42,0 %	14,5 %	46,7 %	36,6 %	25,0 %	32,4 %	19,8 %
Hermanice ...	40	873	143	1.166	691	1.743	776	2.800
	4,3 %	93,6 %	10,6 %	88,6 %	28,2 %	71,1 %	21,5 %	77,6 %
Michalkowice.	374	1.150	1.079	1.660	3.689	2.226	2.481	4.147
	22,4 %	74,1 %	38,2 %	58,9 %	60,3 %	36,4 %	36,5 %	61,0 %
Radwanice ...	38	1.599	362	1.860	994	3.722	1.202	5.772
	2,2 %	91,9 %	15,8 %	81,1 %	20,6 %	77,1 %	17 %	81,3 %

Cyfry powyższe wykazują stały wzrost ludności polskiej w tych gminach (Gruszów), jej spadek gwałtowny w 1910 r. (Michałkowice), wreszcie spadek powolny (Hermanice i Radwanice) na korzyść ludności czeskiej. W rzeczywistości polacy posiadają w tych gminach znaczną większość liczebną; jednakże większość ta składa się przeważnie z analfabetów (34 %) z powodu napływu wychodźców galicyjskich, podczas gdy miejscowa ludność analfabetów prawie wcale nie posiada. Ci nieoświeceni emigranci ulegają z łatwością wpływom czeskim i terrorowi czeskich urzędników kopalnianych i gminnych (patrz Rozdział XI).

Według zgodnego zdania lingwistów polskich i czeskich gminy te należą do terytorjum językowego polskiego; podczas wojny należały one do najbardziej ożywionych duchem polskim z okolic zagłębia Polsko-Ostrawskiego i biorą w ciągu dalszym żywy udział w ruchu narodowym, żądając przyłączenia swego do Polski.

XIII

KONKLUZJE I ŻĄDANIA

Streszczając całokształt powyższych wywodów stwierdzamy :

1. Że pomimo 600-letniego oderwania od ojczyzny Śląsk Cieszyński pozostał polskim, że oparł się on skutecznie germanizacji i że jeden tylko powiat Frydecki uległ wpływom czeskim.

2. Że przez zwrot Śląska Cieszyńskiego (powiaty Bielski, Cieszyński i Frysztański) Polska odzyskuje kraj o zwartej ludności polskiej (70%) i wypróbowany szaniec obronny swojej granicy zachodniej.

3. Że lud Śląski wnosi ze sobą nieocenione zalety swojego charakteru narodowego : wytrzymałość, wytrwałość w walce, pracowitość, wyższą

économique, sentiment du droit et respect des lois, attachement au sol, à la langue et aux coutumes.

4. Que, pendant la dissolution de l'empire d'Autriche, la classe ouvrière polonaise, guidée par de hautes aspirations nationales, sut faire passer ses exigences de classe après celles du pays et coopéra par le maintien de l'ordre à la reconstitution de la Silésie polonaise et de l'État polonais ; elle sut, en effet, faire valoir ses droits auprès des patrons sans avoir recours à la force, à la violence, réglant tous ses différends à l'amiable, en dépit de l'agitation corruptrice et dissolvante tchèque, prouvant ainsi sa force morale et sa résistance aux influences bolchevistes.

5. Que les protestants polonais de la Silésie de Cieszyn ont, dans leur grande majorité, des sentiments nationaux très vifs, et que leur clergé (voir le Mémoire des pasteurs protestants) croit de son devoir de libérer leurs coreligionnaires de la Pologne allemande (1/2 million environ) de la domination du clergé protestant allemand.

6. Que l'orientation séculaire du peuple silésien a toujours été anti-allemande, et qu'au cours de la guerre actuelle, ce dernier a donné des preuves de sa solidarité avec celui du Royaume de Pologne, combattant sans relâche et avec succès la politique du Conseil National Suprême de Cracovie.

7. Qu'au moment de la défaite des Puissances centrales et de l'écroulement de l'Autriche, la Silésie réussit, la première parmi les territoires polonais, à s'organiser politiquement. Cela ne fut possible, étant donné la proportion minime des intellectuels polonais en Silésie, que grâce au moral du peuple et à la force de ses sentiments patriotiques, à son amour de justice et à sa capacité d'organisation.

8. Que, au moment où s'organisait la vie politique de la Silésie, tous les efforts étaient tendus pour sa réunion avec la Pologne unifiée et la destruction des liens séculaires qui la rattachaient à l'Autriche.

9. Qu'en six semaines la Silésie parvint à résoudre en partie les problèmes qu'elle s'était proposés le 29 octobre 1918 :

- a) Maintien de l'ordre et ravitaillement de la population ;
- b) Création d'une force armée capable de protéger les frontières, c'est-à-dire d'une armée locale et de la milice recrutées parmi les habitants du pays, presque sans aide des autres provinces polonaises.

10. Enfin que ce peuple est décidé à défendre son pays à n'importe quel prix contre toute tentative annexionniste tchèque.

CONCLUSION

Se basant sur les raisons ci-dessus exposées, le Conseil National du Duché de Cieszyn demande que les districts de Bielsk, Cieszyn et Frysztat soient intégralement rattachés à la Pologne et que les communes de Dzieńmorowice, Łazy, Orłowa, Pietwałd, Sucha Dolna et Sucha Średnia

kulturę gospodarczą, poczucie sprawiedliwości, poszanowanie prawa, przywiązanie do ziemi, do mowy i do obyczajów.

4. Że polski lud robotniczy w chwili przełomowej, gdy rozpadało się państwo austriackie, powodował się wzniosłymi dążeniami patriotycznymi i potrafił podporządkować swoje interesy klasowe interesom ogólnym kraju, przez co przyczynił się do utrzymania porządku i do państwowej odbudowy Śląska polskiego i całej Polski. Potrafił on regulować swoje żądania socjalne z pracodawcami na drodze ugody polubownej, a nie gwałtem i przemocą, pomimo wysiłków demoralizującej agitacji czeskiej. Dał on w ten sposób dowody swojej siły moralnej i odporności na wpływy bolszewickie.

5. Że olbrzymia większość ewangelików polskich na Śląsku Cieszyńskim stanowi twórczy element narodowy, a duchowieństwo ewangelickie (patrz memoriał pastorów ewangelickich) uważa za swój obowiązek wyzwolić swych współwyznawców w części Polski stanowiącej dotąd zabór niemiecki (około 1/2 miliona) z pod przewagi duchowieństwa ewangelickiego niemieckiego.

6. Że lud Śląski od wieków zajmował stanowisko anty-niemieckie, a w czasie wojny obecnej dał niezbite dowody solidarności swojej z Polską, zwalczając stale i skutecznie politykę Naczelnego Komitetu Narodowego w Krakowie.

7. Że w chwili klęski państw centralnych i upadku Austrii, Śląsk pierwszy ze wszystkich ziem polskich, zdołał stworzyć własną organizację polityczną. Wobec niewielkiej ilości inteligencji polskiej na Śląsku, dokonanie tego dzieła stało się możliwem jedynie dzięki charakterowi ludu i sile jego przekonań patriotycznych, poczuciu prawa i zdolności organizacyjnej.

8. Że przy tworzeniu organizacji politycznej Śląska wszystkie wysiłki skierowane były w kierunku połączenia go z Polską zjednoczoną i zerwania wiekowych więzów łączących go z Austrią.

9. Że w przeciągu 6 tygodni Śląsk wywiązał się poczęści z zadań, które nakreślił sobie dn. 29 października 1918 ;

1° Utrzymanie porządku i wyżywienie ludności ;

2° Utworzenie siły zbrojnej zdolnej do obrony granic, to jest własnego wojska i milicji z samych ślązaków, prawie bez pomocy innych dzielnic polskich.

10. Wreszcie, że lud ten zdecydowany jest za wszelką cenę bronić swojego kraju przeciwko zaborczym zamachom Czechów.

WNIOSKI

W myśl powyższych wywodów Rada Narodowa Księstwa Cieszyńskiego gożąda przyłączenia w całości do Polski powiatów : Bielskiego, Cieszyńskiego i Frysztackiego, jakoteż uwolnienia z pod prowizorycznej zależności czeskiej gmin : Dzieńmorowice, Łazy, Orłowa, Pietwałd, Sucha Dolna i

qui restent sous la domination provisoire tchèque en vertu de l'accord tchéco-polonais du 5/XI 1919, soient libérées de cette domination.

(Signé) :

GUSTAW SZURA

Délégué du Conseil National du Duché de Teschen
et de la Commission de Liquidation à Cracovie.

Paris, le 29 décembre 1918.

Sucha Średnia, które pod władzą tą pozostają na zasadzie ugody czesko-polskiej z dn. 5. XI. 1919 r.

(Podpisano) :

GUSTAW SZURA

Delegat Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego
i Komisji Likwidacyjnej w Krakowie.

Paryż, dnia 29 grudnia 1918 r.

Odpowiedź p. Gustawa Szury na
memoriał Republiki Czechosłowackiej
z dn. 21 stycznia 1919 r.

łożona

w Sekretarjacie Generalnym Konferencji

Wojciech Kosiński, Biuro pod numerem 12 w Warszawie
Polskiej w dn. 2. X. 1919 r.

(Podpisano):

GUSTAW BUKA

Wydział Handlu Zagraniczym w Warszawie
Komisja Likwidacyjna w Warszawie

1919 r. dnia 29 grudnia 1919 r.

1919 r. dnia 29 grudnia 1919 r.

Odpowiedź p. Gustawa Szury na
memorjał Republiki Czecho-słowackiej

z dn. 21 stycznia 1919 r.

złożona

w Sekretarjacie Jeneralnym Konferencji ⁽¹⁾

(1) Archiwum Komitetu Narodowego Polskiego nie posiada tekstu francuskiego tego memorjału.

MEMORJAL REPUBLIKI CZECHO-SŁOWACKIEJ
Z DNIA 21-1. 1919 R.
A STAN RZECZYWISTY NA ŚLĄSKU CIESZYŃSKIM

Memorjał rządu Republiki czecho-słowackiej o położeniu na Śląsku z datą dn. 21. I. 1919., mający na celu usprawiedliwić zamierzone i wykonane w dniu 23.I.1919, wtargnięcie sił zbrojnych czecho-słowackich na terytorjum polskie Śląska Cieszyńskiego, opiera się na twierdzeniach i rozumowaniach nie odpowiadających istotnemu stanowi rzeczy lub sprzeciwiających się dotychczasowemu porozumieniu między polakami a Czechami, względnie umowie ich organów rządowych.

Powołany memorjał objęcie władzy przez Radę Narodową Ks. Cieszyńskiego na terytorjum niecałych trzech powiatów Ks. Cieszyńskiego nazywa « Okupacją ». To określenie nie oddaje istoty dokonanych przez polaków faktów, gdyż objęcie części polskiej Śląska przez Radę Nar. Pol. w Cieszynie nie było zajęciem kraju siłą zbrojną przez wojska polskie, przybyłe z zewnątrz Śląska, lecz uznaniem władz polskich przez ludność polską kraju na miejsce dawnych austriacko-niemieckich, ani też nie odpowiada okolicznościom, które temu faktowi towarzyszyły, względnie umowom które go poprzedziły. (Aneks A. 1, A. 2, B. 1, B. 2.).

Dokonała się na Śląsku Cieszyńskim, w myśl porozumienia polsko-czeskiego, typowa rewindykacja terytorjów etnograficznie czysto polskich na rzecz państwa polskiego, w myśl zasady samostanowienia narodów o sobie, oparta na woli ludności polskiej Śląska i na uznaniu przez nią władz polskich, podobnie jak Czesi ujęli władzę państwową w swe ręce na terytorjum zbliżonem lingwistycznie do języka czeskiego — wreszcie na fakcie posiadania przez nich władzy w gminach etnograficznie polskich. Rozdział terytorjalny zakresu działania władz polskich i czeskich dokonał się za obustronnem, nieprzymuszonem porozumieniem obu lokalnych władz narodowych t. j. Rady Nar. Polskiej w Cieszynie i Narodniego Wyboru Czeskiego w Polskiej Ostrawie, uznanem przez odpowiednie Rządy centralne.

Objęcie władzy odbywało się przy przyjaznem współdziałaniu miejscowych oddziałów wojskowych polskich i czeskich (Cieszyn i Skoczów), co nie byłoby możliwem gdyby nie istniało polsko-czeskie porozumienie i przyjazny w owym czasie stosunek obu narodów. Postawę taką dyktowały im również względy natury praktycznej, które nakazywały tak polakom jak i Czechom natychmiastowe ustalenie władz narodowych na miejsce dawnych austriacko-niemieckich, w celu zapewnienie krajowi spokoju

wewnętrzne, a to przez wykonanie nadzoru nad prawami własności i bezpieczeństwa osoby. Zapewnienie dowozu żywności i utrzymanie ludności w poszanowaniu prawa, miały zapobiec mogącym powstać nieporządkom.

Te też główne zadania postawiła sobie Pol. Rada Nar. w Cieszynie i do uskutecznienia ich dążyła przy użyciu wszelkich środków prawnych.

1. Bezpieczeństwo kraju zapewniono w ten sposób, że przez cały czas tak zw. « dzikiej demobilizacji », jaka się odbyła w Austrii po pogromie armji, żywno na głównych stacjach węzłowych (Bogumin, Dziedzice, Bielsk) zdemobilizowanych żołnierzy. W ten sposób nie dopuszczono do rabunków ze strony zgłodniałych i zdemoralizowanych żołnierzy i jeńców rosyjskich, wracających koleją z frontu włoskiego lub wschodniego do ojczyzny.

Na skutek umowy, dokonanej przez delegatów rządu węgierskiego, Pol. Radę Narodową w Cieszynie i Komisję Likwidacyjną w Krakowie, w pierwszych dniach listopada 1918, umożliwiono Węgom otrzymanie węgla śląskiego i pruskiego, koniecznego dla regularnej komunikacji w chwili demobilizacji austriackiej, której przerwa pociągnęłaby za sobą niezawodnie rozruchy i rabunki. Jako pierwszy warunek tej umowy z Węgrami o węgiel, postawiono im obowiązek, skierowywania transportów jeńców rosyjskich z Węgier nie koleją Koszyce-Bogumin, przebiegającą przez Śląsk, ale innemi, im dostępnemi linjami, co uchroniło Śląsk od takiego losu, jakiego doznały niektóre miasta na Węgrzech, jak n. p. Czaca, spalona i złupiona przez jeńców rosyjskich i rozbrojonych żołnierzy.

Nadto zapewniono sobie, wzamian za węgiel, dostawę tłuszczów i mąki z Węgier, koniecznych dla wyżywienia robotników i służby kolejowej i fabrycznej, a tem samem zapobieżono powstaniu niezadowolenia i niepokoju wśród tej warstwy.

2. Porządek prawny i spokój wewnętrzny zapewniono, pozostawiając tymczasowo w mocy dawne urzędnia polityczno-administracyjne i stosunek wzajemny władz do siebie, jak również kodeks karny, cywilny, handlowy i wekslowy austriacki, przerywając tylko łączność zwierzchniczą poszczególnych urzędów, sądów, urzędów skarbowych, kolei i poczt z dawnymi centralnymi urzędami austriackimi w Opawie (Troppau) i Wiedniu, poddając je natomiast pod zwierzchnictwo odpowiednich urzędów głównych w Krakowie i Warszawie, podobnie jak to uczyniono na czeskim obszarze Śląska, przerywając łączność podobnych urzędów z Wiedniem, a nawiązując z Pragą. Jestto zupełnie naturalny stan rzeczy, wytworzony przez rozpadnięcie się dawnej Austrii i powstanie na jej gruzach Państw nowych.

Stąd też poszczególne urzędy pocztowe na polskim terenie Śląska, odsyłając przesyłki pieniężne do Krakowa, jako swego urzędu głównego, stosują się do przepisów obowiązujących w ruchu pocztowym na całym świecie. Znikły tylko dawne centrale austriackie, a wytworzyły się nowe, polskie i czeskie.

Położenie to jest zupełnie podobne do stanu rzeczy, panującego w

Alzacji, gdzie urzędy pocztowe nie zależą już obecnie ani od Frankfurtu ani od Berlina, ale od Paryża.

3. Bezpieczeństwo publiczne zostało zapewnione przez zorganizowanie policji wiejskiej, miejskiej i żandarmerji, poddanych władzy wojskowej polskiej. Wskutek dwu zabójstw rabunkowych, Rada Narod. Cieszyńska wydała obwieszczenie, nakładające karę śmierci za podobne przestępstwa, wzmacniając przytem wojskiem posterunki żandarmerji w odpowiednich gminach, co zapobiegło dalszym przestępstwom i zapewniło bezpieczeństwo mienia i osoby.

4. Siła zbrojna polskiej części Śląska składała się wyłącznie ze ślązków dawnej armji austriackiej, uzupełnionej nową, dobrowolną rekrutacją (Aneks C).

5. Życie publiczne i porządek prawny unormowane zostały przez należyte funkcjonowanie urzędów i sądów i oddanie szkolnictwa w ręce komisji szkolnej, podległej Ministerjum Oświaty w Warszawie.

Wyteżono wszystkie siły, aby, mimo nienormalnych stosunków politycznych i ekonomicznych, wykazać na Śląsku, iż administracja polskich organów rządowych stoi na wysokości zadania i spełnia swe obowiązki wobec ludności lepiej, niż dawny rząd austriacki.

Sądownictwo, urzędy skarbowe, poczty i koleje funkcjonowały przez cały czas należycie, podlegając, co jest zupełnie naturalnem i wynika z ducha układu z dn. 5. XI. 1918., odpowiednim wyższym urzędom w Krakowie i Warszawie i co zresztą w sprawie kierownictwa kolei śląskich szczegółowo zostało uregulowane w tymże układzie. (Aneks B §§. 6 i 8).

6. Główną troską władz polskich były zabiegi około poprawienia aprowizacji ludności, przedewszystkiem zaś robotników zagłębia węglowego, co zapewniało spokój wewnętrzny, normalną pracę w zakładach przemysłowych i zwiększenie produkcji węgla i koksu, artykułów niezbędnych dla normalnego funkcjonowania kolei i przemysłowych zakładów na Śląsku i w Galicji. (Aneks D).

7. Uspokojenie robotników, rozdrażnionych przez system wojskowy austriacki, dało się osiągnąć tylko przez rozsądne z nimi postępowanie, t. j. przez zaspokojenie ich prymitywnych żądań, Osiągnięto to przez ugodę robotników z pracodawcami, przez ustanowienie sądów polubownych, które rozstrzygały zatargi między obu stronami, dalej przez wprowadzenie 8-mio godzinnego dnia pracy, i ustanowienie minimum zapłaty za minimum wykonanej pracy; zniesiono też militaryzację kopalń.

Srodki te osiągnęły swój cel; dzięki im nie było w polskiej części Zagłębia węglowego ani jednego dnia strajku, od chwili objęcia rządów przez władze polskie, a produkcja podniosła się w polskich szybach tak, iż można było zaspokoić potrzeby nie tylko Śląska i Galicji, ale i dotrzymać zobowiązań i umów co do dostawy węgla państwu Czecho-słowackiemu i Austrii. (Aneks E. F).

Natomiast stwierdzić należy, że rząd czesko-słowacki nie dotrzymał ani jednej z umów zawartych przez jego pełnomocników, i nie dostawił środków spożywczych, do czego się zobowiązał (Aneks G.), z widoczną tendencją, aby braki w aprowizacji wywoływały wśród robotników polskich

niepokoje, które na Śląsku widzieć pragnął, a któreby mu mogły posłużyć za pretekst do zbrojnej okupacji zagłębia polskiego. Spokój socjalny i porządek panowały zarówno wśród robotników polskiej części zagłębia jak i w rolniczej części Śląska. Podstawą jego była jedność dążeń narodowych i politycznych ludu śląskiego; zgrupowany w trzech stronnictwach, idzie on pod jednym hasłem narodowym: złączenia się z Polską, od której został oderwany w XIV wieku, a z którą go łączą wszystkie węzły krwi, pochodzenia, kultury i dążeń politycznych. Ta jedność znalazła swój wyraz w utworzeniu, w październiku 1918 roku, Rady Narodowej Polskiej w Cieszynie, złożonej w równych częściach z reprezentantów stronnictw: katolicko narodowego, partji narodowo-ludowej (łączącej i katolików i ewangelików) i stronnictwa socjalistycznego, przedstawiającego w swym składzie po 1/3 reprezentantów robotników, rolników i inteligencji.

Jako zarząd szczerze demokratyczny i narodowy, z jednolitym kierunkiem politycznym, przedstawia Rada Narodowa Polska jedyną siłę państwową mającą możność utrzymania porządku wewnętrznego i zarazem jedyny autorytet, któremu poddały się i który uznały wszystkie autonomiczne urzędy i organizacje polityczne.

Ta spójność moralna i polityczna polska na Śląsku była od samego początku istnienia Rady Narodowej Polskiej celem ataków czeskich i usiłowań rozbicia jej przez nieudane próby wprowadzenia bolszewizmu na Śląsku polskim. (Aneks H),

Powyższe fakty wykazują, jak niesłusznem jest twierdzenie o polskiej części Śląska jako o siedlisku bolszewizmu, o braku władzy narodowej i politycznej na jego terenie i zaniedbaniu przez polaków uregulowania kwestji socjalnych. — Że było zupełnie przeciwnie, przekonać się mogły misje amerykańskiego « Czerwonego Krzyża », które jeździły przez Śląsk do Polski i międzysojusznicze, przebywające w Polsce.

Rozpowszechnienie tego rodzaju opinji, nie mającej z rzeczywistością nic wspólnego, miało widocznie na celu upozorowanie najazdu czeskiego na Śląsk. Przypomina ono metodę króla pruskiego Fryderyka Wilhelma II, który w r. 1793 najechał Wielkopolskę pod pretekstem, iż « w Polsce panuje duch demokracji francuskiej ». Widocznem jest także, że usiłowano przedstawić Śląsk w takim właśnie świetle w oczach mocarstw Ententy, spodziewając się zapewne, iż one rzeczywistego stanu rzeczy sprawdzić nie będą mogły lub nie zechcą.

Także drugi zarzut, jakoby zajęcie polskiej części Śląska, w szczególności zagłębia Karwińskiego, przez polaków, przerywało jedność organiczną i ekonomiczną zagłębia Śląska morawskiego i uniemożliwiało Republice Czecho-słowackiej zaspokojenie jej potrzeb własnych i dowóz do Austrii, nie odpowiada rzeczywistości.

Jest rzeczą wiadomą, iż zagłębie węglowe Śląsko-morawskie jest tylko zachodnią częścią wielkiego terenu węglowego, obejmującego zagłębia: Dąbrowskie (dawne Królestwo Polskie), Krakowskie (Galicja) i Górnego Śląska (Zabór Pruski), którego naturalnem przedłużeniem ku południowi jest zagłębie Śląsko-morawskie. Jedność gospodarcza zagłębia węglowego Ostrawa-Karwina była możliwą w czasach istnienia dawnej

Austrii, po jej zaś rozpadnięciu się, nastąpiła likwidacja tego państwa na rzecz poszczególnych narodów i państw, której musiał ulec i Śląsk wraz z zagłębiem, a to na mocy dobrowolnej tymczasowej ugody terytorjalnej (5. XI. 1918.) przyczem część zagłębia tego przyznaną została polakom.

Jak daleko zaś posunęli się polacy w ustępstwach na rzecz Czechów w zagłębiu, świadczą o tem następujące fakty, iż :

a) pięć gmin Zagłębia (Ostrawa, Łazy, Pietwałd, Sucha Srednia i Sucha Dolna) etnograficznie polskich, w których jednak zarząd gminny dostał się w ostatnich 10-ciu latach w ręce czeskie, oddano prowizorycznie pod władzę czeską.

b) uwzględniono w wyższej mierze niż to nakazywałyby polski interes zapotrzebowanie węgla i koksów Republiki Czecho-słowackiej (Aneks I.)

c) — w dodatkowych umowach co do rozdziału węgla ustępliwość ze strony polskiej na rzecz Czechów i zapotrzebowania hut witkowickich poszła tak daleko, iż skończyła się widoczną naszą stratą (Aneks G. ustęp ostatni).

d) — iż nie tylko dotrzymanyśmy zobowiązań co do zaspokojenia potrzeb węgla w Państwie Czeskim, ale także Słowaczyny i Austrii, tak że zarzut, jakoby Państwo Czechosłowackie nie było w stanie zaspokoić potrzeb tych krajów bez posiadania całego rewiru karwińskiego, jest zupełnie bezpodstawnym.

Natomiast, wobec faktu, że produkcja węgla w polskim rewirze, w grudniu 1918 i styczniu 1919, nietylko nie spadła, ale się podniosła, gdyż strejków nie było, przyczyny spadku produkcji węgla w rewirze Ostrawskim, o czem mówi na wstępie memoriał, szukać należy w perjodycznych strejkach, które od końca października 1918 do dni ostatnich wybuchały w pojedynczych szybach i koksowniach w czeskim rewirze ostrawskim, a które stały w związku z ruchami strejkowemi w rewirach przemysłowych Czech : Kładno, Pilzno, Brux i innych.

W tym punkcie, podobnie jak w kilku innych, memoriał czecho-słowacki wchodzi w sprzeczność z samym sobą. Podnosząc głównie potrzeby ekonomiczne Państwa Czecho-słowackiego, memoriał stara się omijać względy niewygodne dla siebie, aby nie wejść w konflikt z faktami, a mianowicie z siłą liczebną ludności polskiej i etnograficznem jej rozsieleniem.

Należy tu zaznaczyć doniosłość oświadczenia czeskiego, iż spisy ludności, przeprowadzone na Śląsku przez rząd austriacki, powinny być uważane za niewystarczające i niepewne, jako dokonywane na szkodę polaków i Czechów, a to tem więcej, iż odnoszą się do Zagłębia węglowego, gdzie polacy najwięcej strat ponieśli (Aneks K).

Etnograficzne zaś rozsielenie ludu polskiego i czeskiego na Śląsku i granica językowa polsko-czeska jest kwestją ustaloną naukowo przez uczonych czeskich jak i polskich, tak iż nie może ulegać wątpliwości. Memoriał czeski nie może jej użyć jako argumentu politycznego na swą korzyść, gdyż musiałby zaprzeczyć sądowi własnych uczonych w tej sprawie (Aneks L).

Brak ścisłości i łączenie rzeczy zbyt odległych od siebie charaktery-

zuje również argumentację co do historycznych praw czeskich na Śląsku.

Państwo Czecho-słowackie zaczęło istnieć dopiero od kilku miesięcy i dotąd jeszcze niema oznaczonych granic, tem mniej historycznych. Śląsk Cieszyński należał do Państwa Polskiego od początków jego istnienia aż do roku 1335, w którym dostał się jako lenno dziedziczne Luksemburgom, królom czeskim i tak przeszedł pod panowanie Habsburgów, stanowiąc wraz z Śląskiem zachodnim osobny kraj koronny dawnej Austrii i zachowując odrębność i autonomię własną, podobnie jak Czechy, Morawy, Galicja i inne.

Memorjał czeski, włączający Śląsk Cieszyński w granice Państwa Czecho-słowackiego, wchodzi w sprzeczność z położeniem istotnem (Aneks M) usiłując przesądzić sprawę, zależną od Konferencji Pokojowej i Mocarstw Entent'y, które w swym « Accord au sujet de la Principauté de Teschen, conclu le 1er février 1919 à Paris » uznały cały obszar Ks. Cieszyńskiego za teren sporny i pozostawiły rozstrzygnięcie granicy polsko-ceskiej Konferencji Pokowej.

Nie mogąc się więc oprzeć ani na prawie etnograficznem do Śląska Cieszyńskiego ani na historycznem, jak również uważając, że porozumienie między polakami i czechami w Pradze zawarte i ugoda z 5.XI. 1919, którą rząd praski potwierdził i za wystarczającą w swoim czasie uznał, są już dlań obecnie niewygodne — rząd czesko-słowacki zdecydował się na krok, stosowany często przez swego sąsiada zachodniego, a mianowicie na użycie « siły przed prawem » i usiłował zająć polski teren Śląska Cieszyńskiego siłami zbrojnymi w dn. 23. I. 1919, nadużywając przy tem obecności i zaufania oficerów alianckich w Morawskiej Ostrawie (Aneks M).

Nadto użyli czesi swych oddziałów, którym nadali nazwę « wojska Entent'y », « afin d'améliorer la situation et avant tout de mettre de l'ordre et de l'unité dans l'administration publique », w kraju, którego ludność polska, pozbywszy się po 6-ciu wiekach jarzma niemieckiego, okazała niezłomną wolę odnowienia dawnego związku państwowego z Polską i nie chciała iść znowu pod obce panowanie, a broniąc swjej wolności, narażała się na niesłychane gwałty ze strony wojsk czecho-słowackich. Przez nadużycie nazwy « wojsk koalicji » do celów gwałtu, chcieli czesi osłabić zaufanie ludu polskiego do Entent'y, i jego wiarę w sprawiedliwe i życzliwe postępowanie jej w stosunku do Polski.

Musimy nadto zaznaczyć, że najazd na Śląsk dokonał się w chwili (23. I.) kiedy za kilka dni (26. I.) miały się odbyć wybory do Sejmu Polskiego, a wszystkie stronnictwa polskie, zjednoczone, miały jedyną, wspólną listę kandydatów (druga była niemiecka). Wynik tych wyborów byłby niejako plebiscytem, stwierdzającym czysto polski charakter Śląska i wolę jego ludności. Wyrażenie w ten sposób woli ludu stawało wpoprzek wszystkim uroszczeniom czeskim. Przeszkodzono temu siłą wbrew prawu.

Wykonano najazd w chwili najgroźniejszej dla Polski, gdy toczyła ona najcięższą walkę z prusakami i z bolszewikami rosyjskimi i ukraińskimi, wybierając chwilę, gdy większa część oddziałów śląskich poszła na obronę

zagrożonego Lwowa, w czas zupełnego prawie braku amunicji, gdy Śląsk był prawie bezbronny.

Był to cios z boku, zupełnie niespodziewany, od sąsiada, który, według swych własnych oświadczeń, ma stanowić w przyszłym ustroju Europy środkowej, razem z Polską, ogniwo związku państw, stojących na straży porządku i ma być tamą dla ekspansji germanizmu, idącego pod hasłem « siła przed prawem ».

Faktu samego najazdu, dokonanego nadto w takich okolicznościach, trudno jest nie ocenić surowo, tem bardziej wzburzona być musi opinja polska. A uspokojenia nie przyniósł układ (accord.) z I. II., który nie przywrócił prowizorycznego stanu rzeczy na Śląsku w myśl umowy z 5. XI. 1918., a postawił rząd warszawski, pierwszy rząd polski, stojący w zgodzie z całym narodem na gruncie ścisłej łączności z Ententą, w trudnem położeniu brojenia sprawy, której braki sam najlepiej odczuwa.

Rząd polski jest jednak przekonany, że Misja międzysojusnicza, bawiąca w Warszawie i w Cieszynie, zbadawszy sprawę Śląska Cieszyńskiego i jej przebieg, a za nią również Mocarstwa Entent'y, nabiorą przeświadczenia dostatecznego o zupełnie poprawnem stanowisku ludu polskiego na Śląsku i organów rządu polskiego, a niesłuszności uroszczeń i łamaniu umów przez rząd czecho-słowacki i jego organy.

Cała opinja publiczna polska poruszona jest do głębi sprawą Cieszyna. Jeszcze głębszem zaś jest oburzenie ludności polskiej Śląska Cieszyńskiego. Na razie protesty jej przeciwko okupacji czeskiej wyrażają się w strejkach, dowodzących, że nigdy nie zniesie ona panowania czeskiego. Rząd polski wyteża wszystkie siły, ażeby uspokoić opinię publiczną, zdając sobie sprawę, że żadną miarą nie będzie w stanie usprawiedliwić krzywdy, wyrządzonej najazdem czeskim.

Podobny stan rzeczy musiałby na przyszłość stanowić źródło zatargów między dwoma państwami, które powinny żyć z sobą jak w najściślejszym przyjaznym związku, by spełnić zadania leżące na linji ich własnej polityki i celów, jakie postawiła przed niemi wojna, uwieńczona tak świetnem zwycięstwem Mocarstw Entente'y.

Komisja Polityczna Śląska Cieszyńskiego.

Podpisano : GUSTAW SZURA, przewodniczący.

Dr. KAZIMIERZ DŁUSKI

Prof. JÓZEF BUZEK

ANDRZEJ WIERZBICKI.

ANEKS A.

Aby przyspieszyć rozwiązanie kryzysu w Austrii i osłabić ją wewnątrznie w rozstrzygających chwilach walki Mocarstw Centralnych z Ententą, przedstawiciele większości stronnictw polskich (Dr. Głębiński, hr. Skarbek, Dr. Adam i Tetmajer) doszli na zjeździe w Pradze dn. 16 i 17

maja 1918 do porozumienia z przedstawicielami większości stronnictw czeskich (Dr. Kramarz, Stanek, Sis i Samal), celem prowadzenia wspólnej polityki polsko-czesko-południowo-słowiańskiej w Austrii, dążącej do jej rozbicia i ułatwienia tem samem zwycięstwa mocarstwom Entente'y. Wyraziła się ta dążność we wspólnym manifestie przedstawicieli tych trzech ludów (Aneks A 2).

Ponieważ zgoda polsko-czeska mogła dojść do skutku tylko przy przyjacielskim załatwieniu sporu polsko-czeskiego na terenie Śląska Cieszyńskiego, gdzie dwa te narody ze sobą graniczą, porozumienie wzajemne dotyczyło właśnie tej przyszłej między obydwoma państwami granicy.

Doszło więc do porozumienia następującego :

1) — Przedstawiciele czescy zobowiązują się nie podnosić prawa historycznego korony czeskiej do Śląska Cieszyńskiego, polacy zaś nie będą protestowali przeciw podniesieniu tego prawa, o ile ono odnosi się do odzyskania terytorjum Czech i Moraw (aby ułatwić Czechom odzyskanie całego tego obszaru, zamieszkałego także przez Niemców).

2) — Rozgraniczenia terytorjum spornego w powiecie Frydeckim na Śląsku Cieszyńskim dokona wspólna komisja czesko-polska, na którą złożą się po 10 przedstawicieli obydwu narodów, a która ma się zebrać w lipcu 1918 r.

3) — Zasada, którą ma się kierować komisja wspólna, jest zasada etnograficznego rozsiadlenia ludności polskiej i czeskiej w powiecie Frydeckim.

Charakterystyczne są słowa Dr. Kramarza, wypowiedziane wtenczas, że nie chodzi Czechom bynajmniej o kilka lub kilkanaście miejscowości tego powiatu, ale przedewszystkiem o zgodne współdziałanie obu narodów.

Mimo że polacy domagali się kilkakrotnie wysłania delegatów czeskich do tej komisji wspólnej, Dr. Kramarz dawał odpowiedzi wymijające lub zbywał je milczeniem, i komisja ta nie doszła do skutku.

Natomiast opinja i prasa czeska, nawet najbardziej napastliwa wobec Polaków prasa śląsko-morawska, pomijały kwestję praw historycznych czeskich do Śląska Cieszyńskiego do połowy listopada 1918 r.

Tymczasem, w chwili rozpadania się Austrii następnego dnia po ogłoszeniu republiki czecho-słowackiej, t. j. dnia 29 paźdź. 1918 r. dwaj reprezentanci czescy z powiatu Frysztackiego (burmistrz z gminy Łazy i adwokat Czech z Frysztatu) zgłosili się oficjalnie w starostwie Frysztackim w imieniu władz narodowych czeskich i oświadczyli, że obejmują one władze w tym powiecie. Było to pierwsze naruszenie porozumienia polsko-czeskiego, według którego powiat Frysztacki był uważany za bezspornie polski. — Polska Rada Narodowa w Cieszynie zareagowała na krok ten w takiż sam sposób, wydając odezwę do mieszkańców Śląska i proklamując w niej objęcie przez się władzy w trzech powiatach polskich Śląska, t. j. w Cieszyńskim, Bielskim i Frysztackim.

Krok ten miał skutek następujący :

Dn. 30 paźdź. 1919 r. przedstawiciele władzy narodowej czeskiej na Śląsku, t. j. Narodniego Wyboru w Polskiej Ostrawie zgłosili się w Radzie Narodowej w Cieszynie i oświadczyli oficjalnie, że krok tamtych dwu

panów, którzy ogłosili poprzedniego dnia objęcie władzy w powiecie Fryszackim przez Czechów, stał się bez wiedzy i woli Narodniego Wyboru czeskiego; oświadczyli oni nadto, że obaj ci panowie nie mieli żadnego do tego uprawnienia i wyrazili gotowość zgołnego współdziałania z Polakami na Śląsku, aby usunąć rządy austriackie.

To doprowadziło do ugody polsko-czeskiej na Śląsku w dniu 5. XI. 1918 (Aneks B 1).

Ze takie a nie inne intencje były obydwu narodowości i ich przedstawicieli świadczą fakty następujące :

1) — Współdziałanie oficerów i żołnierzy czeskich z polskimi oddziałami pułku 31 w Cieszynie, którzy pomogli Polakom śląskim rozbroić oddziały niemieckie w Cieszynie i Skoczowie, i odebrać władzę komendantowi austriackiemu i wpłynąć na władze cywilne i polityczne austriackie, aby poddały się rozkazom Pol. Rady Narodowej.

2) — Ze ugoda polsko-czeska na Śląsku odpowiadała w tym czasie aspiracjom czeskim, świadczy o tem odpowiedź Narodniego Wyboru w Pradze (oficjalnej w tym czasie reprezentacji czeskiej) na telegram polskiego ministra spraw zagranicznych, Dra Głębińskiego, domagającego się wysłania przez rząd praski delegatów do komisji ugodowej polsko-czeskiej, według porozumienia się w Pradze, w dniu 16 i 17 maja 1918, nadto depeza rządu praskiego z dnia 15. XI. 1918, przyjmująca do wiadomości układ polsko-czeski z dnia 5. XI. 1918 (Aneks B 2).

ANEKS A. 1.

Statystyka narodowości w 4 powiatach Śląska Cieszyńskiego według spisu z roku 1910.

	Polacy	Czesi	Niemcy	Inni
Bielski.....	66.148	799	32.775	22
	66,32 %	0,80 %	32,85 %	0,02 %
Cieszyn.....	77.147	6.204	17.045	78
	76,78 %	6,18 %	16,97 %	0,07 %
Frydek.....	15.897	70.498	11.947	4
	16,16 %	71,69 %	12,14 %	0,01 %
Frysztat.....	75.462	28.103	15.159	250
	63,43 %	23,62 %	12,74 %	0,21 %
Powiaty : Cieszyn i Frysztat....	218.766	35.106	64.976	
	68,08 %	11 %	20,40 %	

Sześć gmin powiatu fryszackiego pozostających dziś tymczasowo pod zarządem czeskim.

	1880		1890		1900		1910	
	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
Orłowa.....	2.287	424	984	2.199	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy.....	577	893	1.507	622	4.660	921	3.804	3.829
Pietwałd.....	2.467	245	3.462	269	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha Dolna...	27	883	486	617	811	610	1.295	837
Sucha Średnia.	574	272	623	377	840	609	1.666	1.289
Dziećmorowice,	2.428	1.471	730	1.353	2.368	343	740	2.616

ANEKS A 2.

Połączeni w wielkiej myśli samostanowienia narodów o sobie, w pragnieniu niepodległości i wolności, posłuszni nakazowi braterskiej solidarności, oraz przekonani, że wspólne cele nasze osiągniemy tylko wspólnym wysiłkiem, postanowili zastępcy Polaków, Czechosłowaków i Południowych Słowian, utworzyć, w chwilach dzisiejszego przewrotu światowego, stały i trwałe, niczem nierozzerwalny związek, trzech narodów Słowiańskich :

Polskiego, Czecho-słowackiego i Południowo-słowiańskiego.

Związek dążyć będzie do wspólnego historycznego celu : do zjednoczenia wszystkich części naszych narodów w suwerenne niepodległe państwa :

Polskie, Czecho-słowackie i Południowo-słowiańskie, z otwartymi dostęпами do mórz własnych dla światowego targu, a połączone ścisłą federacją.

Ten nasz cel nakazuje nam żywotny interes wszystkich trzech naszych narodów, interes trwałego pokoju światowego i nowe prawo międzynarodowe całej kulturalnej ludzkości.

Jedynie przez wspólną i trwałą organizację, oraz wspólną solidarną akcję, osiągniemy te wielkie narodowe i ogólnoludzkie cele.

Przez pamięć niezliczonych ofiar krwi, które narody nasze w tej burzy światowej złożyły, ślubujemy sobie nawzajem : że w pracy i w trudach, w obronie przeciw napaściom, pozostaniemy sobie wierni, cokolwiek się zdarzy, i że jesteśmy w każdej chwili gotowi ponieść wszystkie ofiary, których nowy demokratyczny i narodowy porządek w Europie od nas i od narodów naszych wymagać będzie.

Aneks B 1. zawierał protokół podany w zbiorze niniejszym pod N. 1.

ANEKS B 2.

1. *Depesza Narodniego Wyboru w Pradze, z dnia 8. XI. 1918., do Dr. Głabińskiego Ministra Spraw Zagranicznych w Warszawie.*

« Jeśli Rząd Polski zechce dać swoim władzom w zaznaczonych powiatach (mowa o powiatach Bielsk, Cieszyn, Frysztat) instrukcję nie robienia żadnego kroku, któryby mógł zmienić aktualny stan rzeczy, bez uprzedniego porozumienia formalnego z organami czeskimi, Narodni Wybor jest gotów do dania odpowiedniej instrukcji swoim przedstawicielom w Morawskiej Ostrawie. Jest rzeczą oczywistą, że ten stan rzeczy nie przesądza w niczem aspiracji obu narodów, które je uwydatnią w chwili, gdy konferencja ogólna Mocarstw zbierze się, aby ustalić definitywnie nowe granice państw.

Za Komitet Wykonawczy Narodniego Wyboru czecho-słowackiego w Pradze (podpisano) :

Ant. Sochła, Dr. Rasin, Soukup.

2. — *Depesza Narodniego Vyboru w Pradze do Polskiej Rady Narodowej w Cieszynie z dn. 15. XI. 1919 r.*

Wiadomość « Narodnich Listów », że Narodni Vybor w Pradze zniósł prowizoryczną ugodę Czechów z Polakami w Cieszyńskim, nie polega na prawdzie. Umowa trwa dalej tak, jak z wami była zawarta.

(Podpisano)

Narodni Vybor czecho-słowacki w Pradze.

ANEKS C.

Zarzut zgwałcenia ugody polsko-czeskiej z 5. XI. 1918., wyrażony w memorjale rządu Republiki czecho-słowackiej (Aneks B 1.) rzekomo oparty na tem, iż pol. komenda wojskowa w Krakowie ogłosiła rozkaz mobilizacyjny na Śląsku w listopadzie 1918, nie odpowiada istotnemu stanowi rzeczy, gdyż :

1) — Powołana ugoda (Aneks B 1.) nie zawiera co do wojska, poboru i mobilizacji żadnego postanowienia, obowiązującego kontrahentów ani wogóle ani w szczególności.

2) — Rozkaz mobilizacyjny, wydany przez komendę wojskową w Krakowie, dotyczył tylko części Śląska, podległej Pol. Radzie Narodowej, a zresztą ze względu na zmienione warunki i potrzeby ekonomiczne, został cofnięty.

3) — Zarządzono natomiast rekrutację dobrowolną w polskiej części Śląska od 18-go do 35-go roku życia, wyłączając od niej górników i hutników, aby nie obniżyć produkcji węgla a owszem ją podnieść przez uwolnienie górników od służby wojskowej.

4) — Zarzut memorjału czeskiego co do pogwałcenia umowy rzekomo przez to, iż poddano żandarmerję całego Śląska pod komendę generała polskiego, nie odpowiada rzeczywistości, gdyż poddano żandarmerję komendzie wojskowej polskiej jedynie na terytorjum podległym Polskiej Radzie Narodowej, a to w myśl ugody z 5. XI. 1918., w szczególności zaś paragrafu 2, ustęp 2.

ANEKS D.

W przeciwieństwie do braków za dawnych czasów administracji austriackiej, polepszenie aprowizacji na Śląsku nastąpiło już w listopadzie, po objęciu rządów przez Radę Narodową w Cieszynie, dzięki umowie z Węgrami i dowozowi z Galicji i Królestwa. Komisja likwidacyjna w Krakowie zarządziła, że pewne powiaty Galicji mają dostarczać tygodniowo stałą oznaczoną ilość wagonów mięsa dla wsi i miast polskiego Zagłębia węglowego; tłuszcz, pochodzący z pewnych powiatów galicyjskich, przydzielano polskim kopalniom i koksowniom według zapotrzebowania poszczególnych zakładów przemysłowych. Z dawnych magazynów wojskowych

austriackich w Krakowie wydawała komisja likwidacyjna dla górników na Śląsku 2 wagony ryżu i 4 wagony zboża (z czego 2 zarekwirowały władze wojskowe polskie). Nadto zaspokojono w zupełności zapotrzebowanie ziemniaków do wiosny, przyrzekając dowozy dalsze (po ustaniu mrozów) i konieczne zapotrzebowanie mąki. Mleczarnię arcyksięcia Fryderyka, wysyłającą dawniej, ze szkodą dla ludności Śląska, prawie wszystko wyprodukowane przez się masło, wzięto pod nadzór polskiego urzędu aprowizacyjnego, rozdzielając całą produkcję głównie między ludność robotniczą. Przez te i podobne zarządzenia, nadto przez kontrolę produkcji gospodarstw rolnych i surowe kary na paskarzy, zapewniono sprawiedliwy rozdział środków żywności, pozyskując zaufanie ludności do nowej władzy i zabezpieczając spokój wewnętrzny w kraju.

ANEKS E.

W rewirze ostrawsko-karwińskim istnieje 38 kopalń i 12 koksowni. Według umowy, zawartej między Czechami i Polską w listopadzie, 1918 r., polacy zachowują 11 kopalń węgla i 4 koksownie, czesi zaś 27 kopalń i 8 koksowni. W r. 1917 produkcja węgla dochodziła do 10.428.000 ton, koksu zaś do 2.550.000 ton; w r. 1919 wynosiła ona 8.259.000 ton węgla i 2 072 000 ton koksu. Czesi mieli w r. 1917 — 6.580.000 ton węgla czyli 64 % całej produkcji, zaś w r. 1918 5.060.000 ton węgla czyli 61 % całej produkcji i 1.700.000 ton koksu. Natomiast polacy otrzymali w r. 1918 — 3.200.000 ton węgla czyli 39 % całej produkcji i tylko 360.000 ton koksu.

Kopalnie i koksownie zatrudniały około 46.000 robotników, z których 69 % było w kopalniach, administrowanych przez Czechów, a 31 % w kopalniach, pozostających w rękach polskich. Począwszy od r. 1916 produkcja węgla obniżała się ustawicznie. Wynosiła ona wówczas 10.800.000 ton, podczas gdy w ciągu roku 1918 było już tylko 8.259 000 ton. Spadek ten był jednak o wiele większy w kopalniach czeskich, gdyż produkcja spadała tam nawet od 66 do 61 % produkcji ogólnej, podczas gdy w kopalniach, administrowanych przez Polaków, polski udział w produkcji ogólnej wzrósł od r. 1916 z 34 % do 39 % w r. 1918 i to mimo absolutnej niższej produkcji. W kopalniach, pozostających pod zarządem polskim, produkcja dzienna wynosiła w listopadzie 1918 r. 5.100 ton węgla i 800 ton koksu i doszła w styczniu do liczby 6.000 ton węgla i 1.100 ton koksu. W listopadzie 1918 r., w kopalniach, administrowanych przez Polaków, praca odbywała się w sposób normalny. Nie było ani jednego dnia strejku i wszystkie zatargi między robotnikami i właścicielami kopalń załatwiano drogą układu wzajemnego. W listopadzie 1918 r. zawarto układ, dotyczący zaprowadzenia 8-godzinnej pracy i uwzględniający także płace robotników akordowych. Dokonano go regulując płace średnie i oznaczając płace minimalne na 75 % średniej płacy dotychczasowej. Zorganizowano równocześnie komitety robotnicze i sądy rozjemcze w razie zatargów między robotnikami i pracodawcami. Układ ten został zawarty między stowarzyszeniami robotniczymi i właścicielami kopalń w Morawskiej

Ostrawie. Rząd polski zastosował się do tego układu, który przeciwnie Rada Ministrów Rządu Czecho-słowackiego unieważniła rozporządzeniem z dnia 29 listopada, 1918 r. Rozporządzenie to zaprowadziło płacę minimalną 13 koron i płacę średnie, wyższe o 25 %, wbrew układowi, zawartemu w Morawskiej Ostrawie, w listopadzie 1918 r.

Rząd polski uregulował również renty dla robotników — pensjonistów i pomoc w razie choroby, a takie urządzenie sprawy zadowolilo obie strony. Wszystko to przyczynilo się bardzo do zachowania spokoju i do uregulowania pracy w tem zagłębieniu węglowem.

ANEKS F

Kopalnie polskie w Cieszynie dostarczyły w czerwcu 1914 r. :

dla Austrii niemieckiej.....	8.500 ton węgla (gminie m. Wiednia).
—	5.000 ton koksu (Kohlenindustrie Ges. we Wiedniu).
—	8.500 ton (wysokim piecom Donauwitz, Styrja).
dla Śląska.....	78.000 ton węgla i koksu.
dla Galicji.....	25.000 ton » »
dla Czech.....	5.000 ton » »
dla Słowaczyny.....	8.500 ton » »

W sprawie rozdziału węgla zawarto umowę ustną. Układ z d. 5. listopada przewidywał ustanowienie w inspektoracie w Morawskiej Ostrawie (Schwarz) polskiego męża zaufania. Był nim inżynier Bronisław Busek, zajęty obecnie w szybie Betina-Dąbrowa. Umowa ustna między pp. Buskiem a Szwakiem zastrzegala : że węgiel czeski rozdzielać będzie p Szlovak, węgiel zaś polski p. Busek. Ponadto szyby polskie Betina i Eleonora, położone pomyślnie na drodze kolejki górniczej (Montanbahn), miały zaopatrywać w węgiel wysokie piece w Witkowicach, przeciwnie zaś szyby czeskie (Główny i Nowy), miały nam dostarczać 100 ton węgla. Wskutek tej umowy traciliśmy 100 ton dziennie, gdyż wzięto za podstawę ilość węgla, wydobytego w listopadzie. Otóż produkcja szybu Eleonora wzrosła, w szybie zaś czeskim pozostała ta sama i w ten sposób nam brakuje 100 ton węgla dziennie.

Podpisano : Inżynier GLAJCAR.

ANEKS G.

Dnia 17 listopada 1918 r. została zawarta we Wiedniu umowa, dotycząca wymiany wzajemnej towarów między Komisją Likwidacyjną polską w Krakowie a Komisją Czecho-słowacką dla wywozu i przywozu w Czechach. Polska zobowiązała się, poza różnemi innemi towarami, dostarczać Republice Czecho-słowackiej węgla śląskiego i węgiel ten był istotnie wysyłany Oprócz tego kolej żelazna koszycko-bogumińska otrzymywała

zapas węgla na całej swej przestrzeni zarówno na Śląsku jak i na Słowaczynie, chociaż linje śląskie wymagały tylko 40 % całej ilości węgla, której potrzebowała ta kolej. Kontyngent dochodził w listopadzie do 10.000 ton, w grudniu zaś do 8.667 ton. Wysłano do Witkowic z polskiego szybu « Betina » w miesiącu listopadzie, 27.000 ton, a w grudniu o 7.531 ton więcej niż dostarczyły kopalnie czeskie. Nadto wysyłano zapasy węgla dla fabryk słowackich i morawskich i dla dosyć blisko położonych fabryk w Rozahegy, w Żylinie, Czacy, Rajczy, w Świniowie i Witkowicach. Czesi zaś nie dostarczyli Polsce żadnych towarów i w ten sposób konwencja z ich strony nie została dotrzymana.

D. 6 grudnia przedstawiciele Rady Narodowej Księstwa Cieszyńskiego z jednej strony, a z drugiej przedstawiciele Prefektury w Bernie, jako pełnomocnicy rządu czecho-słowackiego, zawarli konwencję dodatkową w sprawie dostarczenia węgla i koksu w ilości 12.000 ton; wzamian zaś Republika czecho-słowacka zobowiązała się dostarczyć do d. 20 grudnia 220 wagonów cukru, z obowiązkiem dostarczenia 80 wagonów cukru do Bogumina, najpóźniej d. 16 grudnia.

Ze strony polskiej konwencji dotrzymano, ale nie dotrzymano jej ze strony czeskiej; czesi nie posłali ani jednego wagonu cukru, co wywołało d. 23 grudnia powstrzymanie wysyłki węgla i koksu. Dnia 18 grudnia przedstawiciele rządu polskiego w Krakowie zawarli z przedstawicielami rządu czecho-słowackiego trzecią konwencję kompensacyjną, obejmującą obie konwencje poprzednie. Punkt 11 tej konwencji brzmi, że zanim rząd polski przyzna kompensaty, do których się zobowiązał, rząd czecho-słowacki winien, stosownie do konwencji z 17 listopada i z 6 grudnia 1918 r., dostarczyć do dnia 30 grudnia, za węgiel i koks już otrzymany, 295 wagonów cukru, a to w taki sposób, że 60 wagonów cukru ma przybyć do Bogumina najpóźniej d. 23 grudnia i że dopiero wtenczas można będzie podjąć na nowo wstrzymaną wysyłkę węgla i koksu.

Konwencji tej również nie dotrzymano. Ze strony czeskiej dotąd nie dostarczono Polsce żadnego towaru. Zaczem nie można było podjąć wysyłki węgla i koksu dla Czech, poza wspomnianą powyżej ilością węgla dla kolei koszycko-bogumińskiej i dla kilku fabryk na Słowaczynie i na Morawach.

ANEKS H.

Próby agitacji anty-polskiej o charakterze bolszewickim wychodziły zawsze i stale z Moraw, a w szczególności z Witkowic, mieszczących największe zakłady żelazne i huty w Austrii, gdzie mieszka około 70 tysięcy robotników, a w czasie wojny pracowali w wielkiej liczbie jeńcy rosyjscy. Robotnicy tych okolic, szczególnie źleodżywiani i pozbawieni potrzeb codziennego użytku (odzieży i obuwia), ulegali łatwiej niż inne okolice, n. p. zagłębieniu Karwińskie, jako leżące w bliskości okolic rolniczych i mogące się łatwiej u nich zaopatrzyć w żywność, — wpływom bolszewickim, co ujawniło się już w lipcu 1917 r., w czasie rabunków i niepokojów w zagłębieniu Ostrawsko-

Karwińskiem. W tym czasie (dnia 16 lipca) robotnicy z Witkowic (rekrutujący się głównie z Moraw i Czech) rzucili się na magazyny z żywnością i odzieżą w Witkowicach, później w Morawskiej Ostrawie, Przywozie (Oderfurt) i w Marjańskich Górach, skąd partjami ruszyli ku Boguminowi, Orłowej i Karwinie, a nawet zagrozili Cieszynowi, rabując sklepy spożywcze i inne. Tylko nieudolność rządu austriackiego (a poczęści zła wola), pozwoliła na takie bezprawie. Ale od tego czasu siedzibą ruchu bolszewickiego zostało zagłębie Ostrawsko-Morawskie.

Stąd wychodziły też i dalsze hasła bolszewickie po rozpadnięciu się Austrii.

W początkach listopada rzucono tam dwa hasła :

1) — Zemsty na urzędnikach kopalń i hut za doznane krzywdy w czasie militaryzacji robotników.

2) — Rad robotniczych na wzór rosyjski.

Hasła te wyszły z Witkowic i Morawskiej Ostrawy i dotarły do zagłębia Karwińskiego, głoszone przez agitatorów robotniczych, mówiących dialektem czesko-morawskim (zgromadzenia w Pietwałdzie, Sucheju, Łazach, Dąbrowie).

Skutkiem tej agitacji było wyrzucenie dwu inżynierów czechów i 27 dozorców i sztygarów (między nimi dwu polaków).

Zorjentowawszy się, iż ruch ten szkodzi burżuazji czeskiej, która zajmuje wyłącznie, razem z niemcami, stanowiska na Śląsku (jest tylko 3 inżynierów-kierowników szybów i około 30 % sztygarów i dozorców polaków w kopalniach zagłębia) — zarzucono ten środek, a natomiast chwycyło się drugiego : formowanie w szybach rad robotniczych, o pokroju bolszewickim (szyby i zakłady przemysłowe miały być własnością wspólną, robotniczą, — produkcję, pracę i płacę miały regulować rady robotnicze (i to szczególnie w części, zależącej od władzy Polskiej Rady Narodowej).

Przeciw tej agitacji wystąpiła energicznie polska partja socjalistyczna, która, urządziwszy cały szereg zebrań robotniczych w zagłębiu (w ciągu listopada 1918), zdołała opanować ten ruch, przywrócić wpływy dawnej instytucji robotniczej t. j. delegatów i mężów zaufania, wykonujących kontrolę z ramienia robotników nad sprawiedliwym rozdziałem żywności i odzieży dla robotników, doprowadziła, pod kierunkiem Rady Nar. pol., do ugody z pracodawcami, do załatwienia zatargów przez sądy polubowne, unormowania pracy i płacy, regulacji ubezpieczenia robotników, renty i t. d. — Temu zawdzięczać należy spokój socjalny w polskiej części zagłębia.

Natomiast zagłębie Ostrawskie, zostające pod władzą czeską, było, dzięki nierozsądnemu postępowaniu przywódców czeskich, siedliskiem ciągłych niepokojów, gdyż, wbrew wszelkim nakazom zdrowego rozsądku, próbowano przywrócić t. z. kadry węglowe, znienawidzone przez robotników i przywrócić 9-cio godzinny dzień pracy, co dla robotników było wyzwaniem (wprowadziła go znowu w zagłębiu Karwińskiem okupacja czeska, wtargnąwszy na Śląsk polski).

Nie był to zresztą objaw odosobniony, gdyż, jak donosiły dzienniki,

ruch strejkowy, o charakterze bolszewickim, nie wygasa dotąd w rdzen-nych Czechach, w Kładnie, Strakonicach, Pilźnie i innych miejscowościach, znajdując swój jaskrawy wyraz w zamachu na naczelnika rządu praskiego, Dr. Kramarza.

Do powiększenia niepokojów przyczyniało się i wojsko czecho-słowackie, zajmujące posterunki na pograniczu polskim, które składa się w części z elementów przybyłych z Rosji (dawne legjony czecho-słowackie z Rosji), nie szanujących mienia i życia ludzkiego :

Żołnierze czecho-słowaccy obrabowali w połowie listopada 1918, szynk w Orłowej, magazyn szybowy w Łazach, urządzali strzelaniny po nocach (dziwnem zrządzeniem trafiały kule w mieszkania obywateli polskich), zabili 16. XI. 1918, wtargnąwszy na terytorjum polskie do gminy Rychwałd, jednego górnika w czasie zabawy i tej samej nocy drugiego górnika w gminie Łazy (zraniwszy wystrzałami z karabinów w lokalu publicznym nadto 2 inne osoby). Równocześnie usiłowano wzniecić niepokoje socjalne wśród rolników, w szczególności górali polskich. W ciągu listopada 1918, ukazało się w polskiej części Śląska wielu agitatorów, zdemobilizowanych żołnierzy, grajków i tym podobnych ciemnych indywiduów, namawiających chłopów rolnych, aby wycinali lasy i dzielili wśród siebie ziemię dóbr arcyksięcia Fryderyka Habsburga — (gminy Istebna, Ustroń, Wisła, Golezów, Jaworzynka i inne) i agitujących równocześnie za przyłączeniem Śląska do państwa czecho-słowackiego.

Przeciw temu przedsięwzięto energiczne kroki ze strony rządu polskiego : agitatorów nakazano aresztować, ludność pouczano i uspakajano na zebraniach przez delegatów Rady Narodowej.

Nie zawahano się ze strony czeskiej użyć, jako narzędzia do szerzenia niepokojów i bolszewizmu, nikczemnego indywiduum, otaczanego pogardą ludności polskiej, przywódcy renegatów śląskich, Koźdonia, który był narzędziem płatnem dawnego rządu austriackiego i towarzystw germanizacyjnych « Nordmarku » i « Schulvereinu » do rozstrajania ducha zgody i jedności narodowej polskiej na Śląsku. Indywiduum to nakazała wreszcie, z końcem listopada 1918, aresztować Rada Nar. Pol., za wzywianie ludności do oporu przeciw rozkazom władzy, do nie oddawania zboża do urzędów aprowizacyjnych i za hasła bolszewickie.

Charakterystycznym jest, że Koźdoń agitował równocześnie za przyłączeniem Śląska do Czech, a pierwszą czynnością Czechów, gdy wkroczyli do Cieszyna, było przewiezienie Koźdonia do Morawskiej Ostrawy t. j. na teren czeski.

Innymi sposobami próbowano wprowadzić dezorganizację w administracji na terytorjum polskim Śląska, wysyłając delegatów do odbierania przysięgi skarbowej na rzecz państwa czecho-słowackiego od urzędników Czechów (sądy w Jabłonkowie, Frysztacie, Bielsku); w poufnych okólnikach do urzędników pocztowych Czechów na polskich urzędach (Dąbrowa) zwracał się członek czeskiego Narodniego Wyboru w Pol. Ostrawie Dr. Pelc, wzywając ich aby odmawiali ślubowania służbowego władzy polskiej.

Równocześnie wśród Niemców cieszyńskich powstała agitacja w kie-

runku przyłączenia Śląska do Czech; na czele jej stał Niemiec Gunther, który w dniu 5. XI. zawarł w Pradze ku temu zmierzający układ z czynnikami politycznymi czeskimi, a dawni hakatyści cieszyńscy podmawiali ciemne elementy w Cieszynie do demonstracji przeciwko Radzie Narodowej a na korzyść zaprowadzenia rządów czeskich. (Niemiec Fulda w Cieszynie i Bielowcu.)

Jeśli więc memoriał rządu republiki czecho-słowackiej powołuje się na rzekome wezwania Niemców i Polaków Ks. Cieszyńskiego do okupacji tego kraju, to, nie wymieniając organizacji politycznych i osób, od których te wezwania pochodzą, czyni to zapewne z tego powodu, iż ujawnienie nazwisk tych jednostek nie rzucałoby nań korzystnego światła jako na sojusznika Entente'y.

ANEKS I.

Rewir ostrawsko — karwiński

Produkcja węgla i koksu (według dat urzędowych z r. 1917) Szyby i koksownie, pozostające prowizorycznie pod władzą :

polską	czeską
wyprodukowały węgla :	
<u>38.439.932 cent. metr.</u>	<u>65.837.564 cent. metr.</u>
36,8 %	62,2 %
razem <u>104.277.496 cent. metr.</u>	
koku :	
<u>5.942.761 cent. metr.</u>	<u>18.946.098 cent. metr.</u>
23,8 %	76,2 %
razem <u>24.888.859.</u>	

ANEKS K.

Statystyka narodowości w 4-ch powiatach Śląska Cieszyńskiego według spisu ludności z roku 1910.

	Polacy	Czesi	Niemcy	Inni
Bielsk	66.148	799	32.775	22
	66,32 %	0,80 %	32,86 %	0,02 %
Cieszyn.....	77.147	6.204	17.045	78
	16,78 %	6,18 %	16,27 %	0,07 %
Frydek	15.893	70.498	11.937	4
	16,16 %	71,69 %	12,14 %	0,01 %
Frysztat	75.462	28.103	15.159	250
	63,43 %	23,62 %	12,74 %	0,21 %
Powiaty : Bielsk, Frysztat, Cieszyn, razem :	218.766	35.106	64.976	
	66,60 %	11 %	20,40 %	

1910. Księstwo Cieszyńskie razem :

	233.850	105.604	76.916	297
	54,80 °/o	27,10 °/o	18 °/o	0,10 °/o
9'	60,7 °/o	23,7 °/o	15,5 °/o	
1890.....	60,6 °/o	25,2 °/o	14,2 °/o	
1880.....	48,7 °/o	27,3 °/o	14,0 °/o	

Spisów ludności na Śląsku dokonywali urzędnicy austriaccy (90 % czesi i niemcy). W zagłębiu węglowym ludność polska podlegała szczególniejszemu naciskowi ze strony wpływowych czynników niemieckich i czeskich. Lud robotniczy jest polski, właścicielami zakładów przemysłowych są niemcy, inżynierami zaś sztygarami i dozorcami są w stosunku 60 % czesi.

Na 16 gmin zagłębia Śląskiego, 12 miało zarząd gminny czeski, 2 gminy polski, 2 niemiecki. Urzędnikami spisowymi byli głównie urzędnicy gminni i nauczyciele, a więc głównie czesi. Wynik spisu z r. 1910, szczególnie w zagłębiu Ostrawskim, był dla polaków tak fatalnym, iż jaskrawe, w oczy bijące nadużycia skłoniły czeskiego socjalistę, pośła Cingra, do wniesienia interpelacji w parlamencie wiedeńskim w tej sprawie, wskutek czego rząd był zmuszonym przeprowadzić nowy spis w tym okręgu.

Niemiec Bartka w hakatystycznym organie Niemców śląskich, « Silesia » (z roku 1911) pisał o spisie tym z widoczną satysfakcją, nazywając go « grobem polaków nad Ostrawicą » i stwierdzając, iż « conajmniej 50 tysięcy polaków w zagłębiu Ostrawskim zostało zapisanych jako czesi ».

Jako próbę tego spisu, można przytoczyć wyniki z 4 okręgów spisowych gminy Pietwałd, mającej w roku 1910 zarząd gminny czeski :

	1880	1890	1900	1910
Polacy	84,8 °/o	87,8 °/o	70,7 °/o	18,6 °/o
Czesi	8,4 °/o	6,8 °/o	21,9 °/o	72,7 °/o
Niemcy	6,8 °/o	5,4 °/o	6,0 °/o	8,6 °/o

ANEKS L.

Język ludu śląskiego w powiatach Bielskim, Cieszyńskim i Frysztaćkim jest czysto polskim. Pod tym względem niema pomiędzy uczonymi czeskimi a polskimi różnicy zdań. Żeby na obszarze tym panowało jakieś narzecze przejściowe, robiące równie dobrze wrażenie polskiego jak czeskiego, nie twierdził tego nigdy żaden uczony czeski.

Pas przejściowy z jednemi cechami, konsekwentnie polskimi, a drugimi, konsekwentnie czeskimi, istnieje dopiero w powiecie Frydeckim (a nadto poza Śląskiem) i na to godzą się uczeni czescy.

Różnice w zapatrywaniach uczonych czeskich i polskich, co do granicy między czystą polszczyzną (powiaty Cieszyński, i Frysztaćki), a narzeczem przejściowem polsko-czeskiem, ograniczają się do kilku wsi.

Czescy uczeni :

1) — I. Šafařík : Slowanski Narodopis. Praga, 1842. pisze : « W Cie-

szczyńskiemu panuje mowa polska ». Polaków w Cieszynkiem obliczył na 192.000 t. j. tyle, ile wynosiła wówczas ludność słowiańska Księstwa.

2) — V. Šembera : *Zaklady Dialektologie česko-slovanské*, Wiedeń, 1864. mówi : « Sama ludność na prawym brzegu Ostrawicy nie nazywa swego narzecza morawskiem, lecz śląskiem.

3) — L. Niederle : *Encyklopedja filologii słowiańskiej*. Petersburg, 1909, str. I. « Granica obszaru polskiego zaczyna się u góry Sulów, czyli u źródeł rzeki Morawki, prawego dopływu Ostrawicy i ciągnie się wsiami, rozrzuconemi po obu stronach Łucyny aż do rzeki Odry pod Boguminem ». Tamże str. 48 : « Dopiero na zachód od Ostrawicy zaczyna się rzeczywisty język czeski, jakkolwiek i tu z wpływem polskim ».

— Z polskich uczonych decydującym jest zdanie K. Nitscha, który cały ten teren przeszedł od wsi do wsi i naukowo uzasadnił wyniki swych badań w dziele, wydanem przez krakowską Akademię Umiejętności, p. t. « *Dialekty polskie Śląska* », Tom IV. 1909. str. 258. » Ostatniemi takimi czysto polskimi miejscowościami na zachodzie są : Łomna, Rzek, Ligołka Kameralna, Dobracice, Więclawice, Datynie Górne, Bogumin. »

Linja czerwona na mapie oznacza, według K. Nitscha, granicę języka polskiego i narzecza przejściowego polsko-czeskiego.

ANEKS M.

Memorjał czeski, nietylko w swych danych podstawowych, lecz też w szczegółach i aneksach, mało zgadza się z rzeczywistością lub też usiłuje przedstawić ją w najkorzystniejszym dla Czechów, najniekorzystniejszym zaś dla Polaków świetle. Metoda ta znana jest nam aż nadto dobrze, zagranicą — znacznie mniej; dlatego też pragniemy wyłożyć szczegółowo przynajmniej niektóre z nasuwających się kwestji :

1) — Twierdzenia, jakoby rzekomi polscy agitatorowie bolszewicy ze Śląska przedostawali się na Morawy i do Czech, muszą być odrzucone, gdyż, jak to było wykazane, bolszewizm nieznanym jest zarówno na Śląsku jak w Polsce, a oskarżenie społeczeństwa czy Rządu polskiego o popieranie tej agitacji, gdy właśnie przeciwnie usiłują się one oprzeć naporowi bolszewizmu niemieckiego lub rosyjsko-ukraińskiego, służy jedynie do tego, żeby usprawiedliwić przed Europą postępy miejscowego bolszewizmu w obwodach przemysłowych czeskich (Morawska-Ostrawa, Kłodno-Pilzno), postępy, które w tej chwili tak silnie dają się odczuwać Państwu czeskiemu.

2) — *Przemysłnictwo*. Jeżeli Państwo czecho-słowackie nie może zorganizować kontroli towarów na kolejach, łączących Polskę z Czechami, wina tu w żadnym razie nie spada na Polaków. Zorganizowaliśmy, z naszej strony, na długości 16 km. przed stacją Bogumin podwójną linię kontroli, która doskonale spełnia swoje zadanie. Memorjał skarży się na przemysłnictwo, które przecież wcale nie przynosi strat Czechom. To raczej Polska na tem cierpi i zwalcza je, choć z trudem, gdyż przeważnie żydzi, znęcani wygórowanemi cenami płaceniemi zwłaszcza za tłuszcz w Morawskiej Ostrawie i w Czechach, przemycają go, pozbawiając Polskę tego

produktu. Przemysłnictwo to spadek po Austrii ; powstało ono w ciągu czterech lat wojny i rozprężenia ekonomicznego, z którym walczą wszystkie państwa europejskie.

3) — Rzekoma odezwa ludności polskiej Śląska, wystosowana do Czechów, jest wręcz sprzeczna z prawdą. Natomiast prawdą jest, że odezwa owa wyszła z pośród hakatystów niemieckich na Śląsku (od dyrektora « Oesterreichische Berg-und-Hüttengesellschaft Gunthera), którzy dla pewnych powodów byli połączeni z Czechami przed wojną i którzy obecnie jeszcze spełniają tę samą rolę.

Również jest prawdą, że niejaki Koźdoń pozostaje na usługach Czechów; jest to dawny agitator na żoździe hakatystów śląskich i główna podpora centralizmu austriackiego. Człowieka tego może w każdej chwili kupić kto zechce i dla każdego celu. Miał on starać się rozbudzić ruch czechofilski na Śląsku; otaczanie opieką człowieka wątpliwej wartości moralnej, którego politykę potępia cały naród polski, oto cecha charakterystyczna metody, stosowanej przeciw Polakom zarówno ze strony Niemców, jak obecnie ze strony Czechów.

4) — Postawa Rządu praskiego w sprawie umowy, zawartej na Śląsku d. 5-XI. 1918, jest wielce charakterystyczna; dnia 5-XI uznał on tę umowę, a d. 2-XII zaprotestował przeciw niej, zaprzeczając w ten sposób swemu własnemu organowi, jakim jest « Czeski Narodni Vybor w Polskiej Ostrawie », a również swej własnej ratyfikacji i posługując się w tym wypadku konsulem swym Dr. Locherem, uwierzytelnionym przy Komisji Likwidacyjnej w Krakowie, ale nie przy Rządzie w Warszawie. Wskutek czego protest ów nie został wcale przyjęty, stosownie do zwyczajów międzynarodowych, a Rząd praski nie poczynił w Warszawie żadnych innych kroków dyplomatycznych w tym względzie.

5) — Twierdzenie, że « opinia Rządu Polskiego nie różni się z notą Rządu francuskiego z d. 10/ I 1919 do Rządu w Budapeszcie, o ile ta nota dotyczy praw historycznych », nie jest poparte żadnym dowodem. Przeciwnie, można stwierdzić, że opinia Rządu polskiego żąda zwrotu polskiej części Śląska, która stanowiła część dawnej monarchji austriackiej i nie uznawała ani uznaje praw historycznych czeskich do Śląska; stanowisko to Rządu polskiego znajduje potwierdzenie w układzie paryskim z d. I-go lutego 1919, który uważa cały Śląsk za teren sporny.

Rząd czecho-słowacki, ratyfikując umowę z d. 5. XI 1918, przystał również na myśl podziału Śląska na część polską i czeską. Tak więc ubolewania Memorjału, że sądownictwo Państwa czecho-słowackiego, równie jak jego administracja, nie rozciąga się na część Śląska, którą czesi dobrowolnie uznali za polską, nie są oparte ani na prawie ani na faktach, podobnie jak wszystkie inne wywody które czynił Rząd czecho-słowacki, stając na swym punkcie widzenia (Aneks czeski N° 13).

6) — Memorjał czecho-słowacki posługuje się w swym rozumowaniu następującą metodą : raz nie uznaje umowy śląskiej, z d. 5/XI 1918 r. (Aneks B), to znowu przeciwnie, gdy to mu się wydaje użyteczne, by działać przeciw Polakom, powołuje się na nią, jakoby zachowaną przez siebie, a rzekomo pogwałconą przez Polaków. Ale zarzuty, jakoby Rada Narodowa

w Cieszynie gwałciła tę umowę, nie są na niczem oparte, a mianowicie :

a) — Gmina Gruszów nigdy nie była zajęta przez oddziały polskie, przeciwnie, polskie i czeskie oddziały zajęły część dworca przetokowego, położonego na terytorjum gminy Gruszów, a to za zgodą czechów, stosownie do umowy z d. 5/XI 1918, paragr. 7 i 6.

b) — złożenie przysięgi na wierność przez urzędników w 36 gminach polskich powiatu Frysztackiego odbyło się w obecności władz polskich, stosownie do tejże umowy (paragr. 2); zupełnie tak samo postąpił Rząd czecho-słowacki w 6 pozostałych gminach tegoż samego powiatu, gdzie administracja gminna była czeska.

c) — przedstawiciele ludności polskiej w gminie Orłowa żądali : 1 — wycofania oddziałów czeskich, które się oddawały rabunkowi i strzelaniu nocnej do domów polskich ; 2 — uzupełnienia zarządu gminnego przez dodanie mu przedstawicieli klasy robotniczej, zupełnie tak samo jak tego zażądali przedstawiciele czescy w gminie Poręba, Rychwałd i innych.

d) — zarzut, jakoby w umowie z d. 5/XI 1918 nie liczone się wcale z wnioskami czeskiemi co do kolei żelaznej koszycko-bogumińskiej, upada sam przez się, gdyż przedstawiciele czescy uznali sami słusność pretensji polskich, co się tyczy sfery działania władz polskich w sprawie tej kolei żelaznej i w kilku innych kwestjach i punkty odnośne zostały rozszerzone, zadość czyniąc jednocześnie żądaniom polskim jak i czeskiem : podpisano umowę obowiązującą obydwie strony, przyczem czesi bynajmniej żadnego protestu nie wnieśli.

e) — oskarżenie, wymierzone przeciw polakom a mające na celu wmówić, jakoby przez niezyczliwość zatrzymali wagony ferromanganu przeznaczone do hut żelaznych w Witkowicach, pozbawione jest wszelkiej podstawy. Nie czyniono tym hutom najmniejszych trudności. Już choćby z tego jednego względu, że każda przeszkoda postawiona działalności robotniczej wywoływała strejki w zagłębiu górniczem Morawskiej Ostrawy i że strejki te mogły się odbić niekorzystnie na sprawach polskich, polacy nie czyniliby przeszkód, gdyż w ten sposób działałoby wbrew własnym interesom.

f) — zarzut, jakoby polacy nie spełnili umów tyczących się aprowizacji, nie jest poparty żadnym dowodem; my natomiast możemy dowieść rzeczy wręcz przeciwnej. (Aneks D. G.)

g) — w kwestjach rozdziału węgla trzymano się zastrzeżeń umowy z d. 5. XI. paragr. 10. — polski referent górniczy nigdy nie czynił oświadczeń w sensie przeciwnym; rozdział węgla z kopalń polskich zależał, według brzmienia tego paragrafu od referenta polskiego; do spraw kopalń czeskich nie mieszano się wcale, władze czeskie zresztą nie pozwoliłyby na to.

h) — zebranie w Orłowej, na którym poseł Reger jakoby agitował przeciwko czechom i umowie z d. 5. XI. 1918, jest poprostu wymysłem. Po d. 5. XI. nie było żadnego zebrania w Orłowej i poseł Reger nie mógł, tem samem, na niem przemawiać.

Przeciwnie, prawdą jest, że 16 października, jeszcze za czasów panowania austriackiego, odbyło się w Orłowej zebranie polskie, z udziałem 20.000 robotników, na którym poseł Reger postawił między innymi wnio-

sek, uznający konieczność ścisłego współpracownictwa polaków i Czechów przeciw Niemcom, który to wniosek został przyjęty z zadowoleniem przez czeskich przedstawicieli jeszcze przed zebraniem.

Prawdą jest również, że w grudniu 1918, wobec usiłowań zbrojnych zamachów ze strony czeskiej, robotnicy polscy oświadczyli w swym organie « Robotnik Śląski », że na wszelkie możliwe sposoby będą się starali wyzwolić Śląsk polski z pod obcego panowania.

Nikt tego nie ukrywa, że w kołach robotniczych panuje wielkie oburzenie wywołane przez zachowanie się wojska oraz agitatorów czeskich; dowiódł tego najwyraźniej czynny opór górników w zagłębiu węglowym polskim przeciw okupacji czeskiej w końcu stycznia 1919, kiedy górnicy bronili swej ziemi i wolności, narażając się na gwałty barbarzyńskie (o których mowa gdzieindziej) wywierane na nich przez wojsko czecho-słowackie.

Represje te trwają do dziś dnia wywołując przeciwko okupantom coraz większą nienawiść i to nie tylko na Śląsku, tak iż dłuższa okupacja grozi obecnie poważnymi zaburzeniami i mogłaby mieć w przyszłości dobre stosunki obydwu narodów.

przez
Edwarda Benesa i Romana Dąbrowskiego
na skutek decyzji Rady Najwyższej

Umowa między polakami i czechami
podpisana dnia 3 lutego 1919 r. w Paryżu
przez
Edwarda Benesa i Romana Dmowskiego
na skutek decyzji Rady Najwyższej

ACCORD AU SUJET DE LA PRINCIPAUTÉ DE TESCHEN CONCLU LE 3 FÉVRIER 1919 A PARIS

Les Représentants des Grandes Puissances saisis du conflit qui s'est produit entre les Tchèques et les Polonais dans la Principauté de Teschen et dont la conséquence a été d'amener l'occupation de la région minière d'Ostrawa Karwin et celle du chemin de fer de Oderberg à Teschen Yabloukai, se sont prononcés dans les termes suivants :

« Ils croient devoir rappeler d'abord que les nationalités qui ont pris l'engagement de soumettre les questions qui les intéressent à la Conférence de la Paix, ne doivent pas prétendre, en attendant ses décisions, s'assurer des gages ou occuper elles-mêmes les territoires qu'elles revendiquent.

Ils prennent acte de l'engagement par lequel les Représentants de la Nation tchèque ont déclaré qu'ils arrêteront définitivement leurs troupes sur la ligne de chemin de fer précitée.

En attendant la décision du Congrès de la Paix sur l'attribution définitive des territoires, la partie de la ligne du chemin de fer comprise entre le nord de Teschen et la région minière demeurera occupée par les troupes tchèques, tandis que la section de la ligne sud, à partir de la ville de Teschen et y compris cette ville jusqu'à Yabloukai inclus, sera confiée à la surveillance militaire des Polonais.

Les soussignés considèrent comme indispensable qu'une commission de contrôle soit immédiatement envoyée sur place pour éviter tout conflit entre les nationaux tchèques et les Polonais de la région de Teschen. Cette commission, en dehors des mesures qu'elle aura à prescrire, préparera l'enquête sur laquelle le Congrès de la Paix aura à se prononcer pour fixer d'une façon définitive la frontière respective des Polonais et des Tchèques dans la zone contestée.

Le siège de cette commission sera dans la ville de Teschen.

En vue de sceller l'entente entre deux nations amies qui sont appelées à suivre une politique en plein accord avec celle des Puissances alliées et associées, les Représentants des Grandes Puissances enregistrent la promesse des Représentants tchèques que leur pays mettra à la disposition des Polonais toutes les ressources disponibles en matériel de guerre et leur accordera toutes facilités pour faire passer en transit des armes et des munitions.

L'exploitation des mines dans la région de Karwin-Ostrawa se poursuivra en évitant toute atteinte aux droits privés, sous réserve de mesures de police que la situation exigerait. La Commission de contrôle sera chargée d'y veiller et d'assurer, en cas de nécessité, sur la production du char-

-- 22 --

UMOWA W SPRAWIE KSIĘSTWA CIESZYŃSKIEGO
ZAWARTA 3 LUTEGO 1919 R. W PARYŻU

Przedstawiciele Wielkich Mocarstw, którym przedstawiono zatarg jaki wynikł między Czechami i Polakami w Księstwie Cieszyńskim i którego konsekwencją była okupacja rejonu kopalnianego Karwina-Ostrawa i kolei z Bogumina do Cieszyna i Jabłonkowa, wypowiedzieli się w sposób następujący :

« Uważają za swój obowiązek przypomnieć przedewszystkiem że narody, które się zobowiązały się do tego by przedstawić sprawy które je interesują Konferencji Pokojowej, nie powinny dążyć, zanim decyzje nastąpią, do zapewnienia sobie gwarancji lub zajmowania terytorjów, które rewindują,

Przyjmują do wiadomości zobowiązanie w którym przedstawiciele narodu czeskiego złożyli oświadczenie, że zatrzymują stanowczo swe wojska na linii wyżej wymienionej kolei.

Do czasu powzięcia przez Konferencję Pokojową postanowienia co do przyznania ostatecznego terytorjum, część linii kolejowej na północ od Cieszyna i aż do okręgu kopalnianego będzie zajęta przez wojska czeskie, podczas gdy południowa część linii kolejowej od Cieszyna, włączając miasto Cieszyn aż do Jabłonkowa włącznie, będzie powierzona nadzorowi wojskowemu Polaków.

Niżej podpisani uważają za rzecz niezbędną, by była wysłana natychmiast na miejsce komisja kontrolująca, aby uniknąć wszelkich starć między Czechami i Polakami w okręgu Cieszyńskim. Komisja ta, oprócz zarządzeń które będzie musiała wydać, przygotowuje ankietę na podstawie której Konferencja Pokojowa wypowie się ostatecznie co do ustalenia w sposób ostateczny granicy między Polakami a Czechami w okręgu spornym.

Siedzibą komisji będzie miasto Cieszyn.

Ażeby utrwalić porozumienie między dwoma zaprzyjaźnionymi narodami, które są powołane do tego by prowadzić politykę w pełnej zgodzie z Mocarstwami Sprzymierzonymi i Stowarzyszonymi, przedstawiciele Wielkich Mocarstw przyjmują do wiadomości przyrzeczenie przedstawicieli czeskich, że kraj ich odda do dyspozycji Polaków wszelkie wolne zapasy materiału wojennego i udzieli im wszelkich ułatwień, by przewozić transito broń i amunicję.

Eksploatacja kopalni w okręgu Karwina-Ostrawa będzie się odbywała w ten sposób by uniknąć wszelkiego uszczerbku praw prywatnych, z zastrzeżeniem zarządzeń policyjnych, których by wymagała sytuacja. Komisja kontrolująca otrzyma polecenie czuwania nad tem i zapewnienia, w

bon, la part qui pourra être équitablement réclamée pour suffire aux besoins des Polonais.

Il est entendu que l'administration locale continuera à fonctionner dans les conditions prévues par l'accord du 8 novembre 1918 et que les droits des minorités seront rigoureusement respectés.

En attendant la décision du Congrès de la Paix, les élections politiques et la conscription militaire seront suspendues dans la principauté de Teschen.

Aucun acte impliquant l'annexion actuelle de tout ou partie de cette principauté, soit au territoire de la Pologne, soit au territoire tchèque, ne pourra être valablement accompli par aucune des parties en présence.

Les Représentants de la nation tchèque s'engagent à faire relâcher immédiatement, avec armes et bagages, les prisonniers polonais faits au cours du conflit qui vient de se produire. »

(Signé) :	ROMAN DMOWSKI	WOODROW WILSON
	EDWARD BENES	D. LLOYD GEORGE
		V. L. ORLANDO
		G. CLEMENCEAU.

razie potrzeby, z ogólnej produkcji węgla części, która według słuszności będzie mogła być potrzebna dla zadowolenia potrzeb polaków.

Uznaje się, że administracja miejscowa będzie funkcjonowała nadal zgodnie z warunkami przewidzianymi w umowie z 8 listopada 1918 i że prawa mniejszości będą surowo przestrzegane.

Do czasu decyzji Kongresu Pokojowego wybory polityczne i pobór wojskowy będą zawieszane w Księstwie Cieszyńskim.

Żaden akt zawierający przyłączenie części lub całości tego Księstwa bądź to do terytorjum Polski, bądź też do terytorjum czeskiego, nie będzie mógł być dokonany przez żadną ze stron.

Przedstawiciele narodu czeskiego zobowiązują się do uwolnienia natchmiastowego, wraz z bronią i bagażami, jeńców polskich wziętych w czasie zatargu, który miał miejsce.

(podpisali) :

ROMAN DMOWSKI
EDWARD BENES

WOODROW WILSON
D. LLOYD GEORGE
V. L. ORLANDO
G. CLEMENCEAU.

5.

Oświadczenie p. Gustawa Szury,
Delegata Rady Narodowej Cieszyńskiej
złożone wobec Delegacji Polskiej
w lutym 1919 r.

(Podpisano) : GUSTAW SZURA.
Delegat Polskiej Rady
Narodowej Cieszyńskiej.

Październik 1919 r.

Jako Przedstawiciel Polskiej Rady Narodowej Cieszyńskiej, oświadczam, że odpowiedzialna opinia polityczna na Śląsku Cieszyńskim żąda jednomyślnie podziału etnograficznego tej prowincji, że zatem uznaje, iż powiat Frydek, za wyjątkiem gminy Gruszów, jest terytorjum czeskiem podczas gdy trzy inne powiaty Bielsk, Cieszyn i Frysztat, jak również gmina Gruszów w powiecie Frydeckim, winne być uznane za terytorjum polskie.

Stwierdzam, że wszelki inny podział terytorjalny, zwłaszcza zaś podział, dokonany ze szkodą żywiołu polskiego, w okręgu Frysztackim, stałby się w przyszłości źródłem zamieszek i starć nieustannych pomiędzy ludnością polską a rządami obcym i że nigdy ta ludność polska nie będzie w stanie pogodzić się z takim stanem rzeczy.

Tak samo opinia Polski całej, dzielająca w sprawie Śląska Cieszyńskiego ten sam punkt widzenia, dopatrywałaby się w każdym innym rozgraniczeniu naruszenia praw narodu, co mogłoby stanąć na przeszkodzie utrwaleniu dobrych stosunków między Czechami i Polską, które w przyszłości mają stanowić zaporę niezłomną przeciwko germanizmowi i położyć podwaliny pod nowy porządek rzeczy w tej części Europy.

(Podpisano) : GUSTAW SZURA.

Delegat Polskiej Rady
Narodowej Cieszyńskiej.

Paryż, 1/III 1919 r.

MEMOIRE
CONCERNANT LA DELIMITATION DES FRONTIERES
ENTRE LES ETATS POLONAIS ET TCHÉCO-SLOVAQUE
EN SILESIE DE CIESZYŃ, ORAWA ET SPISZ

6.

Memorjał w sprawie Śląska Cieszyńskiego
Spisza i Orawy złożony w marcu
w Sekretarjacie Jeneralnym Konferencji

MÉMOIRE
CONCERNANT LA DÉLIMITATION DES FRONTIÈRES
ENTRE LES ÉTATS POLONAIS ET TCHÉCO-SLOVAQUE
EN SILÉSIE DE CIESZYN, ORAWA ET SPISZ

INTRODUCTION.

L'État polonais et l'État tchèque, à la renaissance desquels nous assistons actuellement, devraient vivre en parfaite harmonie, pour être à même d'opposer au germanisme un rempart inébranlable qui protégerait efficacement et le monde slave et la paix universelle. Les deux États ne pourront remplir ce devoir fondamental qui leur incombe que si les questions litigieuses pendantes entre la Pologne et la Bohême sont résolues sur la base du principe rigoureusement ethnographique, d'après lequel les localités et territoires polonais devraient être attribués à la Pologne, et les localités et territoires tchèques à la Bohême.

C'est le problème de la Silésie de Cieszyn (Teschen) qu'il importe de résoudre d'abord, puis celui de l'arrondissement avoisinant de Czaca, et enfin celui de l'Orawa et du Spisz.

Le mémoire ci-dessous, présenté au nom des populations polonaises des pays contestés, contient la discussion des questions litigieuses et expose les desiderata définitifs sur lesquels ni ces populations, ni la nation polonaise tout entière, ne pourraient céder sous aucune condition.

Néanmoins, nous avons la conscience d'envisager le différend non pas au point de vue unilatéral des intérêts polonais, mais de travailler à cimenter l'entente durable entre les Polonais et les Tchèques.

*Commission politique pour le duché de Cieszyn, l'Orawa
et le Spisz :*

Président : GUSTAVE SZURA, délégué du Conseil National polonais du duché de Cieszyn.

Dr CASIMIR DŁUSKI, délégué de l'État polonais à la Conférence de la Paix.

Dr JOSEPH BUZEK, professeur à l'Université de Léopol, représentant de l'Église réformée de la Silésie de Cieszyn.

Dr CASIMIR NITSCH, professeur de philologie slave à l'Université de Lwow.

ANTONI SUJKOWSKI, représentant du Comité de Spisz-Orawa.

Abbé FERDINAND MACHAY, de Jablonka (Orawa).

MEMORJAŁ
DOTYCZACY ROZGRANICZENIA MIĘDZY
PAŃSTWAMI POLSKIM I CZECHO-SŁOWACKIEM NA
ŚLASKU CIESZYŃSKIM, ORAWIE I SPISZU

WSTĘP.

Państwo Polskie i Państwo czeskie, na których odrodzenie patrzymy, powinny żyć w pełnej zgodzie, ażeby mógł przeciwstawić germanizmowi zaporę niewzruszoną, któraby zabezpieczyła zarówno słowiańszczyznę jak i pokój powszechny. Dwa te państwa będą mogły wykonać ten zasadniczy obowiązek jedynie wówczas, jeśli sprawy sporne między Polską a Czechami będą załatwione na podstawie ściśle etnograficznej, z którą zgodnie miejscowości i terytorja polskie powinny być przyznane Polsce, a miejscowości i terytorja czeskie Czechom.

Najprzód musi być rozstrzygnięte zagadnienie Śląska Cieszyńskiego (Teschen), później okręgu Czackiego, a następnie Spisza i Orawy.

Memorjał powyższy, przedstawiony w imieniu ludności polskiej terytorjów spornych, zawiera oświetlenie zagadnień co do których zachodzi różnica zdań i przedstawia żądania ostateczne co do których ani ludność miejscowa ani naród polski nie mógłby ustąpić w żadnych warunkach.

Niemniej przeto mamy przekonanie, że nie patrzymy na sprawy sporne z punktu widzenia jednostronnego interesów polskich, lecz że przyczyniamy się do ustalenia trwałego porozumienia między polakami i czechami.

Komisja polityczna dla Księstwa Cieszyńskiego, Orawy i Spisza :

Przewodniczący : GUSTAW SZURA, delegat Rady Narodowej Polskiej Księstwa Cieszyńskiego.

Dr KAZIMIERZ DŁUSKI, Delegat Państwa Polskiego na Konferencję Pokojową.

Dr JÓZEF BUZEK, profesor Uniwersytetu lwowskiego, przedstawiciel kościoła reformowanego Śląska Cieszyńskiego.

Dr KAZIMIERZ NITSCH, profesor filologii słowiańskiej na Uniwersytecie lwowskim.

ANTONI SUJKOWSKI, przedstawiciel komitetu Spisko-Orawskiego,
Ks. FERDYNAND MACHAY, z Jabłonki (Orawa)

I

LA SILÉSIE DE CIESZYN

ET SA FRONTIÈRE HISTORIQUE MÉRIDIONALE (CERCLE DE CZACA).

Les bases sur lesquelles la Pologne appuie ses revendications concernant la Silésie de Cieszyn sont historiques et nationales, d'une part, et de l'autre, fondées sur l'idée démocratique et sur l'idée de justice qui exige la réparation des préjudices portés au peuple polonais de Silésie par le système autrichien (1).

a) *Bases historiques.* — La Silésie de Cieszyn, prolongement naturel de la Haute-Silésie vers le sud, depuis les temps les plus reculés formait avec celle-ci une des parties constitutives de l'État polonais sous la domination de princes de la dynastie des Piast, et c'est pourquoi jusqu'à ce jour elle a continué à s'appeler « Terre des Piast ».

Au point de vue ecclésiastique, elle appartenait et appartient encore au diocèse de Breslau, qui, à son tour, jusqu'au commencement du XIXe siècle, restait sous la dépendance de l'archevêché de Gnesen, c'est-à-dire du primat de Pologne.

Menacé par une coalition tchéco-teutonique, Casimir le Grand, roi de Pologne, en 1335 et 1339, renonça à la suzeraineté sur la Silésie en faveur de Jean de Luxembourg, roi de Bohême, qui, de son côté, se désista de toute prétention au titre de roi de Pologne.

Après avoir formé avec la Pologne une unité politique, du Xe siècle jusqu'en 1335, la Silésie de Cieszyn passa donc alors, à titre de fief héréditaire, à la maison de Luxembourg, régnante en Bohême, et plus tard, en cette même qualité, à Ferdinand Ier de Hasbourg à qui les ducs de Silésie reconnurent, en 1520, la suzeraineté héréditaire de la Silésie. Toutefois sous le rapport juridico-politique la Silésie était l'égale de la Bohême, surtout lorsque celle-ci, après la bataille de la Montagne-Blanche, en 1620, devint province autrichienne. Les ducs de Silésie, descendants des Piast, régnèrent sur le pays jusqu'en 1653, c'est-à-dire jusqu'à la mort d'Elisabeth-Lucrèce, dernier rejeton de cette famille princière.

Lorsque, à la paix de Breslau (1742) les Habsbourg durent céder la plus grande partie de la Silésie à la Prusse, on forma, de ce qui leur restait de cette province, ce que l'on appela la Silésie autrichienne, dont le territoire de Cieszyn, d'une superficie de 2.282 kilomètres carrés, constitue la partie orientale qui, géographiquement, ne se rattache pas à la partie occidentale, dite Silésie d'Opawa (Troppau), en diffère sensiblement au point de vue économique et est habitée, depuis des siècles, par une population polonaise.

Dès le début de l'ère parlementaire en Autriche, les députés silésiens, conformément aux vœux de leurs commettants, formèrent avec les députés

(1) Les raisons économiques parlant en faveur du rattachement de la Silésie de Cieszyn à la Pologne sont traitées dans un exposé à part.

I

ŚLĄSK CIESZYŃSKI.

I JEGO POŁUDNIOWA GRANICA HISTORYCZNA (OKRĘG CZACA).

Rewindykacja Śląska Cieszyńskiego na rzecz Polski opiera się na podstawach : a) — historycznej, b) — narodowościowej, c) — na idei demokratycznej i — na prawie sprawiedliwości, domagającym się naprawienia krzywd, jakie ludowi polskiemu wyrządził na Śląsku system austriacki.

a) *Podstawy historyczne.* — Śląsk Cieszyński, naturalne przedłużenie Śląska Górnego ku południowi, stanowił z nim od najdawniejszych czasów jedną z najstarszych ziem składowych Państwa Polskiego, pod rządami książąt z dynastji Piastów, dlatego też stale dotąd nazywa się « *Dzielnicą Piastowską* ».

Kraj ten liczący 2.282 km. kw. obszaru zamieszkały jest od wieków przez ludność polską. Pod względem kościelnym należał i należy dotąd do dyecezyji wrocławskiej, podległej aż do początku XIX w. arcybiskupstwu poznańskiemu, a więc prymasowi Polski. Zagrożony koalicją krzyżacko-czesko-węgierską zrzekł się w 1335 i 1339 Kazimierz Wielki, król polski, swego zwierzchnictwa lennego nad Śląskiem na rzecz Jana Luksemburskiego, króla czeskiego, wzamian za zrzeczenie się tegoż pretensji do tytułu króla polskiego.

Śląsk Cieszyński tworzył od X wieku do r. 1335 jedną całość polityczną z Polską, poczem dostał się pod panowanie królów czeskich z rodziny Luksemburgów jako ich lenno dziedziczne i w tym samym charakterze przeszedł później we władanie Ferdynanda I. Habsburga, któremu książęta śląscy przyznali w 1520 r. dziedziczne prawa zwierzchnicze nad Śląskiem. Pod względem prawno-politycznym był Śląsk krajem równorzędnym z Czechami, zwłaszcza gdy Czechy po bitwie na Białej Górze w 1620 r. stały się prowincją austriacką. Książęta Cieszyńscy z rodu Piastów władali Śląskiem do r. 1653, do śmierci ostatniej dziedziczki Elżbiety Lukrecji.

Gdy w pokoju wrocławskim r. 1742 zrzekli się Habsburgowie prze-ważnej części Śląska na rzecz Prus, z reszty utworzono tak zw. Śląsk Austriacki, którego ziemia Cieszyńska jest częścią wschodnią geograficznie niezłączoną ze Śląskiem tak zw. zachodnim albo Opawskim (Troppau), różniącą się od niego wybitnie pod względem gospodarczym, zamieszkałą przez ludność polską.

Dając wyraz politycznym i narodowym dążeniom ludu polskiego na Śląsku, jego posłowie polscy pozostawali od pierwszej chwili parlamentaryzmu w Austrii razem z posłami polskimi Galicji w jednym klubie t. j. Kole Polskiem w Wiedniu i Kole Sejmowem Galicji.

de la Galicie un seul et même Club parlementaire au Reichsrat de Vienne, et entrèrent au Club polonais de la Diète de Léopol (1).

b) *Principe des nationalités.* — La Silésie de Cieszyn, dans ses limites politiques actuelles, est habitée, comme nous l'avons dit, par une population polonaise. C'est ce qu'attestent la langue en usage et les recensements officiels autrichiens, bien que les données en soient sujettes à caution et tout au détriment des Polonais. Dans les districts de Bielsk, de Cieszyn et de Frysztat, on parle un polonais type. Les savants polonais et tchèques sont tout à fait d'accord là-dessus. Jamais aucun linguiste tchèque n'a soutenu que dans cette région on emploie un dialecte qui pourrait être considéré également comme une branche du polonais ou du tchèque. Il existe un domaine transitoire linguistique entre le tchèque et le polonais, mais il commence dans le district de Frydek et se trouve pour la plupart en dehors de la Silésie de Cieszyn ; c'est d'ailleurs ce que reconnaissent les spécialistes tchèques eux-mêmes, tels que P'oliwka et Niederle. La différence des conclusions tchèques et polonaises, touchant les limites séparant le polonais pur (districts de Cieszyn et de Frysztat) du dialecte polono-tchèque, ne porte que sur quelques communes. (Voir l'annexe A et la carte linguistique de K. Nitsch.)

Les recensements effectués tendancieusement par les autorités autrichiennes en Silésie (les Allemands et les Tchèques y forment 90 % des fonctionnaires de l'État) (2) accusent néanmoins, depuis la moitié du XIXe siècle jusqu'à nos jours, une incontestable majorité de population polonaise.

Cette majorité est constante dans toute la Silésie de Cieszyn. (Annexe B. 1).

D'après le recensement de 1910, il y avait sur 426.667 habitants, 233.850 Polonais (54,80 %), 115.604 Tchèques (27,10 %), 76.916 Allemands (18 %), 297 personnes appartenant à d'autres nationalités.

La force numérique de l'élément polonais ressort encore plus nettement dans les trois districts orientaux du pays, ceux de Bielsk, de Cieszyn et de Frysztat, dans lesquels on comptait 218.766 Polonais (68,60 %), 64.976 Allemands (20,40 %) et 35.106 Tchèques (11 %).

La population polonaise a dû faire face à deux périls : la germanisation et la tchéquisation.

Sur tout le territoire silésien, les Polonais ont eu à lutter contre la pression germanisatrice des autorités autrichiennes, soit centrale, soit régionales, soutenues par les grands propriétaires fonciers et les grands industriels allemands, surtout dans les villes (Bielsk, Cieszyn, Bogumin, Frysztat (et dans les centres industriels (Trzyniec, Gruszów, Karwina, etc.) (Annexe B. 2). C'est pourquoi si le recensement de 1910 évalue la population « allemande » à 76.916 âmes, on ne peut attribuer ce résultat favorable

(1) Le Club polonais de la Diète, comprenant tous les députés polonais au Reichstag, ainsi que ceux aux Diètes de Galicie et de Silésie, était considéré comme la plus haute institution politique polonaise en Pologne autrichienne.

(2) Il y avait par exemple, en 1918, parmi les juges 29 Allemands, 34 Tchèques et 6 Polonais.

b) *Zasada narodowości.* — Śląsk Cieszyński w obecnych swych politycznych granicach jest zamieszkały przez ludność polską. O czym świadczy jego język i liczba wykazana w spisach ludności, przeprowadzonych tendencyjnie na niekorzyść Polaków przez Rząd austriacki.

Język ludu śląskiego w powiatach Bielskim, Cieszyńskim i Frysztaćkim jest typowo-polski. Pod tym względem niema między uczonymi polskimi a czeskimi różnicy zdań. Żeby na obszarze tym panował jakiś dialekt przejściowy, robiący wrażenie równie dobrze polskiego jak czeskiego, nie twierdził tego nigdy żaden uczonec czeski. Taki pas przejściowy, z jednemi cechami konsekwentnie polskimi a drugimi konsekwentnie czeskimi, istnieje, ale dopiero w powiecie Frydeckim (a też poza Śląskiem Cieszyńskim); na to godzą się nawet uczeni czescy, jak Polivka i Niederle. Różnice w zapatrywaniach uczonych czeskich a polskich co do granicy między czystą polszczyzną (powiaty Cieszyński i Frysztaćki) a dialektem przejściowym polsko-czeskim ograniczają się do kilku wsi. Do tego pasa przejściowego w Cieszyńskim Polacy pretensji nie mają. (Aneks A i mapa językowa K. Nitscha).

Spisy ludności tendencyjne przeprowadzone na Śląsku przez władze austriackie (90 % urzędników państwowych stanowili na Śląsku Niemcy i Czesi) wykazują od połowy XIX wieku do ostatnich lat stanowiącą większość polskiej ludności).

Stwierdzają one stałą większość polską na całym obszarze Śląska Cieszyńskiego. (Aneks B 1).

Spis z roku 1910 wykazał na ogólną liczbę ludności 426.667 : Polaków 233.850 (54,80 %), Czechów 115.604 (27,10 %), Niemców 76.916 (18 %), innych 297.

Siła liczebna ludności polskiej występuje jeszcze wyraźniej w trzech wschodnich powiatach kraju, t. j. w Bielskim (Bielitz), Cieszyńskim (Teschen) i Frysztaćkim (Frysztat), w których było Polaków 218.766 (68,80 %), Niemców 64.976 (20,20 %), Czechów 35.106 (11 %).

Ludność polska musiała prowadzić walkę na dwa fronty : z germanizacją i czechizacją. Na terenie całego kraju walczyli Polacy z naporem germanizacyjnym stosowanym przez władze austriackie, centralne i krajowe, podtrzymywanym przez niemieckich wielkich posiadaczy ziemskich i przemysłowców, głównie w miastach (Bielsk, Cieszyn, Bogumin, Frysztat) i gminach przemysłowych (Przyniec, Gruszów, Dziedzice, Karwina i innych) (Aneks B. 2).

Stąd też, jeśli spis z 1910 wykazał liczbę ludności « niemieckiej » 76.916, to źródła tak pomyślnego dla Niemców wyniku szukać należy przede wszystkim w nadużyciach spisowych, jakich dopuszczali się urzędnicy niemieccy i czescy, stojący na usługach rządu i wielkiego kapitału niemieckiego, zapisując Polaków władających także językiem niemieckim, jako

aux Allemands qu'aux abus commis par les fonctionnaires allemands, et tchèques, inféodés au gouvernement et aux gros capitalistes allemands, et déclarant Allemands les Polonais bilingues. Il est encore en grande partie le fruit du terrorisme exercé par les industriels allemands de Bielsk, de Cieszyn et du bassin houiller, ainsi que par les employés des domaines de l'archiduc Frédéric et du comte Larisch. Ajoutons que l'accroissement du nombre des Allemands est dû non seulement à la prépondérance économique et politique de ceux-ci, mais encore à la germanisation systématiquement opérée à l'aide de l'enseignement où ils régnaient en maîtres, portant préjudice à l'enseignement polonais, aussi bien sous le rapport du nombre des écoles que sous celui de leur organisation. Pour mieux germaniser les élèves, les Allemands créaient des écoles élémentaires « utraquistes », c'est-à-dire polono-allemandes, tandis que les écoles supérieures étaient exclusivement allemandes, et qu'on n'admettait pas d'élèves sortant des institutions polonaises, ni aux fonctions officielles, ni dans les hauts postes professionnels. (Annexe B. 3).

D'autre part, les Polonais ont eu à se défendre à l'ouest contre l'invasion de l'élément tchèque qui, au cours du XIXe siècle, après la tchéquisation du district de Frydek, se mit à menacer celui de Frysztat, pénétra dans les mines et les fabriques, où les Tchèques remplissent les fonctions influentes de directeurs (50 %), d'ingénieurs, de contremaîtres, de porions (80 %). En alliance tacite ou déclarée avec les Allemands qui, conformément à la devise du gouvernement autrichien : « divide et impera », leur prêtaient un actif concours, les Tchèques s'emparèrent des municipalités, et une fois à la tête des communes, fondèrent des écoles, mirent la population ouvrière polonaise sous leur sujétion.

La lutte tchéco-polonaise a pour terrain le bassin houiller, c'est-à-dire la partie septentrionale du district de Frydek et l'ouest de celui de Frysztat. C'est dans cette région qu'elle s'est concentrée, dans des dernières années, entre autres dans six communes du district de Frysztat : Dzieńmorowice, Orłowa, Łazy, Pietwałd, Sucha-Dolna, Sucha-Średnia où, par les procédés que nous avons signalés, les Tchèques ont réussi à conquérir les conseils municipaux. Ce sont précisément ces communes qui, d'après la convention provisoire entre les Polonais et les Tchèques (5 novembre 1918, annexe B. 4), sont temporairement placés sous l'administration de ces derniers.

Ainsi que le démontre la statistique ci-jointe (Annexe B. 5), ces communes, de 1880 à 1910, ou bien possèdent une majorité polonaise (Sucha Dolna, Średnia, Łazy), ou bien accusent un accroissement si rapide de l'élément tchèque (Orłowa, Pietwałd, Dzieńmorowice) qu'en ressort nettement la tchéquisation forcée de la population polonaise par la bourgeoisie tchèque immigrée, à l'aide d'influences politiques et économiques, ou encore par l'école. Sur ce coin de territoire on combat non seulement pour gagner les âmes de la population ouvrière polonaise, mais encore pour les richesses que crée celle-ci, pour la houille, nerf de l'industrie.

Mais ce n'est là qu'un détail en regard de la puissance numérique de l'élément polonais dans les trois districts politiques de Bielsk, Cieszyn et

niemców, nadto w terrorze ekonomicznym, jaki wywierali niemieccy właściciele zakładów przemysłowych w Bielsku, Cieszynie i zagłębiu węglowym i urzędnicy dóbr arcyksięcia Fryderyka i hr. Larischa, zmuszając niedostatecznie uświadomionych polskich robotników rolnych i fabrycznych, do zapisywania się jako Niemcy. Dodać trzeba, że wzrost Niemców przypisać należy nie tylko ich przewadze ekonomicznej i politycznej, ale nadto systematycznej germanizacji prowadzonej za pomocą szkolnictwa, którym bezwzględnie rządili, upośledzając szkolnictwo polskie, nie tylko pod względem ilości szkół, ale ich organizacji, tworząc szkoły ludowe tak zw. utrakwistyczne t. j. polsko-niemieckie dla tem łatwiejszej germanizacji, a wyższe szkoły tylko niemieckie, nie dopuszczając uczniów szkół polskich ani do urzędów ani na wyższe stanowiska zawodowe (Aneks B. 3).

Z drugiej strony prowadzili walkę obronną na zachodzie z napierającym nań elementem czeskim, który, po zczehizowaniu w ciągu XIX-go wieku powiatu sądowego Frydeckiego, zaczął zagrażać powiatowi Frysztackiemu, wciskał się do kopalń i fabryk, zajmując wpływowe stanowiska kierowników kopalń (50 %) inżynierów, dozorców, sztygarów (80 %), a w cichym lub jawnym sojuszu z Niemcami, którzy pomagali im w myśl zasady Rządu austriackiego « divide et impera », ujmował zarządy gmin w swe ręce, a ujawnszy fundował szkoły czeskie, poddając ludność robotniczą polską w zależność od siebie.

Walka polsko-czeska ma miejsce na terenie zagłębia węglowego, t. j. północnej części powiatu Frydek i zachodnim pasie powiatu Frysztat. Na tym terenie skoncentrowała się w ostatnich latach walka czesko-polska, między innymi w 6 gminach w powiecie Frysztat, t. j. Dzieńmorowice, Orłowa, Łazy, Pietwałd, Sucha Dolna, Sucha Średnia, gdzie czesi powyżej opisanymi metodami potrafili zdobyć zarząd gminny. Są to te gminy, które według układu prowizorycznego między Polakami a Czechami z dnia 5. XI. 1918 (Aneks B. 4) chwilowo dostały się pod zarząd Czechów.

Jak wykazuje załączona statystyka (Aneks B. 5) gminy te albo od r. 1880 do 1910 miały większość polską (Sucha Dolna, Średnia, Łazy), albo wykazują tak gwałtowny wzrost elementu czeskiego (Orłowa, Pietwałd, Dzieńmorowice), że forsowna zczehizacja ludności polskiej za pomocą wpływów politycznych, ekonomicznych i szkoły przez napływową burżuazję czeską jaskrawo występuje na jaw. Toczy się tutaj walka nie tylko o duszę tego robotniczego ludu polskiego, ale o bogactwo które on wytwarza t. j. węgiel, podstawę przemysłu.

Szczegóły jednak odnoszące się do tego terenu walki polsko-czeskiej giną wobec faktu ogólnej siły ludności polskiej w trzech powiatach politycznych Śląska t. j. Bielsk, Cieszyn i Frysztat, w których statystyka wykazała w 1910 Polaków 68,6 %, Czechów 11 %, Niemców 20,4 %, a więc przeważającą większość polską, która faktycznie jeszcze wyraźniej wystąpi, gdy po usunięciu rządów austriackich umożliwi się ludności zapisanej jako niemiecka i czeska przyznawać się do narodowości polskiej.

W myśl powyższych zasad, jakkolwiek mając większość (55 %) na całym Śląsku Cieszyńskim, Polacy stawiają żądanie rewindykacji na rzecz Państwa Polskiego z obszaru Śląska Cieszyńskiego trzech powiatów poli-

Frysztat où la statistique de 1919 note 68,60 % de Polonais, 11 % de Tchèques et 20,4 % d'Allemands, soit une majorité très marquée des premiers, majorité qui ressortira encore avec plus d'éclat lorsque, le gouvernement autrichien étant écarté, la population qui avait été inscrite comme allemande ou tchèque pourra se dire polonaise.

En conformité avec les principes exposés ci-dessus, et bien que les Polonais en Silésie de Cieszyn constituent en général le 55 % de la population globale, ils ne revendiquent en faveur de l'État polonais que les districts de Bielsk, de Cieszyn, de Frysztat, et la commune de Gruszów de celui de Frydek où, d'après le recensement de 1910, se trouvent 1.487 Tchèques et 2.429 Polonais.

c) *Idee démocratique, droit à la justice.* — Les Polonais de la Silésie appartiennent dans leur énorme majorité au peuple; le mouvement national qui s'y manifeste porte donc un caractère démocratique très prononcé.

Ce peuple, catholique (67 %) aussi bien que protestant (33 %), par son amour pour sa langue maternelle, forçait les prêtres et les pasteurs qui lui venaient du dehors (Tchèques, Moraves, Allemands) à parler polonais, et, en définitive, à se poloniser. De ce peuple, livré à lui-même, est sortie une classe lettrée qui l'a préservé d'être submergé par le flot tchèque et germanique. Elle l'a sauvé en l'instruisant, en l'organisant pour la dure lutte économique qu'il a eu à soutenir contre les industriels et les propriétaires allemands, agents du germanisme et de la centralisation autrichienne.

Les grands majorats allemands, l'Administration allemande, l'école allemande, la « Nordmark », succursale de l'« Ostmarkenverein » prussien, travaillaient de connivence pour dénationaliser la population polonaise de la Silésie. Dans cette lutte les Allemands se liaient avec les Tchèques, et bien qu'en Bohême les deux nations fussent en collision ouverte, en Silésie elles se donnaient la main et faisaient tacitement, et même ouvertement, alliance contre les Polonais.

Quoique contraint à se défendre sur deux fronts, l'élément polonais, reculant, il est vrai, un peu devant les Tchèques à l'ouest, a su pourtant jusqu'ici résister aux tentatives de le dénationaliser, grâce à la pleine conscience de sa nationalité, fortement ancrée dans les masses ouvrières qui comptent plus de 60.000 membres et qui trouvent dans le peuple des campagnes un solide concours. Ce peuple vit de sa propre vie nationale polonaise, possède ses organisations professionnelles, économiques, intellectuelles et politiques; il constitue un organisme social et politique capable, de par ses qualités et ses aptitudes, d'une action politique indépendante, et représente un facteur purement démocratique, ainsi que l'attestent les programmes des partis politiques polonais de Silésie qui, sans acception de confession religieuse et de catégorie sociale, sont inspirés d'idées profondément démocratiques.

Aussi, au moment de la désagrégation de l'Autriche (29 octobre 1918), le Conseil National Polonais, spontanément constitué à Cieszyn (12 octobre

tycznych t. j. powiatu Bielsk, Cieszyn i Frysztat i gminy Gruszów z powiatu Frydek, w której według spisu 1910 r. mieszka 1487 Czechów a 2.429 Polaków.

c) *Idea demokratyczna i prawo sprawiedliwości.* — Polacy na Śląsku Cieszyńskim należą w ogromnej większości do warstwy ludowej; ruch narodowy, który się tam przejawia, ma więc charakter czysto demokratyczny.

Zarówno katolicki (67 %) jak i ewangelicki (33 %) lud polski Śląska przez przywiązanie do mowy ojczystej zniewalał nasyłanych mu obcych duchownych (z Moraw, Czech i Niemiec) do przemawiania w polskim języku i polszenia się. Polskość Śląska reprezentuje masa ludu robotniczego i rolniczego. Oddany samemu sobie, stopniowo wytwarzał lud śląski własną warstwę inteligencji, która go przed naporem germańskim i czeskim broniła, podnosząc oświatę, organizując go wśród ciągłej walki z ekonomicznym wyzyskiem wielkich właścicieli ziemskich i przemysłowych którzy równocześnie byli czynnikiem germanizacyjnym i centralistycznym austriackim.¹

Wielkie majoraty niemieckie, administracja niemiecka, szkoła niemiecka « Nordmark », odgałęzienie pruskiego « Ostmarkenvereinu » wszystko to pracowało nad wynarodowieniem ludności polskiej na Śląsku Cieszyńskim. W walce tej Niemcy łączyli się z Czechami, chociaż w Czechach dwa te narody były ze sobą w jawnym zatargu, na Śląsku podawały sobie ręce i tworzyły ciche lub nawet jawne przymierze przeciwko Polakom.

Na terenie zagłębia węglowego, żywioł inteligentny czeski, wypierany przez Niemców z Czech i Moraw, znajdował na Śląsku życzliwe przyjęcie przez kapitalistów niemieckich, jako czynnik walki z Polakami i rozstroju narodowego, z którego korzystał tylko element germański. Stąd też tutaj, mimo walki czesko-niemieckiej w rdzennych Czechach, zwyciężał na Śląsku zawsze system cichego lub jawnego sojuszu tych dwóch czynników przeciw Polakom.

Pomimo walki na dwa fronty, żywioł polski, tracąc co prawda na zachodzie na rzecz Czechów, oparł się dotąd skutecznie naporowi wynaradawiającemu, dzięki uświadomieniu warstwy robotniczej polskiej, liczącej przeszło 60 tysięcy, znajdującej oparcie w masie ludu wiejskiego. Ten lud żyje własnym życiem narodowym polskim, ma swoje organizacje zawodowe, ekonomiczne, kulturalne i polityczne, tworzy jednolity organizm społeczny i polityczny, uzdolniony przez swe właściwości i zalety do działania samodzielnego, politycznego, a reprezentuje czynnik czysto demokratyczny, czemu dają wyraz partje polityczne polskie śląskie, o szczerze demokratycznym programie, bez względu na wyznanie i klasy społeczne.

Ten czynnik demokratyczny skupiał zarówno robotnika jak i rolnika polskiego pod jednym sztandarem walki o prawa obywatelskie i narodowe wobec wrogów, znajdując zarazem szczerą oddźwięk i pomoc u całego polskiego społeczeństwa.

Stąd to w czasie rozpadania się Austrii (29. X. 1918) Rada Narodowa Polska w Cieszynie, samorzutnie ukonstytuowana (12. X. 1918) a składająca się w równych częściach z reprezentantów robotników, rolników i

1918) et comprenant, en nombre égal, des représentants des ouvriers, des agriculteurs et des classes cultivées, agissant en complète union politique, a pris le pouvoir en Silésie de Cieszyn. Les revendications de la Silésie de Cieszyn ont donc pour base, outre les droits historiques et ethnographiques, l'idée démocratique et le droit d'obtenir la réparation des préjudices dont le peuple silésien a souffert sous la domination étrangère depuis le xive siècle, de cette domination qui, systématiquement, s'était acharnée à exterminer le polonisme en Silésie, à exploiter les forces des habitants de cette province et à en accaparer les richesses.

REVENDEICATION DE LA FRONTIÈRE HISTORIQUE DE LA SILÉSIE DE CIESZYN AU SUD, SUR LES CONFINS DE LA HONGRIE (PARTIE SEPTENTRIONALE DU COMITAT DE TRENCZYN).

La frontière sud-ouest de la Pologne au xe siècle englobait la Slovaquie actuelle et atteignait le Danube et la Theiss. Après la mort de Boleslas le Vaillant, en 1025, la Pologne perdit la plupart de ses possessions transcarpathiques qui passèrent à la Hongrie. Seule une partie de ces territoires resta à la Pologne, entre autres la fraction septentrionale du cercle de Trenczyn qui, au xiie siècle, appartenait à la Silésie de Cieszyn actuelle (Annexe C. 1). Toutefois, sous la pression hongroise, les possessions polonaises se rétrécirent peu à peu et, au xiiie siècle, ne comportèrent plus que le cercle actuel de Czaca, où la population est restée polonaise jusqu'à nos jours.

Par suite des visées conquérantes des Hongrois, ce lambeau de territoire donna lieu à des compétitions qui se perpétuèrent à travers tous les temps modernes, du xve à la fin du xviiie siècle, ainsi qu'en font foi les commissions de délimitation des frontières, constituées, à maintes reprises, à la suite des plaintes portées par les ducs de Cieszyn contre les Hongrois (la maison de Sungey, seigneurs de Budietin).

Cependant la dernière de ces commissions (1793) ne rétablit pas les anciennes frontières de la Silésie; les Hongrois ne furent pas dépossédés de leurs empiètements sur la Silésie de Cieszyn.

Ce territoire de Trenczyn que s'étaient approprié les Hongrois, de même que toute la Silésie de Cieszyn, dépendait au point de vue ecclésiastique de l'évêché de Breslau, lequel à son tour était sous la dépendance de l'archevêché de Gnesen. C'est ce que confirme une bulle du pape Adrien IV pour la cathédrale de Breslau (1155), ainsi que la carte du diocèse de Breslau, dressée par Felbeger en 1751, et d'après laquelle les limites du diocèse coïncident avec la frontière politique méridionale de la Silésie de Cieszyn à cette époque. (Annexe C. 2, cartes historiques).

La région ethnographiquement polonaise comprend une zone compacte, habitée par une population purement polonaise dans 13 localités, et la petite ville de Czaca, avec un tiers de population slovaque, en somme 36.000 Polonais. Cette population, sous le rapport matériel et moral, est absolument semblable aux montagnards polonais de la Silésie de Cieszyn. Elle est en relations suivies (surtout religieuses) avec la Silésie et la Galicie. Elle parle polonais, ce que constatent les linguistes tchèques et slovaques non moins que les Polonais. (Annexe C. 2).

inteligencji, działając w zupełnej harmonii politycznej, objęła władzę na całym polskim Śląsku i znalazła wszędzie bezwzględny posłuch i uznanie, reprezentując właśnie ten czynnik demokratyczny, pod którego sztandarem odbudowywuje się Państwo Polskie.

Rewindykacja Śląska Cieszyńskiego opiera się więc, oprócz praw polskich historycznych i etnograficznych na prawach idei demokratycznej i zadaniu zadosyćuczynienia za krzywdy, które lud polski Śląska wycierpiał, pozostając od XIV wieku pod obcym panowaniem, stosującym system tępienia polskości Śląska, eksploatacji sił jego i skarbów jego ziemi.

REWINDYKACJA HISTORYCZNEJ POŁUDNIOWEJ GRANICY ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO
OD STRONY WĘGIER (PÓŁNOCNA CZĘŚĆ OBWODU TRENCZYN).

Południowo zachodnia granica Polski w wieku X-ym obejmowała dzisiejszą Słowacyznę i sięgała po rzekę Dunaj i Cisę. Po śmierci Bolesława Chrobrego (Wielkiego) w r. 1025, straciła Polska przeważną część obszarów zakarpackich na rzecz Węgier. Z tych obszarów niewielka część utrzymała się przy Polsce, między innymi północna część okręgu Trenczyn należała w wieku XII do obecnego Śląska Cieszyńskiego (Aneks C. 1). Napór Węgrów uszczuplał jednak z czasem polskie posiadłości, które w wielku XIII zredukowały się do dzisiejszego okręgu Czaca gdzie też ludność polska do dziś się utrzymała.

Wskutek zaborczości węgrodzkiej wynikły o ten pas ziemi dalsze walki, trwając od wieku XV nieprzerwanie do końca wieku XVIII, o czym świadczą ponawiane ciągle komisje graniczne, delegowane na skutek skarg książąt Cieszyńskich przeciw Węgom (panowie de Sungey, dziedzice Budietina).

Lecz ostatnia z tych komisji r. 1793 nie przywróciła dawnej granicy Śląska; przetrwała do obecnej chwili obecna granica południowa Śląska, taka jaką wytknął gwałt węgrodzki.

Ten obszar Trenczyński, zagarnięty przez węgrodzkie należał pod względem kościelnym razem ze Śląskiem Cieszyńskim do biskupstwa wrocławskiego podległego arcybiskupstwu poznańskiemu, co stwierdza bulla papieża Hadryana IV dla katedry wrocławskiej z roku 1155 i mapa tejże diecezji wrocławskiej J. Felbegera z roku 1751, według której granice kościelne pokrywają się z ówczesną południową granicą polityczną Śląska Cieszyńskiego (Aneks C. 2. mapy historyczne).

Obszar etnograficznie polski obejmuje zwarte terytorjum, zasiedlone przez ludność wyłącznie polską w 13 miejscowościach i miasteczko Czaca z 1/3 słowaków, w ogólnej zaś sumie 36.000 ludności polskiej. Ludność ta pod względem kultury materialnej i duchowej jest zupełnie podobna do górali polskich na Śląsku Cieszyńskim, utrzymuje stosunki (szczególnie religijne) ze Śląskiem i Galicją, a mówi językiem polskim, co stwierdzają lingwiści zarówno polscy, jak czescy i słowaccy (Aneks C. 3).

Sur ce peuple, comme sur tous les autres Slaves de la Hongrie, s'est appesanti le joug des Hongrois. Ils ont été privés d'écoles, dénationalisés par l'église, dépouillés de leurs droits civiques, bref, soumis — sans succès du reste — à la plus intense dénationalisation.

Le cercle de Czaca, porté sur une carte de 1736 comme « à revendiquer » (*revindicandus*), appartient historiquement et ethnographiquement à la Silésie polonaise et, ensemble avec celle-ci, forme un tout géographique. En l'acquérant, la Pologne s'assurerait l'accès à deux défilés de toute importance par lesquels passe la voie ferrée : celui de Jabłonków en Silésie de Cieszyn (ligne de Bogumin (Oderberg) - Koszyce) (Kaschau) et celui de Zwardoń en Galicie, qui fait communiquer le cercle de Czaca avec Żywiec (Galicie). Le cercle de Czaca serait l'angle le plus avancé de la Pologne vers la Moravie.

II

L'ORAWA ET LE SPISZ

En dehors de Czaca, la Pologne revendique encore, parmi les territoires de l'Etat hongrois, la partie nord de l'Orawa et la partie nord du Spisz. Les droits qu'ont les Polonais à ces régions se basent sur des données : 1. ethnographiques et linguistiques; 2. historiques; 3. économiques et concernant les communications.

1. — L'élément linguistique polonais comme élément essentiel de ces régions, a été reconnu par les savants tchèques et slovaques eux-mêmes. Sembera et Poliwka l'ont constaté pour le nord de l'Orawa, Sembera et Czambel l'ont fait pour le nord du Spisz. Cet état de choses a été pleinement admis, comme le prouvent les cartes tchèques de Niederle (1903 et 1909) et de Bohac-Travnicek (1913). La carte de Nitsch, ci-incluse, s'appuie sur ces observations et les cite en détail.

Puisque la partie nord-ouest de la Hongrie n'a jamais appartenu à l'Etat tchèque, puisque d'autre part — d'accord avec le principe général de la liquidation de la Hongrie — les Tchèques ne peuvent réclamer pour eux la Slovaquie qu'uniquement en avançant une étroite parenté rapprochant la langue tchèque et la langue slovaque, il n'est que pure conséquence, si les parties de la Hongrie dont la population est nettement polonaise, reviennent à la Pologne. Il est vrai que d'après la statistique hongroise officielle de 1910, ce n'est que le district Trstena (dans l'Orawa) qui serait polonais (environ 17.000 Polonais), mais ceci s'explique clairement par le fait qu'au paravant les autorités hongroises n'avaient jamais pris en considération la langue polonaise (en 1910 elles ne l'ont fait que pour ce district), comme de même elles l'éliminaient entièrement de la vie publique. Dans de telles conditions, la langue slovaque pouvait se répandre parmi les Polonais habitant ces provinces, d'autant plus qu'elle était reconnue à l'église et admise à côté de la langue hongroise dans les écoles. Malgré tout cela, le peuple est resté polonais dans sa langue, dans sa civilisation matérielle, dans ses costumes, et de nombreux pèlerinages aux pardons de Ludzmierz et Kalwarja affir-

Nad ludem tym, podobnie jak nad innemi słowiańskimi na Węgrzech, zaciężyło jarzmo węgierskie, pozbawiając go własnej szkoły, wynaradawiając przez kościół, pozbawiając praw obywatelskich, usiłując go, bezskutecznie zresztą, wynarodowić.

Okrąg Czaca, oznaczony na mapie Śląska w roku 1736 jako « domagający się rewindykacji » (« revindicandus ») należy historycznie i etnograficznie do polskiego Śląska, a geograficznie tworzy z nim organiczną całość. Polska uzyskałaby przez to od południa dostęp do dwóch przełęczy nadzwyczaj ważnych, przez które prowadzi kolej żelazna t. j. przełęczy Jabłonków na Śląsk Cieszyński (kolej Bogumin-Koszyce) (Kaschau-Oderberg) i przełęczy Zwardoń w Galicji, która łączy okrąg Czacy z Żywcem (Żywiec w Galicji). Okrąg Czacy utworzyłby najdalej wysunięty narożnik Polski, stykający się z Morawami.

II

ORAWA I SPISZ

Oprócz Czacy Polska rewindykuje z dawnych terytorjów Państwa węgierskiego część północną Orawy i część południową Spisza. Prawa posiadane przez Polaków do tych okręgów opierają się na danych :

1. etnograficznych i językowych,
2. historycznych,
3. ekonomicznych i dotyczących komunikacji.

1. Nawet uczeni czescy i słowaccy przyznali, że żywioł językowy polski jest żywiołem zasadniczym tych okręgów. Sembera i Poliwka przyznali to dla części północnej Orawy, Sembera i Czambel dla północnej części Spisza. Ten stan rzeczy został powszechnie uznany, jak tego dowodzą mapy czeskie Niederlego (1903 i 1909) i Bohaca-Travnika (1913). Mapa Nitscha opiera się na tych spostrzeżeniach i przytacza je w szczegółach.

Ponieważ część północno-zachodnia Węgier nigdy nie należała do Państwa czeskiego, ponieważ z drugiej strony — zgodnie z zasadą ogólną likwidacji Węgier — czesi mogą domagać się dla siebie Słowaczyny jedynie powołując się na bliskie pokrewieństwo języków czeskiego i słowackiego, więc jest naturalną konsekwencją tego, że te części Węgier, których ludność jest czysto polska, powinny przypaść Polsce. Prawda, że według urzędowej statystyki węgierskiej z roku 1910 tylko powiat Trstena (na Orawie) jest uznany za polski (około 17.000 Polaków), lecz to tłumaczy się jasno tem, że władze węgierskie nie brały nigdy pod uwagę języka polskiego (w r. 1910 uczyniły to tylko dla tego powiatu), podobnie jak wyłączyły go zupełnie z życia publicznego. W tych warunkach język słowacki mógł być się rozpowszechniać między Polakami zamieszkującymi te prowincje, a to tembardziej, że język słowacki był uznany w kościele i dopuszczony obok węgierskiego w szkołach.

Mimo to lud pozostał polskim z języka, z cywilizacji, z obyczajów, a liczne pielgrzymki na odpusty do Ludźmierza i do Kalwarji stwierdziły i stwierdzają więzy religijne które lud ten łączy z Polską. W chwili rozpada-

maient et affirment les liens religieux qui l'unissent à la Pologne. Au moment de la désagrégation de l'Autro-Hongrie, le nord de l'Orawa, aussi bien que le nord du Spisz, ont chaleureusement exigé d'être réunis à la Pologne; les deux provinces ont reçu avec enthousiasme les détachements polonais et en ont pris congé avec regret, lorsqu'au commencement de janvier 1919 les Tchéco-Slovaques occupaient provisoirement, par ordre de la mission civile alliée, tout le pays jusqu'aux frontières hongroises de 1914.

2. — Au point de vue historique, le nord de l'Orawa et le nord du Spisz n'ont jamais appartenu à la Bohême, d'autant moins à un Etat slovaque qui n'a jamais existé. En présence de la liquidation de la Hongrie ce n'est que la Pologne qui peut avancer des droits historiques, en premier lieu pour le Spisz.

Le comitat d'Orawa appartenait en entier à la Pologne jusqu'au commencement du XIIIe siècle; lorsque, plus tard, les frontières hongroises se furent avancées vers le nord, elles ne dépassèrent pourtant pas les rivières de Biała Orawa et Orawica aux confluent desquels se trouvait Twardoszyn, station douanière. La partie septentrionale du pays, couverte d'une forêt vierge et faisant partie de la province de Cracovie, ne se peupla que tardivement, vers le XVIe siècle peut-être, grâce à une colonisation purement polonaise. Encore au XVIIe siècle les cartes géographiques, comme par exemple celles du « *Theatrum Europaeum* », présentent toute la Haute-Orawa jusqu'à Twardoszyn comme appartenant à la Pologne; ce n'est que postérieurement qu'elle passa à la Hongrie.

Le Spisz appartenait à la Pologne depuis des temps immémoriaux. Selon un document de Henri IV portant la date de 1086, les frontières polonaises atteignaient la rivière Hornad. Les données linguistiques confirment ce fait : la branche orientale de la langue slovaque est aujourd'hui encore très proche de la langue polonaise. Séparé de la Pologne dans la première moitié du XIIe siècle, tout le nord du Spisz y revient déjà en 1412 en vertu du document signé par le roi hongrois Sigismond et adressé au roi de Pologne Jagiełło; ce document mettait en hypothèque 13 villes allemandes du Spisz : Biała Spiska (Bela), Lubica (Leubicz), Wierzbów (Manharsdorf), Włachy (Walendorf), Nowa Wieś Spiska (Neudorf), Sobota Spiska (Georgenburg), Poprad (Teutschendorf), Straża (Michelsdorf), Ruskinowice (Russdorf), Wielka (Felka), Podgrodzie Spiskie (Kirchdorf), Maciejowice (Matzdorf), Twarozna (Durelsdorf), et trois autres villes qui ont été polonaises depuis des temps immémoriaux : Lubowla, Gniazdy et Podoliniec. La somme hypothécaire n'a jamais été rendue et le Spisz est toujours resté à la Pologne jusqu'à la veille du premier partage, c'est-à-dire jusqu'en 1769, date à laquelle le gouvernement autrichien fit occuper la province sous prétexte de précautions à prendre contre la peste; naturellement la somme due ne fut point restituée à cette occasion. Le gouvernement de Marie-Thérèse ne manqua pas d'incorporer dans la Hongrie même les trois communes de Podoliniec, Gniazdy et Lubowla qui, à l'origine, n'appartenaient pas au Spisz, mais — d'après un document de 1301 — à la région polonaise de Sącz. Ces trois villes n'avaient jamais été mises sur la même liste que les villes

nia się Austro-Węgier północna część Orawy, podobnie jak północna część Spisza, domagały się gorąco przyłączenia do Polski i obydwie te prowincje powitały z entuzjazmem oddziały polskie a pożegnały je z żalem, gdy na początku r. 1919 Czecho-Słowacy zajmowali prowizorycznie, z rozporządzenia misji cywilnej Sprzymierzonych, cały kraj aż do granicy węgierskiej z r. 1914.

2. Z punktu widzenia historycznego północna część Orawy i północna część Spisza nigdy nie należały do Czech, a tem mniej do Państwa słowackiego, które nigdy nie istniało. Wobec likwidacji Węgier tylko Polska może się powoływać na swe prawa historyczne, w pierwszej linii do Spisza.

Komitat Orawski należał w całości do Polski aż do początku XIII wieku; gdy później granica węgierska posunęła się dalej ku północy, nigdy nie przekroczyła ona rzek Białej Orawy i Orawicy, u których spotkania była komora celna Twardoszyn. Północna część tego kraju pokryta lasem dziewiczym i należąca do Prowincji Krakowskiej zaludniła się późno, około XVI wieku, dzięki kolonizacji czysto polskiej. Jeszcze w XVII wieku mapy, jak na przykład mapa « Theatrum Europaeum » przedstawiają Wysoką Orawę aż do Twardoszyna jako należącą do Polski; później dopiero przeszła ona do Węgier.

Spisz należał do Polski od czasów niepamiętnych. Według dokumentu Henryka IV, z datą 1086 r. granica Polski dochodziła do rzeki Hornad. Dane językowe potwierdzają ten fakt: gałąź wschodnia języka słowackiego jest obecnie bardzo zbliżona do języka polskiego. Oddzielona od Polski w pierwszej połowie w. XII, cała północna część Spisza wróciła do niej już w r. 1412 na podstawie dokumentu podpisanego przez króla węgierskiego Zygmunta i adresowanego do króla Jagiełły; dokument ten dawał w zastaw 13 miast niemieckich Spisza: Biała Spiska (Bela), Lubica (Leubicz), Wierzbów (Manharsdorf), Włachy (Walendorf), Nowa Wieś Spiska (Neudorf), Sobota Spiska (Georgenberg), Poprad (Teutschendorf), Straża (Michelsdorf), Ruskinowce (Russdorf), Wielka (Felka), Podgrodzie Spiskie (Kirchdorf), Maciejowce (Matzdorff), Twarozna (Durelsdorf), i trzy inne miasta, które były polskimi od czasów niepamiętnych: Lubowla, Gniazdy i Podoliniec. Suma zastawna nigdy nie była oddana i Spisz pozostał przy Polsce aż do pierwszego rozbioru, to zn. do r. 1769, gdy rząd austriacki zajął tę prowincję pod pretekstem zabezpieczenia się przeciw dżumie; oczywiście suma należna nie była oddana. Rząd Marji Teresy nie omieszkał wcielić do Węgier trzech gmin — Podoliniec, Gniazdy i Lubowlę — które nie należały do Spisza, lecz — zgodnie z dokumentem z r. 1301 — do okręgu polskiego Sącza, Te trzy miasta nigdy nie były pomieszczone na tym samym spisie co miasta zastawione, a nawet po zajęciu Spisza przez Austrię, aż do r. 1787, należały do dyecezji krakowskiej.

engagées, et même après l'occupation du Spisz par l'Autriche, jusqu'en 1787, elles appartenait au diocèse de Cracovie.

Ce n'est donc que la Pologne qui a des droits historiques incontes- tables au nord du Spisz. Pourtant, admettant pour toute la frontière tchéco- slovaque le principe ethnographique, la Pologne n'a aucune prétention à obtenir les régions habitées par une population indubitablement slovaque. Ces villages slovaques sont indiqués sur la carte selon les opinions du savant slovaque Czambel et du savant tchèque Niederle.

3. — La situation géographique unissait toujours le nord de l'Orawa et du Spisz à la Pologne, c'est ce que prouvent les relations séculaires entre ces deux provinces et la Pologne, et le fait de la population primi- tivement polonaise qui y habite jusqu'aujourd'hui. Ce ne sont que les Hautes-Tatras qui formaient une barrière entravant les communications entre ces pays voisins, de même qu'elles séparent strictement la région purement polonaise de Nowy-Targ et la région purement slovaque de Liptów.

Les Beskides occidentaux, se trouvant à la frontière nord de la partie septentrionale de l'Orawa, ne la séparent point plus fortement de la Polo- gne que ne le fait la chaîne de la Magura par rapport à la partie méridionale de cette même province. On le voit sur le fait même de deux voies de communication qui unissent le nord de l'Orawa avec la Pologne, au nord- ouest par Żywiec et à l'est par Czarny-Dunajec, tandis qu'il n'y a qu'une voie suivant la vallée de la rivière Orawa, qui unit le nord et le sud de la province de l'Orawa. Géographiquement parlant, la partie nord de l'Orawa atteint la chaîne de Magura et de Twardoszyn, citée plus haut. Mais la Polo- gne, suivant, par rapport aux Tchèques, exclusivement le principe ethno- graphique, ne revendique que la ligne des villages indubitablement polonais avancés le plus loin vers le sud.

La connexion géographique du nord du Spisz avec la Pologne est manifeste, vu qu'il se trouve non dans le bassin de la Theiss mais bien dans celui de la Vistule. Par la vallée du Poprad, il se réunit aux régions essentiellement polonaises de Sącz, et c'est par cette même vallée du Poprad que venaient au XIIIe siècle les premières phalanges des colons, arrivant non de la Slovaquie, mais bien de la Pologne. Le pays du Poprad n'a jamais été slovaque, ni au point de vue ethnographique, ni au point de vue historique, ni au point de vue géographique, par contre, à tous ces égards, il a tou- jours été polonais. On pouvait voir, parmi les colons, même des Allemands, mais on n'y voyait jamais de Slovaques. Il est hautement caractéristique que, dans les dernières dizaines d'années, ce sont les montagnards polonais de Nowy-Targ qui ont acquis de nouveau toute une série de ces colonies allemandes : c'est ainsi qu'ils ont polonisé les villages de Biała et Lubica, naguère allemands.

Tout le bassin du Poprad devrait donc appartenir à la Pologne, aussi bien pour des raisons géographiques que pour des raisons historiques. Pourtant, l'artère principale de la voie ferrée Żylna-Koszyce (Zsolna- Kassa), d'une haute importance pour la Tchéco-Slovaquie, traverse la haute vallée du Poprad, de Szerba jusqu'à la ville du Poprad; prenant ce

Tylko Polska więc ma prawa niezaprzeczone do Spisza. Mimo to, przyjmując dla całej granicy z Czecho-Słowacją zasadę etnograficzną Polska nie ma żadnej pretencji do terytorjów zamieszkałych przez ludność niewątpliwie słowacką. Te wsie słowackie są wskazane na mapie zgodnie z danymi uczonego słowackiego Czambela i uczonego czeskiego Niederlego.

3. Położenie geograficzne łączyło zawsze południową część Spisza i Orawy z Polską; dowodzą tego odwieczne stosunki między temi dwoma prowincjami z Polską i fakt że ludność polska je zamieszkuje po dzień dzisiejszy. Wysokie Tatry jedynie stanowią barjerę, przeszkadzającą w komunikacji między temi sąsiednimi krajami, podobnie jak oddzielają ściśle czysto polski okręg Nowotarski od okręgu czysto słowackiego Liptowskiego.

Beskidy zachodnie są położone na granicy północnej części Orawy i nie oddzielają jej więcej od Polski niż łańcuch Magury od południowej części tej prowincji. Dowodzi tego fakt, że północną część Orawy z Polską łączą dwie drogi na północnym-zachodzie przez Żywiec i na wschodzie przez Czarny Dunajec, wówczas gdy część północna i południowa tej prowincji ma komunikację tylko jedną drogą. Pod względem geograficznym część północna Orawy dochodzi do łańcucha Magury i Twardoszyna. Lecz Polska, stosując w stosunku do Czechów wyłącznie zasadę etnograficzną, rewindykuje tylko szereg wsi niewątpliwie polskich, posuniętych najdalej ku południowi.

Związek geograficzny północnej części Spisza z Polską jest oczywisty, ponieważ Spisz jest położonym w dorzeczu Wisły a nie w dorzeczu Cisy. Przez dolinę Popradu łączy się on z czysto polskim okręgiem Sądeckim; tą doliną Popradu przyszły pierwsze grupy kolonistów — z Polski a nie ze Słowaczyny. Kraj nad Popradem nigdy nie był Słowackim, ani z punktu widzenia etnograficznego, ani z punktu widzenia historycznego, ani z punktu widzenia geograficznego; pod temi wszystkimi względami był zawsze polskim. Wśród kolonistów można było spotkać Niemców, nigdy zaś Słowaków. Jest rzeczą znamionną, że w ciągu ostatniego dziesięciolecia górale z Nowotarszczyzny kupili cały szereg kolinji niemieckich w ten sposób spolszczyli oni wsie Białą i Lubicę, dawniej niemieckie.

Całe dorzecze Popradu powinno należeć do Polski zarówno ze względów geograficznych jak historycznych. Linja kolejowa z Żylina do Koszyc (Zsolna — Kassa) mająca wielkie znaczenie dla Czecho-Słowacji, przecina wysoką dolinę Popradu, od Szczerby aż do miasta Popradu; biorąc fakt ten pod uwagę, Polska nie żąda tego okręgu, tembardziej, że wsie położone

fait en considération, la Pologne ne revendique pas ces régions, d'autant plus que les villages situés au-dessus de la ville de Poprad sont slovaques. Par contre, la Pologne doit réclamer le cours inférieur du Poprad, donc aussi un morceau du comitat de Szarysz entre Lubowla et Orłow, avec quatre villages slovaques : Pławnica, Gromosz, Puste Pole et Lubotynia. Cette exception unique faite à la règle ethnographique se comprend aisément. Ajoutons qu'il y a bien plus de villages polonais dispersés sur le territoire laissé aux Slovaques.

Tout en renonçant au cours du haut Poprad jusqu'à Spiska Sobota, la Pologne doit maintenir ses droits à l'ancienne frontière naturelle suivant la crête principale des Tatras jusqu'au Polski Grzebień, de manière que les torrents se jetant dans la Białka appartiennent sur tout leur cours à la Pologne.

Cette délimitation politique, se basant sur la frontière essentiellement ethnographique au point de renoncer même aux contrées parlant des dialectes transitoires, donnerait la seule garantie d'un accord durable entre la Pologne et la Tchéco-Slovaquie.

Ainsi donc, la frontière revendiquée par la Pologne devra passer :

1. — Dans l'Orawa, au sud des derniers villages polonais : Erdedka, Klin-Zakamienne, Raboza, Chyżne, Głodówka, Sucha-Góra.

2. — Dans le Spisz, par la crête principale des Tatras, non seulement à l'ouest de Rysy (Meerangspitze) comme jusqu'à présent, mais aussi à l'est, en traversant la Wysoka (Tatraspitze, 2.555 m.), le Gerlach (2.663 m.) et la vallée de Felka au-dessus du lac de ce nom. De là, elle suivra le torrent Czerwony (Rotbach), jusqu'au village de Maciejowce (Matzdorf), en amont duquel elle franchira le Poprad. De là, elle passera au nord des derniers villages slovaques, Farkasowce et Dworzec (Szepesndvard), puis se dirigeant vers le nord-est, elle suivra le partage des eaux entre le Poprad d'une part et le Hornad et la Tarcza de l'autre. La nouvelle frontière rejoindra l'ancienne frontière de la Galicie juste à l'est de Leluchów.

ANNEXE A.

Se sont occupés de la frontière linguistique polono-tchèque des savants allemands, tchèques et polonais.

1. — *Allemand* Springer : Statistik des Oesterr. Kaiserstaates. Vienne, 1840.

Il signale une population polonaise dans le sud-est de la Silésie et dans quelques localités sur les confins de la Moravie.

2. — *Tchèques* V. Sembera : « Zakladowe dialektologie cesko-slovenske », Vienne, 1864.

Il dit que la population de la rive droite de l'Ostrawica qualifie elle-même son langage de silésien et non de morave.

powyżej miasta Popradu są słowackie. Natomiast musi się Polska domagać dalszego biegu Popradu, a więc i części komitatu Szarysz między Lubowlą a Orłowem z czterema wsiami słowackimi : Pławnica, Gromosz, Puste Pole i Lubotynia. To jedyne odstępstwo od zasady etnograficznej łatwo zrozumieć. Dodajmy, że dużo więcej wsi polskich znajduje się na terytorjum pozostawionem słowakom.

Zrzekając się górnego biegu Popradu aż do Spiskiej Soboty, Polska musi utrzymać swe prawa do dawnej naturalnej granicy idącej wzdłuż głównego łańcucha Tatr aż do Polskiego Grzebienia, tak by potoki wpadające do Białki należały całkowicie do Polski.

Podobne rozgraniczenie polityczne oparte na rozgraniczeniu etnograficznym tak dalece, że się rezygnuje nawet z okręgów w których ludność mówi narzeczem przejściowym, dawałoby jedynie gwarancję trwałej zgody między Polską a Czecho-Słowacją.

Więc tedy granica rewindykowana przez Polskę powinna biedz :

1. Na Orawie, na południe od ostatnich wsi polskich : Erdedka, Klisz-Zakamienne, Raboza, Chyżne, Głodówka, Sucha-Góra.

2. Na Spiszu, głównym grzbietem Tatr, nietylko na zachód od Rysów (Meerangspitze), jak obecnie, lecz także na wschód, przechodząc przez Wysoką (Tatraspitze, 2.555 m.), Garłuch (2.663 m.) i przez dolinę Felka ponad jeziorem tej nazwy. Stąd powinna biedz potokiem Czerwonym (Rotbach) aż do wsi Maciejowce (Mahdorf), powyżej której powinna przejść Poprad. Stamtąd powinna przejść na północ o ostatnich wsi słowackich Farkasowce i Dworzec (Szepesndvard), później, kierując się ku północnemu wschodowi, powinna biedz wododziałem między Popradem z jednej a Hornadem i Tarczą z drugiej strony. Nowa granica powinna zejść się z dawną granicą Galicji tuż na wschód od Leluchowa.

III

ANEKS

ANEKS A.

O granicy językowej polsko-czeskiej mówią uczeni niemieccy, czescy i polscy :

1. — Niemiec *Springer* : Statistik des Oesterr. Kaiserstaates. Wiedeń 1840,

znajduje « ludność polską na południowo-wschodnim Śląsku i w niektórych granicznych częściach Moraw ».

2. — Czesi *V. Sembera* : « Zakładowe dialektologie cesko-slovanske. Wiedeń 1864,

mówi, « że sama ludność na prawym brzegu Ostrawicy nie nazywa swego narzecza morawskiem, lecz śląskiem.

3. J. Safarik : « Slovanski Narodopis », Prague, 1842.

« En Silésie règne la langue polonaise », affirme-t-il. Il compte 192.000 Polonais dans la Silésie de Cieszyn; c'est le chiffre de toute la population slave du duché à cette époque.

4. L. Niederle : « Encyklopedya filologii slowianskiej ». Saint-Pétersbourg, 1904, Page 4 :

« La frontière du territoire polonais part de la montagne Sulow, c'est-à-dire des sources de la Morawka, affluent de droite de l'Ostrawica, et, traversant des villages dispersés sur les deux rives de la Lucyna, aboutit à l'Oder à Bogumin. »

Dans le même ouvrage, page 48 : « Ce n'est qu'à l'ouest de l'Ostrawica que commence le domaine réel de la langue tchèque, bien que s'y fassent encore sentir des influences du polonais. »

Parmi les linguistes polonais, M. K. Nitsch a parcouru tout le pays, s'arrêtant à chaque village, et a consigné le résultat de ses recherches dans un ouvrage publié par l'Académie des Sciences de Cracovie : « Les dialectes polonais de la Silésie », t. IV, 1909. Nous y lisons, p. 258 : « Les dernières localités encore purement polonaises à l'ouest sont : Łomna, Rzeka, Ligotka kameralna, Dobracice, Domasłowice, Szobiszowice, Szpluchów, Więclowice, Datynie górne, Bogumin. »

Sur la carte ci-jointe une ligne rouge marque les frontières entre la langue polonaise et le dialecte intermédiaire polono-tchèque.

ANNEXE B. 1.

I. — Résultats des recensements effectués en Silésie de Cieszyn de 1846 à 1910 :

Années	Polonais	Tchèques	Allemands
1846.....	76,0 %	24,0 %	
1851.....	77,8 %	22,2 %	
1857.....	70,3 %	29,7 %	
1869.....	58,3 %	21,4 %	20,3 %
1880.....	58,7 %	27,3 %	14,0 %
1890.....	60,6 %	25,2 %	14,2 %
1900.....	60,7 %	23,7 %	15,5 %
1910.....	54,8 %	27,1 %	18,1 %

II. — Les rapports proportionnels des nationalités dans les trois districts orientaux de la Silésie : Bielsk, Cieszyn, Frysztat (non compris le district de Frydek), de 1880 à 1910, se présentent comme suit :

Années	Polonais	Tchèques	Allemands
1880.....	75 %	9 %	16 %
1890.....	77 %	7 %	16 %
1900.....	76 %	6 %	18 %
1910.....	69 %	11 %	20 %

ANNEXE B. 2.

Le chiffre des Allemands (76.916) donné par le recensement de 1910, même en supposant que les recensements antérieurs aient été opérés cor-

3. — *J. Safarik* : « Slovanski Narodpis. » Praga 1842, mówi : « w Cieszyńskim panuje mowa polska ». Polaków w Cieszyńskim obliczył na 192.000, t. j. tyle ile wówczas wynosiła ludność słowiańska księstwa.

4. — *L. Niederle* : « Encyklopedja filologii słowiańskiej ». Petersburg 1909, str. 4 : Mówi, « Granica obszaru polskiego zaczyna się u góry Sulów, czyli u źródeł rzeki Morawki, prawego dopływu Ostrawicy i ciągnie się wsiami rozrzuconemi po obu stronach Lucyny aż do rzeki Odry pod Boguminem. »

Tamże. str. 48 : « *Dopiero na zachód od Ostrawicy zaczyna się rzeczywiście język czeski, jakkolwiek i tu z wpływem polskim* ».

Z polskich ligwistów decydującem jest zdanie *K. Nitscha*, który cały ten teren przeszedł od wsi do wsi i naukowe uzasadnił wyniki w dziele wydanem przez Krakowską Akademię p. t. « *Dyalekty polskie Śląska* » tom IV. 1909 r. str. 258 : « ostatniemi takimi czysto polskimi miejscowościami na zachodzie są : Łomna, Rzeka, Ligotka Kameralna, Dobracice, Domasławice, Szobiszowice, Szpluchów, Więclowice, Datynie Górne, Bogumin ».

Linia czerwona na mapie oznacza granicę języka polskiego i dyalektu przejściowego polsko-czeskiego.

ANEKS B. 1.

1. — Wyniki dotychczasowych spisów ludności na Śląsku Cieszyńskim w latach od 1846-1910.

Rok.	Polacy	Czesi	Niemcy
1846	76,0 %	24,0 %	
1851	77,8 %	22,2 %	
1857	70,3 %	29,7 %	
1869	58,3 %	21,4 %	20,3 %
1880	58,7 %	27,3 %	14,0 %
1890	60,6 %	25,2 %	14,2 %
1900	60,7 %	23,7 %	15,5 %
1910	54,8 %	27,1 %	18,1 %

2. — Stosunek narodowości w trzech wschodnich powiatach Śląska t. j. Bielsk, Cieszyn, Frysztat (bez powiatu Frydek) w latach od 1880 do 1910 przedstawia się procentowo :

Rok.	Polacy	Czesi	Niemcy
1880	75 %	9 %	16 %
1890	77 %	7 %	16 %
1900	76 %	6 %	18 %
1910	69 %	11 %	20 %

ANEKS B. 2.

Liczbę Niemców 76.916 wykazaną w spisie z r. 1910, przypuściwszy nawet, że poprzednie były sprawiedliwie przeprowadzone, należy zreduko-

rectement, doit être diminué de 20% tout au moins, car le recensement de 1900, très favorable lui aussi aux Allemands, n'en compte que 56.240, ce qui ferait croire que la population allemande s'est accrue de 19.676 âmes en ces dix années. Or le nombre des immigrés allemands des pays autrichiens en Silésie de Cieszyn entre 1900 et 1910 a été seulement de 1.920 personnes, et l'accroissement naturel de la population allemande en Autriche pendant cette période décennale n'a été que de 8,21 %, tandis que celui des Polonais était de 17,58 %.

ANNEXE B. 3.

Les Allemands détiennent l'autorité sur l'enseignement dans le pays ; tous les inspecteurs sont Allemands. Pour faciliter la germanisation, on a fondé les écoles polono-allemandes, avec toutefois la prédominance marquée des leçons en allemand. En réalité, on y enseigne en allemand et dans l'esprit allemand. Dans 19 localités où habitent 25.394 Polonais, il n'y a que des écoles allemandes ou tchèques et pas une seule école polonaise.

Pendant l'année scolaire 1917, il y avait pour 54,8 % de Polonais, 27,1 % de Tchèques et 18,1 % d'Allemands — 51,0 % d'écoles primaires polonaises, 24,0 % de tchèques, 25 % d'allemandes (dans ces dernières figurent des écoles ultraquistes-bilingues).

Les Polonais avaient 5 % d'écoles primaires supérieures, les Tchèques 30 %, les Allemands 65 %.

Ecoles secondaires : polonaises — 2 (dont une privée); allemandes — 11 (dont 5 privées), soit en moyenne une école secondaire pour 5.912 Allemands, et une école secondaire polonaise pour 77.850 Polonais.

Pour l'entretien des écoles secondaires allemandes, le gouvernement a dépensé, en 1911, 850.000 couronnes, pour les écoles tchèques et polonaises, 170.000 couronnes.

Les écoles polonaises possédaient 451 maitres, les allemandes 456, les tchèques 333.

ANNEXE B. 5.

Rapports proportionnels des nationalités dans les six communes du district de Frysziat, qui, d'après la convention polono-tchèque du 5 novembre 1918, ont été provisoirement soumises à l'autorité tchèque : communes de Dziećmorowice, Orłowa, Pietwałd, Sucha Dolna et Średnia, Łazy, de 1880 à 1910 :

	1880		1890		1900		1910	
	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques	Polonais	Tchèques
Dziećmorowice	242	1.471	730	1.353	2.368	318	740	2.615
Orłowa.....	2.287	424	984	2.199	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy.....	577	893	1.507	622	4.660	921	3.804	3.821
Pietwałd.....	2.467	245	3.462	269	3.955	1.226	1.355	5.303
Sucha D.....	27	883	486	617	811	610	1.295	837
Sucha Śr.....	574	272	623	377	840	609	1.666	1.289

soit, %, dans l'ensemble de ces communes :

wać co najmniej o 20 %, gdyż spis z roku 1900 również dla nich bardzo korzystny, wykazał Niemców 56.240 t. j. że ludność « niemiecka » wzrosła o 19.676 głów w tem dziesięcioleciu. Tymczasem liczba przybyszów z niemieckich krajów Austrii na Śląsk Cieszyński między r. 1909 a 1910 wynosiła tylko 1920 głów, a przyrost naturalny w okresie dziesięcioletnim dla Niemców z Austrii wynosi tylko 8,21 %, Polaków zaś 17,59 %.

ANEKS B.

Władze szkolne krajowe są w rękach Niemców, inspektorowie wszyscy Niemcy. Dla ułatwienia germanizacji tworzą szkoły polsko-niemieckie, z większością godzin nauki w języku niemieckim, w rzeczywistości prowadzą naukę w języku i duchu niemieckim. W 19 miejscowościach, w których mieszka ogółem 25.394 Polaków, nie było szkół polskich, tylko niemieckie lub czeskie.

W roku szkolnym 1917, było publicznych szkół ludowych, na 54,8 % Polaków, 27,1 % Czechów i 18,1 % Niemców : szkół polskich 51,0 %, czeskich 24,0 %, niemieckich 25,0 % (Szkoly utrakwistyczne zaliczone do niemieckich).

Szkół wydziałów polskich 5 %; czeskich 30,0 %, niemieckich 65,0 %.

Szkół średnich polskich : 2 (1 prywatna) niemieckich 11 (5 prywatnych).

Jedna szkoła średnia niemiecka przypadała średnio na 5.912 Niemców, a jedna szkoła średnia polska na 77.850 Polaków.

Na szkoły średnie niemieckie wydał rząd w roku 1911 — 850.000 koron, a na czeskie i polskie 170.000 kr.

Nauczycieli w szkołach polskich było : 451, czeskich 333, niemieckich 456.

ANEKS B. 5.

Stosunki narodowościowe w 6 gminach powiatu frysztackiego, znajdujących się według ugody polsko-czeskiej z 5. XI. 1918. prowizorycznie pod władzą czeską : gminy Dzieńmorowice, Orłowa, Pietwałd, Sucha Dolna, Sucha Średnia, Łazy, w latach od 1880 do 1910 :

	1880		1890		1900		1910	
	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi	Polacy	Czesi
Dzieńmorowice	242	1.471	730	1.353	2.368	318	740	2.616
Orłowa	2.287	424	984	2.199	3.919	2.233	2.805	4.799
Łazy.....	577	893	1.507	622	4.668	921	3.804	3.829
Pietwałd.....	2.467	245	3.462	269	3.965	1.226	1.355	5.303
Sucha D,.....	27	883	486	617	811	610	1.295	837
Sucha Śr.	574	272	623	377	840	609	1.666	1.289

Te same gminy procentowo miały ludność według narodowości :

Années	Polonais	Tchèques	Allemands
1880.....	57 °/o	39 °/o	4 °/o
1890.....	57 °/o	40 °/o	3 °/o
1900.....	71 °/o	25 °/o	4 °/o
1910.....	37 °/o	58 °/o	5 °/o

ANNEXE C. 1.

I. — Galli Anonymi Chronicon, 10, parle de la conquête de la Slovaquie par Boleslas le Grand : « Boleslas Hungaros frequentius in certamine superavit, totamque terram eorum usque ad Danubium suo dominio mancipavit. »

II. — Il est question dans un document de 1244 du roi de Hongrie, Bela IV, de la frontière polono-hongroise, entre la rivière Wag et la Haute Kisucza.

III. — Le premier témoignage de contestations entre les Ducs de Cieszyn et les Hongrois est ce que l'on appelle « l'Instrumentum reambulationis » de 1417, fixant la frontière entre la Silésie, la Moravie et la Hongrie.

En 1580, 1598, 1611, 1688, 1732, 1770, 1793 fonctionnèrent des commissions à l'effet de régler le différend, lesquelles chaque fois confirmèrent les frontières établies par « l'Instrumentum reambulationis ».

L'Allemand Albin Heinrich a écrit l'histoire de ce litige sous le titre de « Historische Beitrage zur Berichtigung and Losung des Grenzenstreites zwischen dem Koenigreiche Ungarn und dem Herzogtume Teschen ». Archiv. für Geschichte, Statistik, Literatur und Kunst, 8. IX. 1828.

ANNEXE C. 3.

Le caractère indubitablement polonais de la langue de ce peuple, à la suite de minutieuses recherches scientifiques faites sur place, a été nettement établi par les savants polonais :

1. Roman Zawiliński : « Przyczynek II do etnografji Górali polskich na Węgrzech », 1896 (IIe contribution à l'ethnographie des montagnards polonais en Hongrie, 1896).

2. Edmund Kołodziejczyk : « Ludność polska na Węgrzech », Świat Słowiński, 1910. XI. (La population polonaise en Hongrie. Monde slave, 1910. XI).

Par les linguistes tchèques et slovaques :

1. V. Sembera : « Zakladowe dialektologie cesko-slovenske », où on dit page 79 :

« On parle polonais... dans la partie septentrionale du cercle de Trenczyn, dans les environs de Czaca. »

2. Fr. Pastrnek, dans son ouvrage : « O narodowości polskiej w górnym okręgu Trenczyńskim » (La nationalité polonaise dans le cercle nord de Trenczyn), dit, page 134 :

« Il faut avouer que les habitants de la région septentrionale de ce

Rok	Polacy	Czesi	Niemcy
1880.....	57 %	39 %	4 %
1890.....	57 %	40 %	3 %
1900.....	71 %	25 %	4 %
1910.....	37 %	58 %	5 %

ANEKS C. 1.

1. — Galli Anonymi Chronicon 10 mówi o podboju Słowaczyny przez Bolesława Wielkiego : « Boleslas Hungaros frequentius in certamine superavit, totamque terram eorum usque ad Danubium suo dominio mancipavit ».

2. — Dokument króla węgierskiego Beli IV z roku 1244 mówi o granicy polsko-węgierskiej biegnącej między rzeką Wag a górną Kisuczą.

3. — Pierwszym śladem sporów między książętami Cieszyńskimi a Węgrami jest tak zw. « Instrument Reambulacyjny », z roku 1417, regulujący granicę między Śląskiem a Morawami i Węgrami.

W latach 1580, 1598, 1611, 1688, 1732, 1770, 1793 odbywały się komisje graniczne, dla uregulowania tego sporu, które zatwierdzały każdym razem granice nakreślone przez « Instrument Reambulacyjny ».

Historję tego sporu przedstawił Niemiec Albin Heinrich w dziele pod t. « Historisch Beitrage zur Berichtigung und Losung des Grenzenstreites zwischen dem Koenigreiche Ungarn und dem Herzogtume Teschen. Archiv für Geschichte Statistik, Literatur und Kunst 8. IX. 1828.

ANEKS C. 3.

Niewątpliwie polski język ludu tego stwierdzili polscy ligwiści na miejscu :

I. — Roman Zawiliński :

« Przyczynek II do etnografii Górali polskich na Węgrzech » 1896.

II. — Edmund Kołodziejczyk :

« Ludność polska na Węgrzech, Świat Słowiański ». 1910. XI.

Czescy i Słowaccy ligwiści :

I. — V. Sembera,

« Zakladove dialektologie cesko-slovenske ». str. 79 :

« Mówią po polsku . . . w północnej części okręgu Trenczyńskiego, około Czacy ».

II. — Fr. Pastrnek w dziele :

« O narodowości polskiej w górnym okręgu Trenczyńskim ». str. 134 :

« Rzeczywiście przyznać trzeba, że lud, mieszkający w północnej części tego okręgu (Trenczyn), są to polacy, obecnie już częściowo zesłowaczeni »,

cercle (Trenczyn) sont des Polonais qui, aujourd'hui, ont été slovaquisés en partie. »

P. 152 : « La frontière linguistique slovaco-polonaise dans le nord du cercle de Trenczyn atteint jusqu'à Czaca. »

Le même écrivain, dans son ouvrage en allemand : « Beitrage zur Lautlehre der Slovakischen Sprache », écrit, page 4 : « Dans la région septentrionale de Trenczyn on parle une langue beaucoup plus rapprochée du polonais que du slovaque. »

str. 152. « Językowa granica słowacko-polska w górnym okręgu Trenczyna sięga aż po Czacę. »

Tenże, w dziele (w języku niemieckim) « Beitrage zur Lautlehre der slovakischen Sprache, str. 4 :

« Północne okolice Trenczyna wykazują język, który o wiele bliższym jest polskiemu, niż słowackiemu ».

7.
Postanowienie Rady Najwyższej
z dn. 23 lipca
o przedłużeniu terminu danego
Polakom i Czechom
do porozumienia się w sprawie
Słaska Cieszyńskiego

7.

Postanowienie Rady Najwyższej
z dn. 23 lipca
o przedłużeniu terminu danego
Polakom i Czechom
do porozumienia się w sprawie
Śląska Cieszyńskiego

le 23 juillet 1919.

RÉSOLUTION

Il est décidé qu'un nouveau délai de 10 jours sera accordé aux Gouvernements Polonais et Tchéco-Slovaque pour arriver à un accord sur la question de Teschen.

Il est décidé également que les deux sous-commissions polonaise et tchéco-slovaque prépareront dans l'intervalle un rapport sur cette question pour permettre au Conseil Suprême de prendre la décision, en cas d'échec des pourparlers entre les deux gouvernements intéressés.

23 lipca 1919 r.

POSTANOWIENIE

Postanowiono, że nowy termin dziesięciodniowy będzie dany Rządom polskiemu i czecho-słowackiemu dla dojścia do porozumienia w sprawie kwestji Cieszyńskiej.

Postanowiono również że obydwie Komisje, polska i czecho-słowacka, przygotowują w tym czasie raporty w tej sprawie ażeby dać możność Radzie Najwyższej powzięcia decyzji, w razie niedojścia do pożądanego wyniku pertraktacji między dwoma zainteresowanemi Rządami.

POSTANOWIENIE

Postanowienie to ma być wyjątkowo wyjątkowe i nie może być przedmiotem żadnych dyskusji. Wskazuje ono na konieczność podjęcia pewnych kroków, które mają być podjęte w najbliższym czasie. Wskazuje ono na konieczność podjęcia pewnych kroków, które mają być podjęte w najbliższym czasie. Wskazuje ono na konieczność podjęcia pewnych kroków, które mają być podjęte w najbliższym czasie.

**Sprawozdanie posła Stanisława Patka
z posiedzenia Komisji pod przewodnictwem
J. Cambona,
z dn. 18 sierpnia 1919 r.**

19 sierpnia 1919 roku.

SPRAWOZDANIE POSŁA STANISŁAWA PATKA Z POSIEDZENIA
KOMISJI ROZPOZNAJĄCEJ SPRAWĘ CIESZYNA,
SPISZA I ORAWY, DNIA 18 SIERPNI 1919 R.

Rada « Pięciu » postanowiła, ażeby sprawy czesko-polskiej nie oddawać z powrotem Komisji Mieszanej, która obradowała w Krakowie, jak to było projektowanym z początku i nie odsyłać do rozpoznania poszczególnych meżów stanu (p. p. Paderewskiego i Benesza), jak tego później w depeszy swej żądali czesi, lecz żeby jej ostateczne rozstrzygnięcie powierzyć Komisji przy Konferencji Pokojowej pod przewodnictwem Juljusza Cambon'a.

W styczniu 1919 r. pod przewodnictwem tegoż Cambon'a istniała oddzielna komisja polska i oddzielna czeska. Obecnie nie zbierały się one wcale. Niektórzy ich członkowie wyjechali. Postanowiono przeto wznowić je, zastąpić nieobecnych ich członków nowymi, połączyć je w jedną i uruchomić ją pod prezydencją Juljusza Cambon'a. Wiceprezesem tej Komisji wyznaczono Jenerała Le Rond.

Po przestudjowaniu sprawy, Komisja ta postanowiła wysłuchać przedstawiciela Polski i przedstawiciela Rzeczypospolitej Czesko-Słowackiej. Sprawę ze strony polskiej miał referować p. DMOWSKI, a ze strony czeskiej p. BENESZ.

Spotkawszy mnie przypadkowo na Quai d'Orsay, przy innej pracy w Ministerjum Spraw Zagranicznych, p. Dmowski zaproponował mi współudział w stawaniu przed tą Komisją. Jakknajchętniej zgodziłem się na to z warunkiem, abym był zaproszony przez Komisję. Na wniosek p. Dmowskiego, komisja przysłała do mnie z zaproszeniem Sekretarza.

Przedmiotem obrad była sprawa Cieszyńska i Czadecka, oraz sprawa Spisza i Orawy.

W sprawie Cieszyńskiej mówiono oddzielnie: a). o zasadzie, według której należałoby decydować w sprawie terytorjów, b). o węglu opałowym i koksowym, oraz ropie, wreszcie, c). o komunikacji kolejowej.

QUOD AD PRIMUM

Ja dowodziłem zalet plebiscytu jako środka, który, a). w zasadzie jest sprawiedliwy, b). w stosunku do stron nie wytwarza żadnego przywileju, a c). dla Konferencji Pokojowej jest najłatwiejszym do przyjęcia z tego powodu, że już parokrotnie był przez nią, stosowanym wogóle, a w szczególności został przez nią zastosowanym do Śląska Górnego. Dodatkowo

podkreślałem tę okoliczność, że plebiscyt zdejmuje odpowiedzialność ze sfer decydujących, a przelewa ją na samą ludność miejscową, w głosowaniu udział biorącą. W sprawie tak drażliwej jak cieszyńska, okoliczność ta nie jest bez znaczenia. (To dowodzenie wywołało potakiwanie ze strony członków Komisji).

P. Dmowski stał na tym punkcie widzenia, że sprawa granic czesko-polskich może być załatwiona w imię zasady sprawiedliwości nawet bez plebiscytu. Ludność, ziemia, a zatem i jej zawartość należy się Polsce i Polsce oddana być winna. Tylko wówczas zadowolony lud polski poczyni Czechom odpowiednie ustępstwa w sprawie węgla, ropy i komunikacji kolejowej i tylko wówczas zapanują pomiędzy dwoma sąsiednimi narodami dobre stosunki, oparte na przyjaznych uczuciach wśród ludów. W czasach demokratycznych, jakie przeżywamy obecnie, wola ludu jest najdoskonalszą rękojmnią wykonania warunków wszelkiej umowy.

Po wygłoszeniu tych też zasadniczych oświadczyliśmy, że jeżeliby spór czesko-polski został przez Komisję ostatecznie zadecydowany na korzyść Polski bez plebiscytu, to ze strony polskiej z góry zgodzićby się można na następujące ustępstwa :

- a) — Z Cieszyńskiego możemy oddać czechom pięć gmin, mianowicie : Szobiszowice, Domasławice Dolne i Górne, Toszonowice i Dobracice.
- b) — Z powiatu Frydeckiego możemy oddać Gruszów.
- c) — Z powiatu Frysztackiego — Pietwałd. Pozatem możemy :
 - a) — Zawrzeć z czechami układ o dostawę im węgla z Górnego Śląska i Cieszyńskiego.
 - b) — Zawrzeć z nimi układ kolejowy, oraz
 - c) — Konwencję wojskową.

Na żądanie przewodniczącego powróciliśmy do omawiania warunków plebiscytu, a mianowicie :

- a) — Do wycofania na czas plebiscytu wojsk, władz i osób, któreby na plebiscyt wpływ wywierać mogły;
- b) — do prowadzenia plebiscytu gminami i
- c) — do prowadzenia plebiscytu tylko na spornej przestrzeni, przyznawszy z góry przestrzenie bezsporne jedne — czechom, a drugie — polakom.

QUOD AD SECUNDUM.

Co do węgla, pan Dmowski twierdził, iż węgla opałowego możemy dostarczyć czechom tak ze Śląska Górnego jak i z Zagłębia Cieszyńskiego, według umowy, dosyć znaczną ilość. Co się tyczy węgla koksowego, to go dostarczać czechom nie możemy wcale, gdyż :

- a) — z jednej strony oni go nie potrzebują,
- b) — a z drugiej my się bez niego obejść w żaden sposób nie możemy. Wszystko co z węgla koksowego oddalibyśmy czechom, odbiłoby się jaknajfatalniej na polskim przemyśle.

Przewodniczący i paru członków Komisji zwrócili się do nas z przemówieniami, iż nie tylko czesi, ale i niektórzy z badanych przez Komisję ekspertów twierdza, że czechom nasz węgiel koksowy dla ich przemysłu

wcześniej czy później stanie się niezbędnym, i że wobec tego trudno jest uzależniać rozwój ich przemysłu od naszej dobrej woli.

Porozumiawszy się z p. Dmowskim zabrałem głos w tym przedmiocie, dowodząc, że aczkolwiek węgla koksowego wyzbywać się nam jest bardzo trudno, to jednak dla dowiedzenia naszych dobrych chęci i poczynienia maximum ustępstw w tym celu, ażeby natychmiastowo zakończyć tę przykrą dla nas sprawę, gotowi jesteśmy oddać czechom 10 % naszej produkcji węgla koksowego z Zagłębia Cieszyńskiego.

Przewodniczący podnosi sprawę, czy polacy, jeżeli im w istocie jest tak trudno pozbywać się węgla koksowego, dotrzymają w przyszłości z całą precyzją zobowiązania dostarczenia chociażby umówionego procentu.

W odpowiedzi na to zapewniłem, iż polacy dlatego są tak trudni w zgodzeniu się na dostawę, że pragną jej dotrzymać jaknajskrupulatniej, że gotowi są jednak przyjąć wszelką kontrolę i dać wszelkie zapewnienia zupełnie ścisłego wykonania umowy, gdyż tego na co się zgodzą dokonają na pewno.

Poza węglem była mowa o dostarczeniu pewnego procentu ropy. Komisja jednak na tym punkcie dłużej uwagi swojej nie zatrzymała.

QUOD AD TERTIUM.

Co do kolei, to p. Dmowski przedstawił cały obraz sieci kolejowych naszych i czeskich, dowodząc, że czesi mogą się obejść bez naszych kolei, pobudowawszy sobie względnie niedługie łącznice, lub koleje obwodowe.

Ja utrzymywałem, że Polska może :

a) — przyjąć udział procentowy w kosztach wybudowania łącznicy pomiędzy czeskimi kolejami, które łączyłyby Czechy ze Słowacyzną, z ominięciem polskich terytorji, i —

b) — na czas budowy tej łącznicy może dać Czechom na linii Bogumin — Koszyce pewien procent ogólnego swojego tonażu.

Na zapytanie przewodniczącego, jak wysoki mógłby być ten procent, odpowiedziałem, że około 25 %. Przewodniczący twierdził, iż procent ten wydaje mu się zbyt niski. Wtedy zabrał głos p. Dmowski, dowodząc, iż może lepiej by było, ażeby zamiast podnieść procent tonażu, Polska podniosła procent swojego udziału w budowie czeskiej łącznicy, lub nawet koszty te poniosła w całości.

Jak się później dowiedziałem od p. Dmowskiego, propozycje te zgłosił dlatego, iż już poprzednio pomiędzy stronami omawiane były.

Po rozpoznaniu jeszcze niektórych szczegółów mniejszej wagi, przeszliśmy do sprawy Spisza i Orawy.

Odnieśliśmy wrażenie, że czesi co do tej sprawy mniej okazują uporu, i że sprawa ta jest w łonie Komisji znacznie mniej sporna. Stwierdziliśmy jednak :

a) — że ziemię i ludność Spisza i Orawy są polskie,

b) — że geograficzne ich położenie wyradza konieczność przyłączenia ich do Polski, i —

c) — że sentyment ludu spiskiego i orawskiego z jednej strony, i sen-

tyment całej Polski do tego ludu z drugiej, zrobiły z tej sprawy sprawę narodową i w najwyższym stopniu Polsce drogą.

Ton naszych przemówień był poważny i spokojny, stosunek Komisji do nas był pełen życzliwości.

Skład osobowy nie przedstawiał się dla nas niezyczliwie. Zdaje się, że sprawa może być zdecydowana w ciągu paru tygodni i że zdecydowana zostanie dla nas bardziej pomyślnie niż byłaby zdecydowana w styczniu, kiedyśmy ją na czas dłuższy odroczyli.

Paris, le 12 septembre 1919.

Le Président de la Commission des Affaires Polonaises.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

9. Vu la décision du Conseil Supérieur concernant le plébiscite dans toute la Silésie et dans le pays de Gütta, la Délégation Polonaise a l'honneur de présenter à votre Commission des Affaires Polonaises dans l'annexe ci-jointe le texte des lignes de territoire de la partie nord de la région de Gütta.

**Nota Delegacji polskiej z dn. 12 września
w sprawie terytorjum plebiscytowego północnej
części dawnych Węgier (Czadeckie, Spisz i Orawa)
na którym powinien być przeprowadzony
plebiscyt**

1. Des troupes alliées occupent actuellement les territoires dans lesquels la population devra être consultée. Elles s'attachent à maintenir la tranquillité et à empêcher les troubles qui pourraient résulter de la situation. Elles ont l'honneur de présenter à votre Commission des Affaires Polonaises le texte des lignes de territoire de la partie nord de la région de Gütta.

(Signé) : R. Drowosiński
BIBLIOTEKA
Wyższej Szkoły Polit.-Wych.

Paris, le 12 septembre 1919.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

Vu la décision du Conseil Suprême concernant le plébiscite dans toute la Silésie de Teschen et dans le pays de Spisz et d'Orawa, la Délégation Polonaise a l'honneur de présenter à la Commission des Affaires Polonaises dans l'annexe ci-jointe le tracé des limites du territoire de la partie nord de l'ancienne Hongrie sur lequel la population devrait être consultée.

En se proposant de soumettre à la Commission des Affaires Polonaises un projet détaillé des mesures à prendre pour l'exécution dudit plébiscite, la Délégation Polonaise prie dès maintenant la Commission de vouloir bien prendre les décisions suivantes :

1. Une commission interalliée, chargée d'exécuter le plébiscite dans les territoires ci-dessus indiqués, sera nommée immédiatement.

Elle se rendra sur place sans délai pour prendre en mains l'administration des territoires soumis au plébiscite.

2. Des troupes alliées occuperont immédiatement les territoires dans lesquels la population devra être consultée. Elles remplaceront les troupes polonaises et tchéco-slovaques qui seront retirées sans délai desdits territoires.

3. Il sera procédé à l'exécution du plébiscite dans un délai de deux à trois mois à partir de la date de l'occupation dudit territoire par les troupes alliées.

La Délégation Polonaise se permet d'observer que si ces mesures n'étaient pas prises, des complications politiques très sérieuses pourraient surgir qui risqueraient de compromettre la juste exécution de la consultation populaire et de nuire aux bonnes relations entre la Pologne et l'Etat Tchéco-Slovaque.

Veillez agréer, Monsieur le Président, les assurances de ma très haute considération.

(Signé) : R. DMOWSKI.

A SON EXCELLENCE
MONSIEUR JULES CAMBON
Président de la Commission
des Affaires Polonaises.

Paryż, dn. 12 września, 1919 r.

PANIE PREZYDENCIE,

Wobec postanowienia Rady Najwyższej w sprawie plebiscytu na całym Śląsku Cieszyńskim, na Spiszu i na Orawie, Delegacja Polska ma zaszczyt przedstawić Komisji dla Spraw polskich, w załączonym aneksie, zarys granic terytorjum północnej części dawnych Węgier, na którym należałoby zbadać wolę ludności.

Zamierzając przedłożyć Komisji dla spraw polskich szczegółowy projekt co do środków, jakie przedsięwziąć należy dla przeprowadzenia rzezonego plebiscytu, Delegacja Polska niniejszem uprasza Komisję, by zechciała powziąć następujące postanowienia :

1. — Zostanie natychmiast zamianowaną Komisja Międzysojusznicza, obowiązana do przeprowadzenia plebiscytu na terytorjach wyżej wymienionych.

Komisja ta uda się bezzwłocznie na miejsce, by objąć zarząd terytorjów, poddanych plebiscytowi.

2. — Wojska sprzymierzone zajmą natychmiast terytorja, na których ma być zbadana wola ludności. Zastąpią one wojska polskie i czechosłowackie, które zostaną bezzwłocznie wycofane z wymienionych terytorjów.

3. — Do przeprowadzenia plebiscytu przystąpi się w terminie dwu do trzech miesięcy, licząc od daty zajęcia rzezonego terytorjum przez wojska sprzymierzone.

Delegacja Polska pozwala sobie zwrócić uwagę, że gdyby te kroki nie zostały przedsięwzięte, mogłyby stąd powstać bardzo poważne komplikacje polityczne, które byłyby w stanie narazić na szwank sprawiedliwe przeprowadzenie plebiscytu i zaszkodzić dobrym stosunkom między Polską a Państwem Czecho-słowackiem.

Zechce Pan przyjąć, Panie Przewodniczący, zapewnienie mego wysokiego poważania.

(podpisano) : R. DMOWSKI.

Do JEGO EKSCYLENCJI PANA JULJUSZA CAMBON
Przewodniczącego Komisji dla spraw polskich.

NOTE EXPLICATIVE DE LA CARTE DU TERRITOIRE
DE LA PARTIE NORD DE L'ANCIENNE HONGRIE
DEVANT ÊTRE SOUMIS AU PLÉBISCITE

Ce territoire comprend les districts politiques suivants dont les frontières concordent avec les limites du territoire ethnographiquement polonais (direction de l'ouest vers l'est) :

1. Le district de *Czaca* (hongr. Csáca) dans le *Comitat de Trenczyn* (hongr. Trencsén megye).

2. Les districts de :

a) *Namiestów* (hongr. Námeszto).

b) *Trzciana* (hongr. Trztena) dans le *Comitat de l'Orawa* (hongr. Arva megye).

3. Les districts de :

a) *Stara Wieś* (hongr. Szepesofalu, en allemand Altendorf).

b) *Stara Lubowla* (hongr. O-Lubló, en allemand Alt Lublau).

c) *Kiezmark* (hongr. Kersmárk, en allemand Kesmark), dans le *Comitat de Spisz* (hongr. Szepes megye).

En outre les localités suivantes du *Comitat de Szarysz* (hongr. Sáros megye) devront aussi être soumises au plébiscite : *Lipnik* (hongr. Kislipnik), *Matysowa* (hongr. Matiszowa), *Sulin* (hongr. Szulin), *Staryna* (hongr. Sztarina), *Ujak* (hongr. Sárosujlak), *Hajtówka* (hongr. Hajtóka), *Pławnica* (hongr. Palócza), *Gromocz* (hongr. Kormos), *Bajrowiec* (hongr. Bajrovágás), *Szambron* (hongr. Feketekut), *Legniawa* (hongr. Hosszúvágás), *Orłów* (hongr. Orló), *Wola* (hongr. Popradókros), *Czerez* (hongr. Csercs), *Luboteń* (hongr. Lubotény), *Jastrzab* (hongr. Felsokánya), *Wyzranka* (hongr. Pusztamezo), *Kijów* (hongr. Kijó).

Ces localités étant habitées par une population en grande majorité ruthène, sont en dehors du territoire ethnographiquement polonais.

Cependant ce territoire sur lequel la rivière de Poprad fait un coude pour revenir de nouveau dans le pays ethnographiquement polonais et pour des raisons d'ordre économique il est tout indiqué de le soumettre au plébiscite pour régler son sort futur.

NOTA OBJASNIAJĄCA MAPE TERYTORJUM POŁNOCNEJ
CZĘŚCI DAWNYCH WĘGIER,
KTÓRE WINNO BYĆ PODDANE PLEBISCYTOWI

Terytorjum to obejmuje następujące powiaty polityczne, których granice zgadzają się z granicami terytorjum etnograficznie polskiego (kierunek z zachodu na wschód):

1. — Powiat *Czaca* (po węgiersku *Csaca*) w *komitacie trenczyńskim* (węg. *Trencsén megye*).

2. — Powiaty :

a) — *Namiest w* (węg. *Námeszto*)

b) — *Trzciana* (węg. *Trztena*)

w *komitacie orawskim* (węg. *Arva megye*).

3. — Powiaty :

a) — *Stara Wieś* (węg. *Szepesofalu*, niem. *Altendorf*).

b) — *Stara Lubowla* (węg. *O-Lubló*, niem. *Alt Lublau*).

c) — *Kiezmark* (węg. *Kersmárk*, niem. *Kesmark*).

W *komitacie spiskim* (węg. *Szepes megye*).

Prócz tego następujące miejscowości *komitatu szaryskiego* (po węg. *Sáros Megye*) powinny być również poddane plebiscytowi :

Lipnik (węg. *Kislipnik*), Matysowa (węg. *Matiszowa*), Sulin (węg. *Szulin*), Staryna (węg. *Sztarina*), Ujak (węg. *Sárosujlak*), Hajtówka (węg. *Hajtóka*), Pławnica (węg. *Palócza*), Gromocz (węg. *Kormos*), Bajrowiec (węg. *Bajrovágás*), Szambron (węg. *Feketekut*), Legniawa (węg. *Hosszúvágás*), Orłów (węg. *Orló*), Wola (węg. *Popradókros*), Czercz (węg. *Csercs*), Luboteń (węg. *Lubotény*), Jastrzab (węg. *Felsokánya*), Wyzranka (węg. *Pusztamezo*), Kijów (węg. *Kijó*).

Miejscowości te, zamieszkane przeważnie przez ludność rusińską, znajdują się poza obrębem terytorjum etnograficznie polskiego.

Jednakże obszar ten, na którym rzeka Poprad robi zakręt, by wrócić na nowo w kraj etnograficznie polski — obszar, związany tak ściśle z terytorjum polskiem przez tę drogę komunikacyjną i ze względów natury ekonomicznej, winien być poddany plebiscytowi, któryby zdecydował o jego przyszłym losie.

Les États-Unis d'Amérique, le Royaume Britannique, la France, l'Italie et le Japon, Puissances Alliées et Associées,

ont résolu d'y procéder à une consultation populaire présentant toutes les garanties nécessaires de loyauté et de sincérité;

10.

Postanowienie Rady Najwyższej

z dn. 27 września 1919 r,

w sprawie plebiscytu na

Śląsku Cieszyńskim, Spiżu i Orawie

1. Région de Spiż — 2. Toutes les communes du district politique de Starawice (excepté celles de Starawice).

3) Les communes de la partie du district de Keonick (Kicz Marek) qui se trouvent au Nord-Ouest de la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Dunajca et du Torna, y compris les communes dont le territoire est traversé par cette ligne.

2. Région d'Orawa — Toutes les communes des districts politiques de Tatarska (Tatarska et de Namieszko-Namieszów).

II

Les territoires visés au paragraphe I seront placés sous l'autorité d'une Commission internationale chargée d'organiser le plebiscite conformément à l'admission internationale et de organiser le plebiscite conformément à l'admission internationale.

Ces territoires, à la date fixée par la Commission, seront évacués par les troupes polonaises et tchéco-slovaques qui y trouveraient et seront occupés en tout ou en partie par les troupes des Puissances Alliées et Associées.

La Commission aura son siège à Teschen et sera composée des représentants des Puissances Alliées et Associées, à raison d'un représentant par Puissance.

Ses décisions sont prises à la majorité des voix, celle du Président, en elle nommera étant prépondérante en cas de partage des voix.

Les Gouvernements polonais et tchéco-slovaques sont priés de désigner chacun un représentant à titre consultatif auprès de cette Commission.

LES ÉTATS-UNIS D'AMÉRIQUE, L'EMPIRE BRITANNIQUE, LA FRANCE, L'ITALIE ET LE JAPON, PRINCIPALES PUISSANCES ALLIÉES ET ASSOCIÉES,

Soucieux de placer le duché de Teschen et les territoires de Spisz et d'Orawa, tels qu'ils sont délimités ci-après, sous une souveraineté conforme au vœu des habitants;

Ont résolu d'y procéder à une consultation populaire présentant toutes les garanties nécessaires de loyauté et de sincérité;

Et ont décidé ce qui suit :

I

Dans le territoire constituant au 1er avril 1914 le duché de Teschen et dans les territoires de Spisz et d'Orava, tels qu'ils sont délimités ci-après, les habitants seront appelés à désigner par voie de suffrage s'ils désirent être rattachés à la Pologne ou à l'Etat tchéco-slovaque.

1. *Région de Spisz.* — a) Toutes les communes du district politique de Starawies (Szepesofalu ou Altendorf).

b) Les communes de la partie du district de Kesmark (Kiez Mark) qui se trouvent au Nord-Ouest de la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Dunajec et du Poprad, y compris les communes dont le territoire est traversé par cette ligne.

2. *Région d'Orawa.* — Toutes les communes des districts politiques de Trsztena (Trzciana et de Nameszto-Namiestow).

II

Les territoires, visés au paragraphe I, seront placés sous l'autorité d'une Commission internationale chargée d'en assurer provisoirement l'administration impartiale et d'y organiser le plébiscite.

Ces territoires, à la date fixée par la Commission, seront évacués par les troupes polonaises et tchéco-slovaques qui s'y trouveraient et seront occupés, en tout ou en partie, par les troupes des Principales Puissances alliées et associées.

La Commission aura son siège à Teschen et sera composée des représentants des Principales Puissances alliées et associées, à raison d'un représentant par Puissance.

Ses décisions sont prises à la majorité des voix, celle du Président qu'elle nommera étant prépondérante en cas de partage.

Les Gouvernements polonais et tchéco-slovaque sont priés de désigner chacun un représentant à titre consultatif auprès de cette Commission.

STANY ZJEDNOCZONE AMERYKI, IMPERJUM BRYTYJSKIE, FRANCJA, WŁOCHY,
I JAPONJA JAKO GŁÓWNE MOCARSTWA SPRZYMIERZONE I STOWARZYSZONE,

Pragnąc poddać Księstwo Cieszyńskie oraz terytorja Spisza i Orawy, w tym obszarze, jaki jest wyznaczony poniżej, zwierzchnictwu tego Państwa, którego sobie ludność sama życzy;

Postanowiły przeprowadzić tam plebiscyt, dający wszelkie niezbędne rękojmie lojalności i rzetelności;

I zdecydowały co następuje :

I

Mieszkańcy obszaru, który w dniu 1-ym kwietnia 1914 stanowił Księstwo Cieszyńskie, oraz terytorjum Spisza i Orawy, w granicach zakreślonych poniżej, zostaną wezwani do wypowiedzenia się przez głosowanie, czy pragną być przyłączeni do Polski czy też do Państwa Czecho-Słowackiego.

2. — *Ziemia Spiska* : a). — Wszystkie gminy powiatu politycznego Stara Wieś (Szepesofalu lub Altendorf).

b). — gminy tej części powiatu Kiezmarskiego (Kiez Mark), która leży na północo-zachód od działu wodnego między dorzeczem Dunajca a Popradu, włączając gminy, przez które ten dział wodny przechodzi.

2. — *Ziemia Orawska*. — Wszystkie gminy powiatów politycznych Trzciany (Trsztena) i Namiestowa (Nameszto).

II

Terytorja, wskazane w paragrafie I-ym, zostaną poddane władzy Komisji międzynarodowej, której zadaniem będzie zorganizować tymczasowo bezstronną administrację kraju oraz przeprowadzić plebiscyt.

W terminie oznaczonym przez Komisję, wojska polskie i czecho-słowackie, tam się znajdujące, opuszczą te terytorja, zajmą je zaś, całkowicie lub częściowo, wojska Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych.

Komisja będzie rezydowała w Cieszynie, a składać się będzie z przedstawicieli Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, po jednym przedstawicielu od każdego Mocarstwa.

Uchwały jej zapadają większością głosów; w razach równości głosów, głos przewodniczącego przeważa.

Rządy polski i czecho-słowacki proszone są o wyznaczenie do Komisji po jednym przedstawicielu z głosem doradczym.

La Commission aura pleins pouvoirs pour statuer sur toutes les questions auxquelles l'exécution de la présente décision pourra donner lieu. Elle se fera assister de conseillers techniques choisis par elle parmi la population locale.

III

La Commission aura tous les pouvoirs nécessaires pour lui permettre d'assurer le maintien de l'ordre public et l'administration régulière du pays. Elle disposera, à cet effet, des troupes d'occupation et, si elle le juge utile, d'une police recrutée parmi les habitants originaires du pays.

Il sera de la compétence de la Commission d'interpréter elle-même les pouvoirs qui lui sont ainsi confiés et de déterminer dans quelle mesure elle les exercera et dans quelle mesure ces pouvoirs seront laissés aux mains des autorités locales existantes.

IV

La Commission organisera le plébiscite en se conformant aux dispositions de la présente décision et y fera procéder dans le plus bref délai possible, et, en tout cas, dans un délai maximum de trois mois après la notification de la présente décision, telle qu'elle est prévue à l'article 9.

Elle devra prendre toutes les mesures propres à assurer la liberté, la sincérité et le secret du vote. Elle pourra notamment prononcer l'expulsion de tout agitateur ou de toute personne qui aura, d'une façon quelconque, tenté de fausser le résultat du plébiscite par des manœuvres de corruption ou d'intimidation.

V

Le droit de suffrage sera accordé à toutes personnes, sans distinction de sexe, satisfaisant aux conditions suivantes :

a) Avoir eu vingt ans révolus au 1er janvier 1919;

b) Avoir son domicile ou l'indigénat (Heimatsrecht) dans la région soumise au plébiscite, depuis une date antérieure au 1er août 1914;

Les personnes exerçant une fonction publique ou ayant, comme fonctionnaire, acquis l'indigénat, ne seront pas admises à voter.

Les personnes condamnées pour délit politique antérieurement au 3 novembre 1918 pourront être mises à même d'exercer leur droit de vote.

Chacun votera dans la commune où il est domicilié ou dans laquelle il a l'indigénat.

Le résultat du vote sera déterminé par commune, d'après la majorité des votes dans chaque commune.

VI

A la clôture du vote, le nombre des voix dans chaque commune sera communiqué par la Commission aux Principales Puissances alliées et associées en même temps qu'un rapport détaillé sur les opérations du vote et

Komisja będzie miała zupełną moc stanowienia we wszystkich sprawach, które się mogą nasunąć przy wykonywaniu niniejszego postanowienia. Dobierze ona sobie do pomocy doradców technicznych, których wybierze z pośród ludności miejscowej.

III

Komisja będzie posiadała wszelką władzę, niezbędną do zapewnienia porządku publicznego i prawidłowej administracji kraju. W tym celu będzie miała do rozporządzenia wojska okupacyjne, oraz, o ile to uzna za potrzebne, policję utworzoną z ludności miejscowej.

Do kompetencji Komisji będzie należała interpretacja rozciągłości powierzonej jej w ten sposób władzy i określenie, w jakiej mierze wykonywać ją będzie sama, w jakiej zaś pozostawi ją w ręku istniejących już władz miejscowych.

IV

Komisja zorganizuje plebiscyt stosownie do brzmienia niniejszego postanowienia i przeprowadzi go w jak najkrótszym czasie, w każdym zaś razie, w przeciągu najwyżej trzech miesięcy od chwili notyfikacji niniejszego postanowienia, tak jak ją przewiduje artykuł 9-ty.

Obowiązkiem jej będzie przedsięwziąć wszelkie środki potrzebne do zabezpieczenia wolności, niezależności i tajności głosowania. Będzie ona mogła mianowicie wydalić z kraju każdego agitatora lub osobę, któraby w jakikolwiek bądź sposób usiłowała sfałszować rezultat plebiscytu za pomocą korupcji lub teroru.

V

Prawo głosu zostanie przyznane, bez różnicy płci, każdemu, kto odpowiada następującym warunkom :

a. — Dwadzieścia lat skończonych przed 1-ym stycznia 1919 r.

b. — Zamieszkanie lub przynależność (Heimatsrecht) w okolicy, podanej plebiscytowi, od daty poprzedzającej dzień 3-go sierpnia 1914.

Osoby, wykonujące jakiś urząd publiczny, lub te, które nabyły prawo przynależności jako urzędnicy, nie będą dopuszczone do głosowania.

Osoby, skazane za przestępstwo polityczne przed 3 listopada 1918, mogą korzystać z prawa głosu.

Każdy głosować będzie w gminie, gdzie ma zamieszkanie lub gdzie posiada prawo przynależności.

Rezultat głosowania będzie określony gminami, według większości głosów w każdej gminie.

VI

Po zamknięciu głosowania, ilość głosów w każdej gminie zostanie przez Komisję zakomunikowana Głównym Mocarstwom sprzymierzonym i stowarzyszonym, wraz ze szczegółowym sprawozdaniem z czynności ple-

qu'une proposition sur le tracé qui devrait être adopté comme frontière entre la Pologne et l'Etat tchéco-slovaque, en tenant compte du vœu exprimé par les habitants ainsi que de la situation géographique et économique des localités.

La Commission devra, en outre, faire connaître aux Principales Puissances alliées et associées les termes, dans lesquels un accord économique entre la Pologne et l'Etat tchéco-slovaque devrait désormais assurer à ces deux pays les communications et la fourniture du charbon au mieux de leurs intérêts respectifs.

VII

Aussitôt que la ligne frontière aura été fixée par les Principales Puissances alliées et associées, celles-ci notifieront à la Pologne ou à l'Etat tchéco-slovaque, selon le cas, que leurs autorités ont à prendre l'administration du territoire qui serait reconnu comme devant être polonais ou tchéco-slovaque; lesdites autorités devront y procéder dans le courant du mois qui suivra cette notification, de la manière prescrite par les Principales Puissances alliées et associées.

Dès que l'administration du pays aura été ainsi assurée par les autorités polonaises ou tchéco-slovaques, selon le cas, les pouvoirs de la Commission prendront fin.

VIII

Les frais de l'armée d'occupation et les dépenses de la Commission, tant pour son fonctionnement que pour l'administration de la zone, seront supportés par la Pologne et l'Etat tchéco-slovaque proportionnellement à l'étendue des territoires qui, à la suite du plébiscite, seront reconnus comme devant être placés sous la souveraineté polonaise ou tchéco-slovaque; la réparation en sera faite par la Commission.

IX

La présente décision sera notifiée dans la huitaine au Gouvernement polonais et au Gouvernement tchéco-slovaque par les soins du Gouvernement de la République française.

Fait à Paris, le 27 septembre 1910.

FRANK L. POLK
EYRE A. CROWE
K. MATSUI.

S. PICHON
VITTORIO SCIALOJA.

biscytowych, oraz z projektem linii, którą należałoby przyjąć jako granicę między Polską a Państwem Czecho-słowackiem, biorąc pod uwagę zarówno życzenia wyrażone przez mieszkańców, jak też położenie geograficzne oraz ekonomiczne miejscowości.

Prócz tego Komisja będzie obowiązana przedłożyć Głównym Mocarstwom sprzymierzonym i stowarzyszonym warunki układu ekonomicznego między Polską a Państwem Czecho-słowackiem, któryby zapewnił odtąd obu tym krajom komunikację i dostawę węgla w sposób najlepiej odpowiadający ich interesom.

VII

Z chwilą gdy linja graniczna zostanie ustalona przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, zawiadomią one, stosownie do wypadku, Polskę lub Państwo Czecho-słowackie, że władze ich mają objąć administrację obszaru, uznanego za polski lub za czecho-słowacki; rzeczony władze dokonają tego w ciągu miesiąca, który nastąpi po tem zawiadomieniu, w sposób, przepisany przez Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone.

Z chwilą gdy władze polskie, względnie czecho-słowackie, zapewnią w ten sposób administrację kraju, władza Komisji ustanie.

VIII

Koszta utrzymania wojsk okupacyjnych i wydatki Komisji, połączone z jej czynnościami lub też z administracją kraju, poniosą Polska i Państwo Czecho-słowackie, stosownie do obszaru terytorjów, które na zasadzie plebiscytu zostaną uznane jako mające podlegać zwierzchnictwu Polski lub państwa Czecho-słowackiego; rozdział wydatków dokonany zostanie przez Komisję.

IX

Postanowienie niniejsze będzie w ciągu tygodnia notyfikowane Rządowi polskiemu i czecho-słowackiemu za pośrednictwem Rządu Republiki francuskiej.

Zdziałano w Paryżu, dn. 27 września 1919 r.

Frank L. POLK
Eyre A. CROWE
Vittorio SCIALOJA

S. PICHON
K. MATSUI.

Nota Delegacji polskiej do Przewodniczącego
Konferencji z dnia 5 października
w sprawie prawa głosu przy plebiscycie na
Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

Les principales Puissances Alliées et Associées, en réglant le plébiscite dans la région de Teschen, de l'Orawa et de Spisz, ont décidé d'accorder le droit de suffrage à ceux qui, entre autres conditions, ont le domicile ou l'indigénat (Heimatsrecht), dans la région soumise au plébiscite depuis une date antérieure au 1er août 1914.

Cette disposition est de nature à provoquer des difficultés sérieuses pour une juste réalisation du plébiscite. Le droit d'indigénat dans la commune est une spécialité du droit public autrichien qui a donné naissance à une quantité de contestations et de véritables procès entre diverses communes au sujet dudit indigénat. Les communes pour des raisons différentes, tantôt politiques, tantôt économiques, accordaient difficilement l'indigénat aux individus qui habitaient quelquefois depuis des années sur leur territoire, tandis que pour des motifs politiques ces droits étaient octroyés à des personnes n'ayant jamais habité le pays. D'autre part, pour se libérer des charges de la bienfaisance publique, les communes se refusaient de reconnaître l'indigénat aux individus qui en avaient les droits. Il en résulte donc dans le territoire de l'ancienne monarchie Austro-Hongroise, en ce qui concerne le droit d'indigénat, une confusion juridique presque inextricable.

En appuyant le droit de suffrage sur la base de l'indigénat on risque de provoquer des incertitudes qui pourraient porter atteinte à la précision et à la netteté avec laquelle le plébiscite devrait s'effectuer.

Il est à remarquer que surtout dans la région du bassin houiller de Karwina un nombre considérable d'ouvriers polonais, qui non seulement le 1er août 1914, mais aussi pendant la guerre travaillaient dans les mines, n'avaient pas été admis pour des raisons politiques à l'indigénat des communes, où ils étaient domiciliés. D'après les dispositions de l'article 5 du règlement qui exige un domicile depuis une date antérieure au 1er août 1914, ces habitants de la Silésie de Teschen seraient exclus du droit de vote tandis que des milliers d'individus qui n'ont rien de commun avec le pays et parfois ne l'ont jamais habité seraient appelés à décider de son sort. Cette catégorie d'indigènes non domiciliés s'élevait en 1900 à 36.098 individus.

Pour ces raisons, et afin d'arriver à un juste résultat du plébiscite, à un résultat qui amènerait l'apaisement des relations si tendues entre les Polonais et les Tchèques, il serait indiqué et équitable de baser le droit de suffrage non sur l'indigénat qui est une institution juridique surannée et

5 Października 1919 r.

PANIE PREZYDENCIE,

Przy regulowaniu sprawy plebiscytu w Cieszyńskim, na Orawie i Spiszu Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone postanowiły udzielić prawa głosowania osobom, które, między innymi, posiadają na obszarze poddanym plebiscytowi zamieszkanie lub prawo przynależności (Heimatsrecht) od daty, poprzedzającej 1-szy sierpnia 1914.

Postanowienie to jest w stanie poważnie przeszkodzić sprawiedliwemu przeprowadzeniu plebiscytu. Prawo przynależności w danej gminie jest specjalną własnością prawa cywilnego austriackiego, która spowodowała liczne spory i prawdziwe między gminami procesy o to właśnie prawo. Dla różnych bowiem przyczyn, bądź politycznych, bądź też ekonomicznych, gminy z trudnością udzielały prawa przynależności osobom, nieraz od lat całych zamieszkałym na ich obszarze, gdy tymczasem, dla powodów politycznych, prawo to przyznawano osobom, które nigdy danej miejscowości nie zamieszkiwały. Z drugiej zaś strony, chcąc się uwolnić od ciężarów dobroczynności publicznej, gminy odmawiały przyznania prawa przynależności osobom, którym się ono należało. Pod względem więc prawa przynależności istnieje na terytorjum dawnej monarchji austriacko-węgierskiej zamieszanie prawne niemal bez wyjścia.

Opierając prawo głosu na zasadzie prawa przynależności, można łatwo wywołać wątpliwości, które byłyby w stanie nadwyreżyć ścisłość i dokładność, z jaką plebiscyt powinien być przeprowadzony.

Zauważyć należy, iż zwłaszcza w rewirze zagłębia węglowego Karwińskiego znaczna ilość robotników polskich, którzy pracowali w kopalniach nie tylko 1-go sierpnia 1914, ale i podczas wojny, nie została dla przyczyn politycznych dopuszczona do prawa przynależności w gminach, w których robotnicy ci stale mieszkali. Według postanowień art. V-b regulaminu, który wymaga zamieszkania od daty wcześniejsze, niż 1-szy sierpnia 1914, ci mieszkańcy Śląska Cieszyńskiego byłiby pozbawieni prawa głosu, podczas gdy tysiące osób, które nie mają nic wspólnego z krajem i niekiedy nawet nigdy go nie zamieszkiwały, byłyby powołane do decydowania o jego losie. Ta kategoria krajowców nieosiadłych wynosiła w r. 1900 — 36.098 osób.

Dla tych powodów i dla osiągnięcia sprawiedliwego wyniku plebiscytu, wyniku, któryby złagodził tak naprężone stosunki między polakami i Czechami, byłoby wskazane i słuszne, zamiast opierać prawo głosowania na prawie przynależności, które jest przestarzałą instytucją

de pire formalité, mais uniquement sur le fait réel et palpable du domicile. C'est d'ailleurs le domicile seul, qui, dans toutes les dispositions des Traités de Paix avec l'Allemagne, en ce qui concerne les plébiscites à effectuer, a été fixé comme condition accordant le droit de vote et il ne paraît pas clair pourquoi il a fallu ajouter une autre condition, notamment celle de l'indigénat, pour le plébiscite dans la Silésie de Teschen, dans l'Orawa et le Spisz.

De plus, il paraît peu conforme aux exigences de la réalité et de la justice de faire reculer la date du domicile conférant le droit de vote à une époque antérieure à la guerre. La population ne comprendrait pas l'exclusion du plébiscite de ceux qui se sont fixés au pays durant la guerre et qui ont contribué, en travaillant, au maintien et au relèvement de sa prospérité économique. En outre, la fixation du domicile avant la date du 1er août 1914 rendrait difficile et souvent impossible l'établissement d'une liste exacte des domiciliés dans les communes soumises au plébiscite et faciliterait les abus qu'il y aurait lieu d'éviter à tout prix. Cela s'applique tout spécialement au bassin houiller d'Ostrawa et de Karwina, où depuis une vingtaine d'années l'administration des communes est passée pour la plupart dans les mains des Allemands et des Tchèques de la population polonaise, en refusant de leur accorder l'indigénat.

Par conséquent, j'ai l'honneur de prier Votre Excellence, de bien vouloir statuer que le droit de suffrage pour le plébiscite dans la Silésie de Teschen, de l'Orawa et de Spisz, soit accordé à tous ceux qui sont domiciliés depuis le 3 novembre 1918 (Date de l'armistice avec l'Autriche-Hongrie) dans la région soumise au plébiscite, et que le terme « indigénat » (Heimatsrecht) soit éliminé.

Veillez bien agréer, Monsieur le Président, les assurances de ma très haute considération.

(Signé) : I. J. PADEREWSKI.

SON EXCELLENCE MONSIEUR GEORGES CLEMENCEAU,

Président du Conseil,

Président de la Conférence de la Paix.

prawną i częścią tylko formalnością, oprzeć je jedynie na istotnym i namacalnym fakcie stałego zamieszkiwania. Zresztą wszystkie postanowienia Traktatu Pokojowego z Niemcami w sprawie mających się dokonać plebiscytów uważają fakt zamieszkania jako jedyny warunek, udzielający prawa głosu i niejasną jest rzeczą, dlaczego było potrzeba dodawać inny warunek, warunek prawa przynależności, dla plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, na Orawie i Spiszu.

Nadto odsuwanie daty zamieszkania udzielającego prawa głosu do epoki poprzedzającej wojnę, niebardzo zgadza się z wymaganiami rzeczywistości i słuszności. Ludność nie zrozumiałaby wyłączenia od plebiscytu tych, którzy się osiedlili w kraju podczas wojny i którzy przyczynili się pracą swoją do utrzymania lub do podniesienia jego pomyślności gospodarczej.

Zresztą ustalenie miejsca zamieszkania w terminie poprzedzającym 1-szy sierpnia 1914, utrudniłoby a nieraz uczyniłoby niemożliwym ułożenie dokładnej listy stałych mieszkańców w gminach poddanych plebiscytowi, oraz ułatwiłoby nadużycia, których właśnie należałoby za wszelką cenę uniknąć. Stosuje się to zwłaszcza do zagłębia węglowego Ostrawy i Karwina, gdzie, od dwudziestu blisko lat, zarząd gminny dostał się przeważnie w ręce Niemców i Czechów, którzy starali się zmniejszyć znaczenie żywiołu polskiego, odmawiając Polakom prawa przynależności.

Wobec tego mam zaszczyt upraszać Jego Ekscelencję, by zechciał łaskawie postanowić, żeby prawo głosowania w plebiscycie na Śląsku Cieszyńskim, na Orawie i Spiszu zostało przyznane tym wszystkim, którzy od dn. 3 listopada 1918 (data zawieszenia broni z Austro-Węgrami) stale zamieszkują okolicę, podlegającą plebiscytowi, żeby zaś wyrażenie « prawo przynależności » (Heimatsrecht) zostało usunięte.

Raczy Pan przyjąć, Panie Prezydencie, wyrazy mego najgłębszego poważania.

(podpisano) I. J. PADEREWSKI.

DO JEGO EKSCOLENCJI PANA JERZEGO CLEMENCEAU

Prezesa Rady Ministrów

Przewodniczącego Konferencji Pokojowej.

Nota Delegacji Polskiej do Przewodniczącego
Konferencji z dnia 7 października
w sprawie terytorjum plebiscytowego na
Spiszu i Orawie

Paris, le 7 octobre 1919.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

Les Principales Puissances Alliées et Associées, soucieuses de placer les territoires de Spisz et Orawa sous une souveraineté conforme aux vœux des habitants, ont résolu d'y procéder à une consultation populaire, présentant toutes les garanties nécessaires de loyauté et de sincérité. Le texte du document qui contient cette résolution avertit en même temps les intéressés que seuls les habitants du district politique de Stara-Wies (Szepesofalu ou Altendorf) et de quelques communes du district de Kesmark seront appelés à désigner par voie de suffrages s'ils désirent être rattachés à la Pologne ou à l'État Tchéco-Slovaque.

Obéissant au devoir difficile qui m'incombe de défendre les intérêts de mes compatriotes, je m'empresse de porter très respectueusement à votre connaissance, Monsieur le Président, que cette décision cause une douloureuse surprise non seulement aux habitants du territoire de Spisz (les districts de Stara-Lubowla et de Kesmark), mais à la nation tout entière. La Diète de Pologne s'en est fort émue. A en juger d'après les lettres et télégrammes de protestation qui me parviennent, l'émoi est très grand et des troubles sérieux sont à craindre.

Le territoire de Spisz, revendiqué par la Pologne, n'a rien et n'a jamais rien eu de commun avec l'État Tchéco-Slovaque. Depuis les temps les plus reculés partie intégrale de l'ancienne République de Pologne, il lui a appartenu jusqu'au moment de l'occupation autrichienne en 1769.

Il n'y a point de Czechs et presque pas de Slovaques dans ce pays. Sur les 31 communes qui le composent, 18 sont purement polonaises, 8 (petites villes et bourgades) allemanno-polonaises, et 5 ruthéno-polonaises.

En dehors du district de Stara-Wies, soumis au plébiscite, une forte majorité polonaise se trouve encore, selon le recensement de 1900, dans les deux districts suivants :

- 1° Stara Lubowla,
Population totale 10.737,
Polonais 7.233.
- 2° Kesmark,
Population totale 23.344,
Polonais 13.377.

Ce n'est donc pas le passé seul, mais le présent, l'actualité, la vie même qui donnent aux Polonais le courage et le droit de faire appel à votre générosité, Monsieur le Président, et de vous prier de bien vouloir

Paryż, 7 października 1919 r.

PANIE PREZYDENCIE,

Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone, pragnąc poddać terytorja Spisza i Orawy zwierzchnictwu odpowiadającemu życzeniom mieszkańców, postanowiły zasięgnąć zdania ludności, dającego wszelkie niezbędne rękojmie lojalności i rzetelności. Tekst dokumentu, zawierającego to postanowienie, zawiadamia jednocześnie interesowanych, iż jedynie mieszkańcy powiatu politycznego Starej Wsi (Szepesofalu albo Altendorf), oraz kilku gmin powiatu Kiezmarskiego będą powołani do wypowiedzenia się za pomocą głosowania, czy pragną być przyłączeni do Polski, czy też do Państwa Czecho-Słowackiego.

Posłuszny przypadającemu mi trudnemu obowiązкови obrony interesów mych współobywateli, pospieszam, Panie Prezydencie, donieść Panu z całym szacunkiem, że decyzja ta wywołuje bolesne zdziwienie nietylko wśród mieszkańców ziemi Spiskiej (powiaty Starej Lubowli i Kiezmarku), lecz także wśród całego narodu polskiego. Sejm polski został tem głęboko poruszony. Sądząc z listów i telegramów protestacyjnych, które mnie dochodzą, wzburzenie jest bardzo wielkie i należy się obawiać poważnych niepokojów.

Ziemia Spiska, rewindykowana przez Polskę, nie ma i nigdy nie miała nic wspólnego z Państwem Czecho-słowackiem. Stanowiąc od najdawniejszych czasów część nieodłączną dawnej Rzeczypospolitej Polskiej, należała do niej do chwili okupacji austriackiej w r. 1769.

W kraju tym niema wcale Czechów, a niezmiernie mało jest Słowaków. Na 31 gmin, z których się on składa, 18 jest czysto polskich, 8 (małe miasteczka i osady) polsko-niemieckich i 5 rusko-polskich.

Według spisu z 1900 r., prócz powiatu Starej Wsi, poddanego plebiscytowi, znaczna większość polska znajduje się jeszcze w dwu następujących powiatach :

2. — Stara Lubowla,	
ogólna liczba ludności.	10.737
polaków	7.253
2. — Kiezmark,	
ogólna liczba ludności.	23.344
polaków	13.377

Tak więc nietylko przeszłość, ale i teraźniejszość, chwila obecna i życie samo ośmielają Polaków i nadają im, Panie Prezydencie, prawo do odwołania się do pańskiej szlachetności, z prośbą o łaskawe wprowadze-

modifier la décision du Conseil Suprême, en étendant le privilège du plébiscite, accordé au district de Stara-Wieś, sur les districts polonais de Stara Lubowla et de Kesmark.

Vu la situation extrêmement difficile de mon pays, vu l'état d'esprit de sa population, qui a déjà tant souffert et tant enduré, je n'hésite pas, Monsieur le Président, à vous assurer qu'une pareille modification serait indispensable pour le Gouvernement que j'ai l'honneur de présider.

Je me rends bien compte que ma démarche peut paraître tardive, mais ce n'est que tardivement, par hasard et par une tierce personne que j'ai appris la décision du Conseil Suprême du 27 septembre. Les pâtres montagnards, et les humbles laboureurs de Spisz qui me poussent à écrire ces lignes, sont d'avis qu'il n'est jamais trop tard pour demander justice.

Je vous prie, Monsieur le Président, de bien vouloir trouver ici l'expression renouvelée de mes sentiments respectueux et dévoués.

(Signé) : I. J. PADEREWSKI.

SON EXCELLENCE MONSIEUR GEORGES CLEMENCEAU,

Président du Conseil,

Président de la Conférence de la Paix.

nie zmiany do postanowienia Rady Najwyższej, przez rozciągnięcie przywileju plebiscytu, udzielonego powiatowi Stara-Wieś, na powiaty polskie Starej Lubowli i Kiezmarmku.

Wobec niezwykle trudnego położenia, w jakim się znajduje mój kraj, wobec stanu umysłów ludności, która już tak wiele wycierpiała i tyle przetrwała, nie waham się zapewnić Pana, Panie Prezydencie, że podobna zmiana postanowienia Rady jest nieuchronnie potrzebna Rządowi, któremu mam zaszczyt przewodniczyć.

Doskonale zdaję sobie sprawę, że krok mój może się wydawać spóźniony, lecz właśnie późno, wypadkiem i przez trzecią osobę dowiedziałem się o decyzji Najwyższej Rady z dn. 27 września. Pasterze, górale i skromni rolnicy spisy, którzy żądają odemnie bym pisał te słowa, sądzą, iż żądać sprawiedliwości nigdy nie jest zapóźno.

Raczy Pan przyjąć, Panie Prezydencie, wyrazy głębokiego poważania.

(Podpisano) : I. J. PADEREWSKI.

Do JEJEGO EKSCELENCJI PANA JERZEGO CLEMENCEAU
Prezesa Rady, Przewodniczącego
Konferencji Pokojowej.

Paris, le 17 octobre 1918.

Ministre de l'Intérieur

13.

**Nota Delegacji Polskiej do Przewodniczącego
Komisji do spraw polskich J. Cambona
z dnia 17 października
w sprawie prawa głosu przy plebiscycie
na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie**

(Sienne) : Henryk Litwinski.

Paris, le 17 octobre 1919.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

L'article 5 b des dispositions sur l'exécution du plébiscite dans le Duché de Teschen et les territoires du Spisz et d'Orawa pose comme condition du droit de suffrage « avoir son domicile ou l'indigénat (Heimatsrecht) dans la région soumise au plébiscite, depuis une date antérieure au 1er août 1914 ».

Dans sa note du 5 octobre M. Paderewski, Président du Conseil des Ministres de la République de Pologne, avait proposé de faire dépendre le droit de suffrage non de l'indigénat (Heimatsrecht), mais uniquement du fait palpable du domicile.

Attendu que la Commission des Affaires Polonaises, dans sa séance du 17 courant, n'a pas cru possible d'introduire la modification projetée; attendu que l'indigénat sur le territoire soumis au plébiscite appartient souvent aux personnes qui ont définitivement quitté le pays et qui ont cessé effectivement de participer à sa vie et à ses intérêts, la Délégation Polonaise a l'honneur de proposer que le droit de suffrage soit refusé aux personnes qui possèdent l'indigénat (Heimatsrecht) sur le territoire soumis au plébiscite, mais qui n'y sont pas domiciliées depuis le 1er janvier 1910.

Veuillez agréer, Monsieur le Président, l'assurance de ma haute considération.

(Signé) : ROMAN DMOWSKI.

SON EXCELLENCE MONSIEUR LE PRÉSIDENT
de la Commission des Affaires Polonaise,
Quai d'Orsay.

Paryż, dn. 17 października 1919 r.

PANIE PREZYDENCIE,

Artykuł 5 b. Postanowień o przeprowadzeniu plebiscytu w Księstwie Cieszyńskim i na terytorjum Spisza i Orawy stawia jako warunek głosowania « posiadanie miejsca zamieszkania lub prawa przynależności » (Heimatsrecht) w strefie podlegającej plebiscytowi, od daty wcześniejszej niż 1-szy sierpnia 1914.

W nocy swej z dn. 5 października p. Paderewski, Prezes Rady Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej, zaproponował, żeby prawo głosowania uczynić zależnem nie od prawa przynależności (Heimatsrecht), ale wyłącznie od udowodnionego faktu zamieszkania.

Zważywszy, że Komisja dla spraw Polskich, na posiedzeniu dn. 17 b. m. nie uważała za rzecz możliwą wprowadzenie proponowanej modyfikacji; zważywszy że prawo przynależności na terytorjum podlegającym plebiscytowi posiadają często osoby, które zupełnie kraj opuściły i przestały istotnie brać udział w jego życiu i sprawach, Delegacja Polska ma zaszczyt zaproponować, by odmówiono prawa głosowania tym, którzy posiadają prawo przynależności (Heimatsrecht) na terytorjum, podlegającym plebiscytowi, ale którzy nie zamieszkują tam od 1-go stycznia 1910.

Raczy Pan przyjąć, Panie Przewodniczący, wyrazy mego wysokiego poważania.

(podpisano) ROMAN DMOWSKI.

DO JEGO EKSCYLENCJI PANA PRZEWODNICZĄCEGO
Komisji dla spraw Polskich
Quai d'Orsay.

Prace, tom 17 październik 1919 r.

1919 r. 17 października

Prace Państwowe

W sprawie... (The text is extremely faint and largely illegible, appearing to be a list of items or a report.)

W sprawie... (Continuation of the faint text, possibly a list of items or a report.)

W sprawie... (Continuation of the faint text, possibly a list of items or a report.)

W sprawie... (Continuation of the faint text, possibly a list of items or a report.)

(podpisano) Roman Drowski

(wzrostawca) (illegible)

Do Jego Ekscelencji Pana Przewodniczącego Komisji dla spraw Polskich w Gruzji

Paris, le 15 novembre 1918.

Monsieur le Président,

La délégation polonaise a l'honneur de vous adresser en date du 27 octobre
prochainement la proposition de règlement de paix que vous avez présentée à la
Commission de la Paix et que vous avez soumise à la Conférence de la Paix.
Cette proposition est le fruit de la collaboration étroite de la délégation
polonaise et de la Commission de la Paix.

14.

Odpowiedź Przewodniczącego Konferencji

datowana 15 listopada

na noty Delegacji Polskiej z 5, 7 i 17 października.

La Commission de la Paix a l'honneur de vous adresser en date du 15 novembre
prochainement la réponse à la proposition de règlement de paix que vous avez
présentée à la Commission de la Paix et que vous avez soumise à la Conférence
de la Paix. Cette réponse est le fruit de la collaboration étroite de la
Commission de la Paix et de la délégation polonaise.

Les propositions de règlement de paix que vous avez présentées à la
Commission de la Paix et que vous avez soumises à la Conférence de la Paix
ont été examinées avec attention par la Commission de la Paix et par la
Conférence de la Paix. Elles ont été trouvées satisfaisantes et ont été
adoptées par la Commission de la Paix et par la Conférence de la Paix.

G. CLEMENCEAU
Président de la Conférence de la Paix

CONFÉRENCE DE LA PAIX

—
LE PRÉSIDENT
—

Paris, le 15 novembre 1919.

MONSIEUR LE PRÉSIDENT,

La décision des Puissances Alliées et Associées en date du 27 septembre dernier relative à l'organisation du plébiscite dans les régions de Teschen, de Spisz et d'Orawa a suscité, en ce qui concerne les conditions de vote, des observations de la part des délégations polonaise et tchécoslovaque.

J'ai l'honneur de vous faire connaître que le Conseil Suprême des Principales Puissances Alliées et Associées, après un examen attentif de la question, a remis à la Commission Internationale de plébiscite des instructions précisant le sens et la portée des conditions de vote dont il s'agit. Ces instructions s'inspirent de l'idée que seules les personnes pouvant de bonne foi être considérées comme ayant des liens durables avec le pays seraient admises à participer au plébiscite.

La Commission a reçu pleins pouvoirs des Principales Puissances Alliées et Associées pour appliquer cette décision. D'autre part, par suite du retard apporté par les circonstances à l'entrée en fonctions de la Commission Internationale de plébiscite des régions de Teschen, Spisz et d'Orawa, le Conseil Suprême a décidé que le délai de trois mois prévu à l'article 4 de l'acte du 27 septembre commencera à courir, non pas de la date de la notification adressée à la Délégation Polonaise par le Gouvernement français, mais seulement du jour où la Commission Internationale, arrivée sur place, notifiera aux Principales Puissances Alliées et Associées qu'elle commence ses travaux.

Dès que le Gouvernement français aura été avisé de cette date, il s'empressera de la faire connaître au Gouvernement polonais.

Une communication analogue est adressée à la Délégation tchécoslovaque.

Veillez agréer, Monsieur le Président, les assurances de ma très haute considération.

G. CLEMENCEAU.

SON EXCELLENCE MONSIEUR DMOWSKI,
Président de la Délégation Polonaise.

KONFERENCJA POKOJOWA.

Paryż, dn. 15 listopada 1919

PANIE PREZESIE,

Postanowienie Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych z daty 27 września b. r. dotyczące organizacji plebiscytu w Cieszyńskim, na Spiszu i Orawie wywołało uwagi co do warunków głosowania zarówno ze strony Delegacji polskiej, jak i czecho-słowackiej.

Mam zaszczyt zawiadomić Pana, że Rada Najwyższa Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych, po uważnem zbadaniu sprawy, wręczyła Międzynarodowej Komisji Plebiscytowej instrukcje, określające ściśle treść i zakres warunków głosowania, o którym mowa. Instrukcje te kierują się zasadą, iż mogą być dopuszczone do głosowania jedynie osoby, które można z dobrą wiarą uważać za połączone trwałemi węzłami z krajem.

Komisja otrzymała od Głównych Mocarstw sprzymierzonych i stowarzyszonych pełnomocnictwo do zastosowania tej decyzji.

Z drugiej strony, wskutek spowodowanego różnemi okolicznościami opóźnienia w rozpoczęciu czynności Międzynarodowej Komisji Plebiscytowej dla Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, Rada Najwyższa postanowiła, że termin trzech miesięcy, przewidziany artykułem 4 aktu z dn. 27 września, zacznie się liczyć nie od daty przestania Delegacji Polskiej notyfikacji Rządu francuskiego, ale dopiero od dnia, w którym Komisja Międzynarodowa, przybyła na miejsce, zawiadomi Główne Mocarstwa sprzymierzone i stowarzyszone o rozpoczęciu swych prac.

Skoro tylko Rząd francuski zostanie zawiadomiony o tej dacie, pośpieszy zakomunikować ją Rządowi Polskiemu.

Podobne zawiadomienie wystosowuje się do Delegacji czecho-słowackiej.

Raczy Pan przyjąć, Panie Prezesie, zapewnienie mego najgłębszego poważania.

(podpisano) : G. CLEMENCEAU.

Do JEHO EKSCELENCJI P. R. DMOWSKIEGO
Prezesa Delegacji Polskiej.

Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

KONFERENCJA POKOJOWA

Wydawnictwo Państwowe

L'AIR BRÉSIL

Podstawy teorii i praktyki...
Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

Wydawnictwo Państwowe
Warszawa, 1919

Spis Treści

	Strona
Wstęp	3
1. — Układ z dn. 5 listopada między przedstawicielami « Rady Narodowej Polskiej » i « Zemskiego Narodniego Vyboru » czeskiego w sprawie wielkiego ks. Cieszyńskiego	7
2. — Memorjał p. Gustawa Szury, delegata Rady Narodowej Śląska Cieszyńskiego z dn. 29 grudnia 1918 r. złożony we francuskim Ministerstwie Spraw Zagranicznych.....	17
3. — Odpowiedź p. G. Szury na memorjał Republiki Czeskosłowackiej z dnia 21 stycznia 1919 r., złożona w Sekretarjacie Jeneralnym Konferencji.....	61
4. — Umowa między polakami i czechami, podpisana dnia 3 lutego 1919 r. w Paryżu przez Edwarda Benesa i Romana Dmowskiego na skutek decyzji Rady Najwyższej.....	85
5. — Oświadczenie p. G. Szury, delegata Rady Narodowej Cieszyńskiej złożone wobec Delegacji Polskiej w lutym 1919 r.	91
6. — Memorjał w sprawie Śląska Cieszyńskiego, Spisza i Orawy, złożony w marcu 1919 r., w Sekretarjacie Jeneralnym Konferencji.	93
7. — Postanowienie Rady Najwyższej z dn. 23 lipca 1919 r. o przedłużeniu terminu danego polakom i czechom dla porozumienia się w sprawie Śląska Cieszyńskiego.....	123
8. — Sprawozdanie pośła St. Patka z posiedzenia Komisji pod przewodnictwem J. Cambona z dn. 18 sierpnia 1919 r.....	127
9. — Nota Delegacji Polskiej z dn. 12 września 1919 r. w sprawie terytorjum plebiscytowego północnej części dawnych Węgier (Czadeckie, Spisz i Orawa), na którem powinien być przeprowadzony plebiscyt	133
10. — Postanowienie Rady Najwyższej z dn. 27 września 1919 r. w sprawie plebiscytu na Śląsku Cieszyńskim, Spiszu i Orawie.....	139
11. — Nota Delegacji Polskiej do Przewodniczącego Konferencji z dn. 5 października w sprawie prawa głosu przy plebiscycie na Śląsku, Spiszu i Orawie.....	147
12. — Nota Delegacji Polskiej do Przewodniczącego Konferencji z dn. 7 października 1919 r. w sprawie terytorjum plebiscytowego na Spiszu i Orawie.....	153
13. — Nota Delegacji Polskiej do Przewodniczącego Komisji do spraw polskich, J. Cambona z dn. 17 października 1919 r. w sprawie prawa głosu przy plebiscycie na Śląsku, Spiszu i Orawie.....	159
14. — Odpowiedź Przewodniczącego Konferencji datowana 15 listopada 1919 r. na noty Delegacji Polskiej z 5, 7 i 17 października.....	163

l. inw. 49 40

BIBLIOTEKA

Wyższej Szkoły Polit. - Wych.

Spis Treści

Wstęp 3

1. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 17

2. — Memoriał z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

3. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

4. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

5. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

6. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

7. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

8. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

9. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

10. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

11. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

12. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

13. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

14. — Inne i inne prace przedstawiane w Rady Narodowej Polskiej z dnia 15 września 1919 r. w sprawie wydziału do badania i oceny w dziedzinie literatury i sztuki 41

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE D'IMPRIMERIE ET D'ÉDITION
 ANCIENNEMENT IMPRIMERIE LEVÉ
 PARIS. — 71, RUE DE RENNES (6e ARR.). — 1927

2284

3